

HAFID BOUAZZA

PARAVION

PROVETHEUS

Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
Kahle/Austin Foundation

PARAVION

Hafid Bouazza

Paravion

roman

2009 Prometheus Amsterdam

In deel III en IV zijn fragmenten van Theocritus opgenomen.

Eerste druk 2003

Elfde druk 2009

© 2003 Hafid Bouazza

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Foto auteur Bert Nienhuis

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 0510 5

Aan Fatima

I

I

Luister.

Wat klinkt als een aanmaning tot stilte – ssst! – is in werkelijkheid het geluid van de wind in de bomen, een gerucht dat met vele tongen in de bladeren lispelt. En zou dat gekwetter van onzichtbare vogels niet geroddel zijn?

Het was de bedoeling dat zijn vertrek in het geheim zou plaatsvinden. Baba Baloek en zijn vrouw hadden zijn aanstaande reis voor iedereen verzwegen, uit angst voor kwaadsprekerij en onheil – het boze oog –, maar het mocht niet baten. Wie had hun gefluister in begordijnde nachten dan opgevangen? Wie weet welke onzichtbare luistervinken de zware zomerduisternissen bewonen? Zijn vrouw had op een nacht een schijnsel in de lucht gezien, het flikkerde op en verdween. Vuurvliegen misschien, maar zijzelf twijfelde er niet aan dat het het vuur was waar demonen zich elke nacht omheen scharen om opgevangen berichten met elkaar te delen. Dit deden zij gewoonlijk in de vallei Abqar die achter

hun huis lag. Een huwelijk hier, een reis daar, een bejaarde in het gemak, een maagd in het badhuis, een zwart herdertje in de namiddag: niemand was veilig voor de schelmenstreken van djinns. De tederheid van hun hoopvolle en angstige gesprekken kon zelfs met de grootste moeite de drempel van hun slaapkamer niet overschrijden: geen menselijk oor had ze dus kunnen afluisteren.

In die dagen van gedempte gesprekken en vertwijfelingen was hun samenzijn liefdevoller dan ooit. Jaren van ingehouden en huiselijke genegenheid begonnen in een korte tijdspanne de ogen van de vrouw met ongegeneerde liefde te kleuren: de irissen bloeiden open als zonnebloemen. Haar pupillen waren groot door de zwangerschap. Zij namen het beeld van haar man van alle kanten gulzig op en zij trok het met een langzame daling van haar wimpers naar binnen en sloeg het op voor later gebruik. Het was een bijna vrome beweging. De blik en liefkozingen van Baba Balook vermildden en verjongden. Als hij haar streelde, nam elke rimpel van zijn handen deel aan zijn stelingen en zo leken ze te verbreden tot kabbelingen die over haar huid voeren en haar mondhoeken opkrulden. Zij huiverde. Zijn vingertoppen bewogen lieflijker dan een menigte tegengestelde briesjes in een appelboom, die niet zo kon blozen als zij.

Haar huid: een landschap van blank waar haar gezicht het oosten was: daar kwamen twee zonnen als blossen op – en haar borsten waren het westen: daar gingen zij als areola's onder. Zij was zo blank dat het leek alsof zij enkel in duisternis leefde, nimmer het daglicht had gezien, noch het daglicht haar. Het kon ook

liggen aan haar frequente bezoeken aan het badhuis. Ze was er dol op en bracht er vele middagen door. Haar voeten waren even rood als de aarde waarop zij liepen. De andere vrouwen, zelf hazel of mahagonie, benijdden haar alabaster. Haar naam was Mamoerra.

Wanneer haar ogen verzadigd waren van zijn beeld, vlijde zij haar broze warmte ruggelings tegen zijn boezem waar een brief lag te bonken. Zijn armen omsloten haar levendragend lijfje, omvatten haar alsof ze een mand zomervruchten was. Zij wentelde zich in zijn omarming en keek op naar hem; hij hield haar gezicht gekooïd in zijn handen. Haar kin rustte waar de hielen van zijn palmen samenkwamen en hij kustte haar mond en voorhoofd. Vervloekt en nogmaals vervloekt wie de oorzaak van deze verstrengelingen had onthuld!

En al die tijd leefde de brief tussen hen als een kind of een waardevol huisdier, naast de twee geiten en de ezel.

Het deed haar pijn dat al haar voorzorgsmaatregelen tevergeefs bleken. Maar ook zij was weerloos tegen gerucht, dat nooit sliep en talrijke echo's als dienstmaagden had in de ravijnen en vlakten van noordelijk Morea (dat is Moorlant voor u, mijne heren), waar het witte gehucht moeizaam standhield op de rode aarde en alles aangreep om verstrooiing te vinden voor zijn verveeld bestaan. Een enkel woord opgevangen door een blad van de druivenrank die, zaadloos nog als het genot van een vrouw, over de muren van hun huis op kroop naar een hiernamaals van schreeuwerige markten en wie weet van zondig glas – één zo'n woord doorverteld aan de wind die het voortzegde in de vrouwenvertrekken, was genoeg om het gehucht in een staat van opwinding

te brengen, klapperend van roddels als een zeil in de wind.

Ook alle amuletten en formules die de vroedvrouwen Cheira en Heira, een onafscheidelijk stel dat Mamoerra had opgevoed, haar hadden gegeven, waren zinloos. Op de ochtend van zijn vertrek, toen dit alles duidelijk werd, hilde arme Mamoerra haar hart uit.

Tien jaar nadat diens vader, tevens Baba Baloeck geheten, was afgereisd, had Baba Baloeck, de man van Mamoerra, besloten hem te volgen. Het was zeven jaar geleden dat de brief van zijn vader hen had bereikt. Het was het jaar waarin de ezel van de burens in een ravijn was gevallen, een jaar van schaarste (de prijs van aardappels schoot omhoog). Daarna hadden ze niets meer van hem vernomen. Een uil bezocht bijna elke nacht hun huis en liet aan het raam zijn trieste oehoe horen. Dat gehuil werkte troostend en zij voelden dat alles goed was met vader. Mamoerra had een miskraam, aan haar bloeding leek geen einde te komen. Klonters bloed lagen op het witte laken. De krampen waren ondraaglijk, maar Cheira en Heira wisten haar verlichtende medicijnen te geven die haar ook wonderlijke visioenen en dromen bezorgden.

Het kinderloos stel gaf het echter niet op. Zij trotseerden de laster van de buurvrouwen – en elke vrouw was een buurvrouw daar: zo klein was dat gehucht – en hun seks werd strenger, doelgericht, maar tevens wanhopiger. Baba Baloeck mocht dan een gebrek aan verbeeldingskracht en variatielust hebben in bed, maar dat compenseerde hij door een onvermoeibaarheid die monotoon mocht zijn, maar in elk geval getuigde van wat

hij mannelijkheid noemde. Wat wil je nog meer? Zijn vrouw zweeg en had geduld.

Tijdens een wit siësta-uur kwam de zwetende en roodbestofte postbode op een gehavende en roodbestofte brommer, een Solex, aanrijden. Een wilde kudde stofwolken volgde hem. De mensen die buiten waren stopten met hun bezigheden, voorzover aanwezig, en keken hem met ontzag na. De vrouwen die binnenshuis bezigheden hadden, renden naar buiten. Voor het huis van Baba Baloeck en Mamoerra stopte hij, hij stapte af en zette zijn Solex tegen de muur. De stofwolken stierven weg.

Hij zette zijn vale pet af, veegde met zijn onderarm het zweet en stof van zijn voorhoofd en blikte met toegeknepen ogen en trillende wimpers in de zon. Na op de grond te hebben gespuugd – de mensen deinsden geschrokken terug – klopte hij op de roestige deur en overhandigde Baba Baloeck een envelop, die er gehavend en roodbestoft uitzag, alsof hij de afstand te voet had afgelegd. De hoeken ervan waren ware ezelsoren, zo vaak hadden verschillende handen eraan geplukt. Een blauw-witte postzegel met een vreemde vogel erop vermeldde de naam van het land waarvan hij was gekomen. Het adres was er sierlijk op gekrabbeld, in malievormige letters, de donkere veertjes op de witte borst van een roofvogel. Baba Baloeck bedankte de postbode, die wegreed en rode spoken achterliet. Trillend en met eerbied opende hij de envelop en vouwde de brief die enkele vellen besloeg open. Het papier was fijn en teer, enigszins korrelig als het kippenvel van een jong meisje. Huilend bekeek hij de inhoud, kustte de violette inkt met zijn donkerpaarse lippen; en bij elk vel dat hij vasthield, hilde hij heviger.

‘Wees toch voorzichtig,’ zei Mamoerra, ‘straks vloeien alle woorden weg.’

De mensen verdrongen zich om het huis om iets op te vangen, ze keken onder de deur, één man wilde zelfs op het dak klimmen, via de druivenrank die hij onder zijn muiltjes vertrapte, maar toen hij daar een kameleon zag, viel hij geschrokken op de grond.

Baba Baloeq kwam naar buiten en de mensen schooten alle kanten op. Hij beklom zijn ezel en toog naar de stad om iemand te vinden die de brief voor hem kon lezen. Het kwam hem voor als kon hij zijn vaders woorden op zijn lippen proeven en halverwege hield hij plotseling halt en keerde hij huiswaarts, terwijl hij de ezel aanspoorde zijn sukkelige draf te versnellen. Misschien kwam het doordat hij van de inkt had geproefd, of doordat hij zijn vaders stem dacht te horen in de onbegrijpelijke woorden die hij bekeek, maar hoe dan ook, hij bemerkte dat hij de inhoud van de brief kende. De inkt vloeide in zijn aderen. De woorden waren in zijn hart gegrift.

Hij draafde op de ezel het huis binnen en voordat zijn vrouw van de schrik kon bekomen om hem ervan langs te geven – ze had net gedweild –, sloot hij zijn ogen en sprak gebiedend: ‘Luister!’

De inhoud van de brief rolde uit zijn mond. Zijn vrouw begon te snikken van vreugde.

‘Waarom heb je mij nooit verteld dat je kon lezen?’

‘Dat kan ik ook niet,’ antwoordde hij naar waarheid. Ook het adres op de envelop kende hij, evenals de naam van het land waar zijn vader was neergestreken: Paravion. Dat was de naam die vermeld stond op die grote, rechthoekige postzegel. Wit op blauw: de kleuren van Paravion.

Die nacht viel zij in slaap op de melodie van zijn vaders woorden, die hij voor de zoveelste keer herhaalde. De brief werd de oogappel van het paar.

De envelop overleefde vele jaren, en begon daarna langzaam uiteen te vallen in veerdonsjes die in het zonlicht dansten. Het vel werd grover, begon rimpels en andere ouderdomsverschijnselen te vertonen, totdat de inkt wegbloedde en het tot stof verviel dat vrolijk achter de veertjes in de lichtbanen aan huppelde. Maar de inhoud bleef bewaard op de lippen en in het hart van Baba Baloeck en nu ook in dat van Mamoerra, die de woorden tijdens haar huishoudelijke bezigheden voor zich uit bleef prevelen, zoals een andere vrouw zou neuriën of zingen. Later zou ze daadwerkelijk de woorden voor zich uit zingen. Ze had een wonderschone stem. Als kind, zo hadden Cheira en Heira haar verteld, was een nachtegaal op haar mond geland. En haar immer blozende wangen waren twee gelukkige roodborstjes. Ze hadden haar onder een boom gevonden, een vondeling, een dochter van de maan.

Baba Baloeck moest wel vertrekken. De schaarste was alleen maar toegenomen. De prijs van groenten, in het bijzonder van tomaten en aardappelen, had spectaculaire hoogten bereikt en niets, zeker het weer niet, duidde erop dat hij zou dalen. In Paravion wachtten hem vruchtbare en arbeidzame tijden. En wanneer hij terugkwam zou hij zijn vrouw kleden en kleinoden. Zij zou bloeien en gloeien van goud als een citroenboom.

Baba Baloeck en Mamoerra waren nooit geliefd geweest bij de andere bewoners. Zij werden met achterdocht bekeken. De vrouw vreesden zij enigszins, vanwege haar

onbekende afkomst en haar etherische verschijning; o dat wonder van die blanke huid die immuun was voor de dolken van hun blikken. Maar vooral vanwege haar band met Cheira en Heira, die zij als heksen beschouwden, hoewel zij veel baat hadden bij hun kruiden en amuletten, wanneer zij weer gekweld werden door duistere ziekten en kwalen. Zij geloofden dat zij de dochter was van een demon. Voor Baba Baloeck voelden zij echter enkel onverholen minachting en zij noemden hem een slaaf. Zij zouden hem allang uit het dorp hebben verjaagd als hij niet getrouwd was met haar. Die minachting en nijd gingen, zoals gewoonlijk, gepaard met nieuwsgierigheid. Dus toen de brief kwam en al hun sluipende moeite om er iets uit op te vangen nutteloos bleek, werden er beraadslagingen georganiseerd onder de indigo nachthemel: óf Baba Baloeck en zijn vrouw zouden hen deelgenoot maken van de inhoud óf zij zouden het dorp uit gestenigd worden. Het was ongehoord, al die geheimenissen van die twee. Het was een gotspe, dat was het. Zij hadden besloten zich in de ochtend voor hun huis te verzamelen en begonnen al geschikte stenen uit te zoeken; zij zouden hun plannen hebben doorgezet, had de dorpsoudste het niet verhinderd. Niet zozeer uit mededogen, maar uit angst voor de wraak van Cheira en Heira, die met hun toegeknepen ogen en trillende oogleden de mensen bijna letterlijk konden doen verstijven. Ook de kinderen kenden maar al te goed het venijn van hun vingers: hoe vaak waren zij niet geknepen als zij hen uitscholden of met stenen bekogelden. Geen mug of wesp kon zo steken als zij met hun nagels. Wanneer een deugniet toch de vermetelheid opbracht om hen van een afstand te beschimpen, hadden zij, hoe ver hij ook stond,

hem al in hun klauwen – ‘kom hier, jij zoon van een eersgat!’ – en knepen erop los. Niemand durfde er iets van te zeggen, iedereen vreesde die toegeknepen mond en blik vol dreiging; en als de jongen eindelijk werd vrijgelaten wachtte hem nog een afranseling van zijn ouders. Soms wist een moeder hen er met smeekbeden van te overtuigen het slachtoffer te ontzien, want ze waren niet harteloos. De angstige ogen van de jongen zagen hun zwarte nagels vervaarlijk naderen en hij bereidde zich voor op een schreeuw die uit de diepten van zijn jonge ingewanden opborrelde, maar halverwege hielden zij halt: een moeder viel op haar knieën, rolde in het stof, kustte de zoom van hun kleren. Dan lieten zij de blaag gaan, de moeder pakte hem bij zijn bovenarm vast en sleurde hem mee naar huis, waar hij alsnog een pak slaag kreeg dat ongenadiger was dan de straf van de twee kol-len.

Soms liep een moeder een dag later de heuvel op om bij de tweeling zelf van wolfsdistel te halen om de blauwe plekken van de zoon te genezen.

Wanneer de kinderen ongehoorzaam waren, hetgeen onder de jongens een permanente staat was, hoefden de moeders maar te dreigen dat ze de twee heksen zouden halen, of ze begonnen al te huilen alsof de gevreesde vrouwen daadwerkelijk onderweg waren. Dit werkte uitstekend en na een tijd werden Cheira en Heira met rust gelaten. Zij betreurden dat af en toe.

‘Laat ze maar,’ sprak de ouderling, ‘onze tijd komt nog.’ Teleurgesteld dropen de mensen af en wierpen woedende blikken richting de deur, die een dreigement van terugkeer inhielden. Wacht maar af.

En al die tijd waren Baba Baloeck en Mamoerra zalig

onwetend van wat er om hen heen beraamd werd. Door de vreugde om de brief leefden zij in een lente. Zij plukten vaders woorden als appels uit elkaars lippen. Zij kusten en omhelsden elkaar. Baba Baloeke begon zelfs tijd te nemen voor het voorspel – een korte tijd weliswaar, maar toch. Het leek erop dat met de aankomst van de brief de milde geest van Paravion vaardig werd over hem. Zijn vingers hadden ijspret op haar huid. Haar speeksel was verfrissend. De hemel werd weerspiegeld in haar oogleden en vulde haar mond wanneer zij haar ogen sloot om in dezelfde duisternis te verdwijnen waarin de ongeduldige Baba Baloeke reeds verdwenen was. Maar lente of niet, geen vrucht wilde groeien in haar schoot.

De karavaan van bergen aan de kim vertrok niet en arriveerde nergens. Na enkele zomers begon in die ste-nige hoogten het roepen van een uil te weerklinken, elke trouwe nacht weer. De droge seizoenen trokken niet veel sneller langs dan die bergketen. Het gehuil kwam steeds dichterbij en niet lang daarna streek een uil neer op het venster van hun slaapkamer. Een witte, schedel-vormige uil met nauwelijks zichtbare krullen zwart op zijn borst als een slordig handschrift en grote zwarte ogen; met zijn kop – hoehoe! – verkende hij de vier windrichtingen en vloog van huis naar huis. En twee maanden voor het vertrek van Baba Baloeke werd Mamoerra zwanger, later dan de andere vrouwen. De druiven rijpten en door hun doorzichtige huid waren pitten als foetussen duidelijk te ontwaren. Mamoerra weende parels van geluk. Voor de meeste kruiden en middelen was Baba Baloeke ongevoelig geweest, maar het insmeren van zijn voetzolen, op advies van Cheira en Heira, met

de hersenen van vleermuizen had blijkbaar geholpen.

Uit het huis van Baba Baloeck kwamen pluimpjes gezwefd, wit als de bloesem van amandel en citroen. De kinderen renden erachteraan. Even dachten de mensen dat het sneeuwde, totdat de veertjes in hun handpalmen landden.

Maar wie had hun geheime beslissing verklapt?

De tweeling Cheira en Heira woonde op de top van een heuvel in een klein kreupel huisje dat onder het lommer van een johannesbroodboom stond. Deze boom was altijd gevuld met vogels en hun wisselzang, al waren zij meestal onzichtbaar. De bladeren waren altijd in beweging. De twee vrouwen waren onafscheidelijk. Niemand had hen ooit apart gezien. Hoe zij voortbewogen was ook onduidelijk, hun voeten waren onzichtbaar, de franjes van hun kleren sleepten over de grond. Zij liepen, schuifelden, of beter waggelden, of nog beter, kapseisden, altijd gearmd onder de draperieën van hun slordige en overdadige kleding, ieder steunend op een stok. Ze droegen een tatoeage op hun kin, hun handen waren zwart van kwistige henna, ze waren grof gerimpeld als een rotswand of een verwrongen wilg en hun mond was nauwelijks vindbaar tussen de huidplooien. In acht nemend dat ze enkele eeuwen oud waren (zij hadden de bergen zien opgroeien, moet u weten, mijne heren), zagen ze er nog goed uit voor hun leeftijd. Hun huid was bijna net zo gedrapeerd als hun gewaden, die zo kenmerkend waren voor oude vrouwen uit dat land: lappen stof over elkaar die her en der geknoopt waren en buidels vormden waarvan niet zeker was of ze verwelkte lichaamsrondingen waren dan wel bolle plooien,

met veel vals en getornd gouddraad, en over het geheel droegen ze een wijde gestreepte omslagdoek. Ze bestonden uit meer lagen dan een ui.

Hun diepliggende ogen met treurige leden herbergden een levendig licht in grijs-groene irissen – ‘beweeglijke ogen’ werden ze genoemd: ogen die niets misten en een voorliefde voor de obscene kanten van het leven verrieden. Zo konden zij veel schel en schallend plezier hebben met granaatbloesems die zij op hun schoot legden en aan Mamoerra toonden als inwijding in de anatomische raadsels van het vrouwendom. Het gele poeder van de meeldraadjes bleef aan hun vingers kleven en zij lachten om de dubbelzinnige woorden die enkel vrouwen kenden terwijl Mamoerra bloosde van schaamte, al is dat moeilijk te zeggen, want ze bloosde altijd. Zij streelden haar huid en betastten haar lenige ledematen met meer wellust dan goed voor haar was.

‘We hopen dat je man wel raad weet met dit satijnen vlees,’ zeiden ze en ze schaterden het weer hoog en hinnikend uit. Zij hielden haar gezicht vast bij haar lieflijke kinnekinkijn – zo noemden ze dat – en zuchtten om zo veel schoonheid, om het kleurige palet van haar ogen en haar mond, een ibis opgerold in de sneeuw.

‘Leen ons je borsten, kind, eentje is genoeg, je moet je moeders niet onderschatten.’ Ze plukten eraan en aaiden haar lokken en heupen.

Wat zij haar leerden aan de hand van vijgen hoeft niet uiteengezet te worden.

‘Alsjeblieft zeg,’ mompelde Mamoerra.

Zij drukten haar innig tegen hun overlopende boezems aan en lachten verrukt. Hun liefde voor haar evenaarde die van een natuurlijke moeder. Zoals zij daar

onder die vijgenboom in Abqar had gelegen, een kierend molecuultje van een mens, een spartelende drop-pel van de maan, haar witte parellijfje bespeeld door groene en gele schaduwen, verspreidde ze een bedwel-mende geur, haar ogen groot en gelukkig met de hemel in de gewelven van haar oogleden.

Cheira en Heira misten vele tanden en de enkele tand die zij nog hadden was een gelig elpenbeen. De koele gedeelten van de dag brachten zij door met het zoeken naar kruiden en planten. Kibbelend, kwebbe-lend en giechelend als winkelende vrouwen zochten zij gemberen vlakten, komijnen dalen en kanelen bergpas-sen af. Hoewel de omgeving dor was – er groeiden vooral cactussen, distels en grijze, droge olijfbomen – wisten zij altijd terug te komen met grote voorraden in de schoot van hun kleren. Boeketten van verse en sap-pige planten die in waterrijke gebieden of bij bergkre-ken of in vruchtbare wadi's behoorden te groeien, in elk gebied behalve waar zij woonden. Zij verzamelden har-mal, nachtschade, wolfskruid, mandragora, papaver-bollen en moederkoren en verkochten peterselie, la-vendel, rozemarijn, koriander en kruizemunt aan de vrouwen, die zelf tevergeefs naar deze planten zochten. Elke duistere kwaal of ziekte, waaraan vooral de immer klagende oude vrouwtjes leden, wisten zij te helen met hun geneeskrachtige planten. Het was niet voor niets dat de mensen hen als heksen beschouwden.

Na elke zoektocht waren zij vrolijk, vol plezier en schunnigheden, alsof zij niet in de hitte en droogte, op dode grond en tussen kale bergen hadden gelopen, maar een middag in een knapenbordeel hadden doorgebracht.

En na elk bezoek aan hen kwam Mamoerra terug

met een of ander kruid of een amulet. ‘Laat je man dit eten of dit dragen,’ zeiden zij, ‘en de nacht zal een harem van genot voor je worden. Als het niet helpt, kom dan terug.’ Dan nam Mamoerra afscheid en liep de heuvel af. Bij de vijgenbomen angekommen die op het stukje grond groeiden dat een erfenis was van generaties Baba Baloeke, keek zij of de vruchten al aan het rijpen waren en liep ze weer een heuvel op naar huis. De avond was geel bepoederd, de nacht viel en op het plein zag zij een vuurschijnsel.

Niet van demonen of vuurvliegen dit keer. Het waren de dorpingen die bij elkaar waren gekomen onder leiding van de dorpsoudste, om te overleggen wat te doen nu zij op de hoogte waren van de voornemens van Baba Baloeke. De ouderling knikte onophoudelijk, zijn stok lag als een kleindochter tegen zijn borst. De muggen dansten een vuurdans. De sterren knipperden. De jongens die deelnamen aan de vergadering, waren op de schoot van hun vaders in slaap gevallen. Het instemmend knikken van sommige mannen was onopgemerkt overgegaan in knikkebollen. Nadat iedereen had ingestemd met de plannen, stonden zij jichtig en krakend op en sloften met de jongens in hun slaperige armen naar huis; daar gingen zij op hun vrouwen liggen, en niet iedereen nam de moeite hen eerst te wekken, en bevruchtten hen op precies hetzelfde moment, als op een afgesproken signaal – en dat terwijl Baba Baloeke nog bezig was met het voorspel –, behalve het uitgedroogde dorpshef; zijn libido was gestorven, hij sliep kreunend en zuchtend in, naast zijn bejaarde vrouw die als een rozenstruik lag te slapen.

De volgende dag begonnen de jongens zich alvast voor te bereiden op hun toekomstige verantwoordelijkheid door hun zussen, jong en oud, te schofferen en hen het huis in te slaan. 'Ga naar binnen!' was de meest gehoorde kreet. De vaders zagen dit goedkeurend aan en streelden hun knokige wandelstokken waarmee zij maar weinig wandelden.

Toen Baba Baloeke vertrok waren de meisjes ellendig, alle vrouwen vier maanden zwanger en de jongens tot monsters uitgegroeid.

Op de dag voor zijn vertrek keek Baba Baloeke uit over zijn vijgenbomen in de vallei Abqar als een reiger over zijn waterrijk, de verdrietige koning. De avond was geel en blauw en werd bescheiden gevuld door de bellen van zijn twee magere geiten die onder de bomen kauwden, in gezelschap van de ezel. Hij liep naar beneden om afscheid te nemen van de geiten, die onbewogen verder kauwden onder zijn omhelzing en nam de ezel mee naar boven om hem te drenken. Nog eenmaal bleef hij staan en keek op naar het domend gewelf. Hij had een brok in de keel en knipperde snel met zijn ogen.

Binnenshuis had Mamoerra een chaotisch en levendig gesprek met Cheira en Heira, die haar hielpen een uitgebreid avondmaal te bereiden. Zij was druk in de weer, lachte luid en onoprecht om de kramp in haar arme hart te overschreeuwen. Cheira en Heira zagen het aan en schudden bedroefd hun hoofd. Zij ontweek hun blikken en keek ook niet op of om toen Baba Baloeke in de deuropening stond. Zij beduidden hem met gebaren weg te gaan. Het schokschouderen van Mamoerra, die met haar rug naar hen toe stond, deed hen

hun bezigheid staken om haar in hun armen te nemen: haar ogen waren twee watervallen.

‘Stil maar, dotje, stil, o cadulleken toch, het komt goed, melkslobberken, het komt goed.’

Ze hadden haar altijd aan het lachen kunnen krijgen met hun vreemde woorden en bizarre koosnaampjes en ook nu lukte dat. Ze lachte door haar tranen heen, maar zoals dat in zulke gevallen gaat, hilde zij daarna nog heviger. Het brak hun hart. Een hagedis hield hun bezigheden in de gaten.

Na een uitgebreid maal en uitgebreid afscheid in de open binnenplaats, gingen Cheira en Heira weg. Baba Baloeke en Mamoerra keken hen na terwijl zij in het maanlicht de heuvel af wiegelden. Het was opvallend dat niemand buiten was en er geen geluid uit de huizen kwam.

Na een bijzonder teder minnespel – heupenspel, noemden Cheira en Heira dat – kon Mamoerra die nacht de slaap niet vatten. Ze lag steunend op haar elleboog het sluimerende profiel van haar man op te drinken en op te eten met haar ogen die een en al pupil en glinstering waren. Ze hadden elkaar voor het eerst geheel naakt bemind, voor het eerst had hij haar met bewondering van alle zijden bekeken en met bewondering hadden zijn handen haar gestreeld. Ze had schaamtelos gekird; haar huid tintelde en kabbelingen voeren naar haar onderlijf. Ze glimlachte verzaligd omdat hij eindelijk had begrepen dat zij in de strelingen van haar man wilde voelen dat hij haar mooi vond en dat hij haar *zag*, niet alleen begeerde: hij moest zijn blik mandsgewijs met haar vormen en schaduwlijnen vullen, voordat hij haar met krachtige handen bij de flanken vatte.

Het was belangrijk dat hij het complete beeld kende, voordat hij in een gezamenlijk universum met haar versmolt waarin zij een en al tastzin en speeksel werden.

Haar gezicht straalde nu van trotse liefde en haar lijf dauwde nog na van vervoering, maar haar lippen en wenkbrauwen treurden. Hij was onmiddellijk in slaap gevallen: zouden Cheira en Heira iets hebben voor naspel? De uil, die van het dak naar de vensterbank vloog, probeerde iets te zeggen, maar kwam niet verder dan het vragend voornaamwoord. Mamoerra lag in een hypnose van vertedering die alleen vrouwen bevangt en de uil stotterde op het ritme van haar raadselachtige hart. Af en toe gromde Baba Baloeck in zijn slaap en schudde hij met zijn hoofd alsof een mug hem plaagde, maar het waren haar vingers die zijn gezicht streelden en neerwaarts trippelden, over de sleutelbeenderen struikelden en afgleden naar zijn navel. Wat zij nooit in haar leven had gedaan, deed zij nu: zij raakte zijn pezerik aan die loom lag te slapen in het kroes, een kleine vlezen aubergine: donker, glanzend en, vooral de laatste tijd, vol van zaad. Hij was aandoenlijk, geribbel, alsof elke lijn een jaar vertegenwoordigde, of de keren dat zij hem had ontvangen. Daaronder de dubbele knotten van een wilg. Zij was gefascineerd en haar hart begon te galopperen. De uil vloog weg.

Baba Baloeck glimlachte. In de verte begonnen kikkers plotseling luid te kwaken en hielden pas op toen zij, geschrokken, haar hand wegtrok. Hij draaide zich op zijn zij. Zij legde haar hoofd op het kussen en sloot haar ogen om haar hart te laten bedaren, dat allengs van draf naar looppas ging. Zij voelde een ochtend gloren in haar onderbuik, haar benen werden week, maar zij

durfde hem niet te wekken. Het kwaken begon weer en klonk als gelach; het deed haar denken aan het schateren van Cheira en Heira.

Toen hij op zijn buik ging liggen, begon zij na lang wachten zijn rug te betasten. De behoefte om op hem te gaan liggen, op een volwassener manier dan zij de rug van haar moeders als kind had beklommen, wist zij te bedwingen. En het was als een druk kind dat wellust door haar lichaam speelde. Radeloos begon zij stilletjes te huilen, en de tranen die op zijn rug vielen, vielen tevens in zijn dromen van Paravion, dat groen was en waar de beken en rivieren spikkels vertoonden van de onophoudelijke regens. Hij droomde dat hij op zijn rug in dat water dreef, tevreden en gelukkig, geen werk om handen, maar in het besef van grote weelde; beide oevers werden beschaduwd door boomgaarden. Het water was vloeibaar diamant, waarin pauwen werden weerspiegeld, maar plotseling begon hij te zinken omdat hij besepte dat hij niet kon zwemmen. Daarna kwam hij bovendrijven en hij merkte dat een volle blaas of gezwollen bloed hem een aangenaam gevoel bezorgde. Hij werd verblind door glinsteringen, trossen gepelde vruchten met glanzend vlees wiegden boven zijn gezicht. Het water kabbelde luidruchtig. De regen beroerde de oppervlakte van zijn droom.

Hij draaide zich op zijn rug en omzichtig ging Mamoerra schrijlings op hem zitten. Haar vingertoppen zochten de zoom van haar nachtgewaad om het op te tillen, een gewoontegebaar, maar onmiddellijk besepte ze dat ze naakt was. Een fantoomsensatie. Haar hand omvatte zijn leven en omsloot het met ferme labia.

Mamoerra's gezicht was een vragende grimas, een

verwachting van pijn eerder dan een sensatie van genot; zij hield haar adem in, haar zijwaarts wijzende borsten, die een onafhankelijk leven leken te leiden van haar bovenlichaam, de appels van de maan, deinden terwijl haar lichaam schokte in een genot dat eeuwig leek te duren, vooral omdat zij een opkomende schreeuw onderdrukte. Roze striemen van haar strakke bustehouder waren op haar rug en middenrif zichtbaar – hij had hem kletsend afgerukt, want hij wist hem nooit met elegantie te onthaken, en haar borsten zuchtten met hun zacht lycheevlees gezwollen door de zwangerschap.

Zonder hem wakker te maken, steeg zij af en vlijde zich tegen hem aan. Haar ogen brandden van het huielen, maar kregen geen rust. Ze had geluk gehad dat hij op zijn rug was gaan liggen. Het misbaar van de kikkers, dat was toegenomen, hield op. Waarom komt het goede zo vaak te laat, vroeg zij zich af en ze viel uiteindelijk in slaap.

Afgunst kent vreemde wetten – evenals luiheid. De dorpelingen hadden Baba Baloeke altijd geminacht, hij leidde een teruggetrokken leven met zijn vrouw en was zich van hun minachting niet eens bewust, maar toen zij achter zijn voornemens kwamen, waren zij woedend dat hij hen hiervan niet had verteld. Zij zagen dit als zijn plicht en zijn geheimhouding als verraad. Zulke gemeenschappen houden niet van zelfstandige mensen en hun minachting had ook hun leedvermaak gevoed. De miskraam van Mamoerra veroorzaakte veel leedvermaak, stel je voor dat hij zich zou voortplanten, en het was vreemd dat de vrouwen, die meestal buitengesloten werden van wat mannenzaken werden genoemd, dat

leedvermaak deelden. Niemand nam het voor haar op. En wat zij hem verweten was dat hij geen mededogen toonde met hun nood die al enkele jaren duurde en die Baba Baloeck en Mamoerra minder leek te deren dan hen. Dacht hij werkelijk alleen weg te kunnen gaan en hen aan hun droogte en noodlot over te laten?

Het dorpshoofd schudde misnoegd het hoofd, zoals hij altijd deed wanneer zijn vrouw voor haar beurt of zonder zijn toestemming haar mening verkondigde. Vooral die keer toen een tapijtverkoper het dorp had aangedaan en zij zich wilde mengen in het afdingen – een mannenzaak bij uitstek. Hij had haar naar binnen gestuurd en zich verontschuldigd bij de verkoper die verontwaardigd keek alsof hij een uil had horen spreken. Hoofdschuddend – dit was een voorname bezigheid van oude mannen – ging deze door met het uitrollen van de tapijten en het mechanisch lofzingen van de respectieve kwaliteiten ervan. Op de terugweg dacht hij eraan zijn vrienden in het theehuis dit voorval te vertellen: luister broeders, wat ik vandaag heb meegemaakt...

De mannen rond het vuur schudden mee en sommigen balden hun vuisten. De bastaard. Mamoerra kreeg geen verwensing: zij was als vrouw niet relevant.

Kwader bloed zette hun verhouding met Cheira en Heira, die hen altijd van verse groenten en kruiden voorzagen. Ze hadden zelfs een keer duiven en kwartels voor hen meegenomen, en de geur van dat zoete gebraad had menige mond doen kwijlen. Wie zich inliet met hekserij kon nimmer op genegenheid rekenen. Dat het hele dorp afhankelijk was van Cheira en Heira voor de meest noodzakelijke dingen – kruizemunthee – en geneesmiddelen werd voor de goede orde vergeten.

In hun ogen was Baba Baloeek ondankbaar, niet alleen door zich zo afzijdig te houden, maar ook door geheimen voor hen te hebben. Zij verwachtten enige dankbaarheid van hem, want hadden zij niet al die tijd zijn aanwezigheid geduld? Dat hij ongedeerd was gebleven, was aan hen te danken. Waar bleef zijn medemenselijkheid? Zou hij rijkdommen vergaren terwijl hun ellende alleen maar toenam? De hond.

Vol zelfbeklag mompelden de mannen en ze bezongen de misère van hun lot. Wat kon je ertegen doen? Werk zoeken misschien, had iemand kunnen zeggen, naar de stad trekken of zelf een reis ondernemen, maar niemand zei het, omdat niemand het dacht. Er zijn mensen voor wie geduld of passiviteit een soort arbeid is. Een vermoeiende activiteit zelfs, zoals viel te horen aan de vele zuchten en kreunen die de mannen uitstootten. Zij hadden drukke tijden meegemaakt toen zij, in beregende seizoenen – maar die leken zo ver weg –, in de schaduw van bloeiende amandels, citroenen en olijven, de vrouwen in de gaten hielden die gebogen, sommigen met baby's in een draagzak op de rug, op het land werkten om daarna het huishouden te verzorgen. De insecten op de grond en in de lucht hadden net zo'n druk bestaan als de mannenhanden die ze verjoegen.

Hoe dan ook, besloot het dorps hoofd, Baba Baloeek zou niet alleen van de vruchten plukken of, als alles goed ging, er niet eens van eten. Tevereden sloot hij de bijeenkomst af en hij stond op. Hij schudde witte veertjes uit zijn handen, die in het smeulende vuur zweefden.

Het was een uur voor zonsopgang en de wereld hield zijn adem in. Een hagedis aan de muur was getuige van het afscheid van Baba Baloeck en Mamoerra en glipte weg tussen de balken onder het plafond van bamboe. Baba Baloeck drukte Mamoerra stevig tegen zich aan en voelde de zachte rondingen van boezem en de harde zwelling van zwangerschap, een bevallige glooiing. De afdruk van haar bovenlichaam zou hij nog lang voelen, proviand voor zijn komende eenzame sluimers. Zij kusten elkaar lang en innig, een uitwisseling van speeksel door hete smeltende tongen; toen hij haar zachtjes wegduwde en zij haar ogen opende, duizelde het haar en moest zij zich aan hem vasthouden. Allengs werd de duisternis in haar hoofd vervangen door de schemering in het huis. Op de open binnenplaats liet de ezel zijn ochtendgeween horen, de nek uitgestrekt en de lebben omhoog gekruld, een zwoegende stotteraar, en hij zwiepte met zijn staart. In zijn ooghoeken waren zwarte tranen verzameld: vliegen. Geen haan kraaide, die was al enige tijd geleden uit noodzaak opgegeten.

Baba Baloeck bond zijn ransel – roggebrood, kaas, olijven, sinaasappels, vijgen – aan zijn gordel, een stuk touw, en nam zijn voertuig onder de arm. Mamoerra zag zijn neerhangende schouders en kroezend achterhoofd. Gedachteloos streelde zij haar buik. Hij opende de deur. Zij slikte. Hij wierp een blik over zijn schouder naar haar. Zij knikte. Hij zette een stap buiten, wachtte en liep verder. Zij rende naar de deuropening toe en daar, op dat moment, zag ze dat hun geheim was geschonden, hetgeen haar ineen deed storten.

De ochtend was sonoor door de vogelruit. Iedereen was naar buiten gestroomd, de vrouwen stonden in een

rij achter de jongens die hen met fiere borst en opgeheven kin verhinderden een stap te zetten. Zij hielden de stok vast die hun vader hun met veel ceremonie hadden overhandigd voor het slapengaan tijdens het afscheidsritueel. Behalve het dorpshoofd, dat vooraan stond, zaten alle mannen op een voertuig. Voeten bengelden naar beneden, muiltjes hingen aan tenen te wiebelen, handen zwaaiden, ontbijtloze monden gaapten, scrotums werden op de juiste plek geschoven en hartstochtelijk gekrabd. Knapzakken deden dienst als kussens, want er was uiteraard geen enkele reden waarom een reis een verandering van lichaamshouding zou betekenen. Er bestaat geen hechtere band dan tussen de zwaartekracht en de flank van de nietsnut. Gekrulde lippen grijsden kwaadaardig toen de reizigers een ontredderde Baba Balook zagen staan. Dit was een honingzoete wraak. Zij gaven hem geen kans te bekomen van zijn verbijstering, want daar vlogen ze luidruchtig op, een schreeuw van geel licht in dat hun silhouetten van halo's voorzag. Zonlicht vulde hun geopende monden, maar kon, hel als het was, de gele en bruine tandkantelen niet wit poetsen. De mannen vlogen recht in de lelievelden van de dageraad die een anticipatie was op de duizelingwekkende omarming van Paravion. Paravion riep en wenkte en zij gaven gehoor. Hier zijn wij! Hier zijn wij!

De vrouwen zwaaiden onzichtbare palmblederen van afscheid en zegeningen.

Mamoerra zakte op de grond, haar benen dubbelgevouwen onder haar, en ze liet haar hoofd hangen, een toonbeeld van moedeloosheid. Maar Baba Balook liet zich niet ontmoedigen. Met een ondeugende grijns en een beweging van zijn wenkbrauwen – let maar op, mijn

lief – sprong hij op zijn vehikel en steeg op. Hij maakte een glijvlucht langs Mamoerra, wier wang hij waaghalzerig met zijn vingertoppen aanraakte, wentelde in de lucht en verdween in de ochtend die alle vensters had geopend. Hij werd een zwarte punt die opging in wat een eenzame wolk leek.

De jongens togen onmiddellijk aan het werk. Zij bevalen de vrouwen naar binnen te gaan, die nog kans zagen uit boze ogen blikken vol afschuwelijke haat op Mamoerra te werpen, ze knarsten gele tanden, toonden hun zwarte tandvlees; eindelijk konden ze uiting geven aan jaren van ingehouden nijd en venijn door schunnige gebaren te maken. Sommigen staken zelfs hun misvormde kroep naar haar uit en wierpen stof op met hun stampende voeten. Zij volgden hun globen, waarin levens van vier maanden opgekruld lagen, het huis in. Nadat zij waren verdwenen, staken de jongens hun witte tongen – ze hadden nog niet ontbeten – naar haar uit en volgden ze de vrouwen naar binnen waar zij onduidelijke bevelen begonnen te schreeuwen. De vrouwen, eindelijk bevrijd van het mannelijke juk en niet van zins zich nogmaals te laten jukken, gaven hun zoons gelijktijdig een welgemikte klap op hun gezicht die verdovend nasuisde in hun oren en prachtig weerkaatste op de binnenplaats.

Het dorpshoofd bleef alleen achter. Hij keerde zich om naar Mamoerra, grijnsde de kromme grijns van een schurk, sloeg met zijn stok op de grond en spuugde een morgenfluim op de grond, terwijl zijn ogen haar niet loslieten. Ongegeneerd keek zij hem aan met een wachtmaar-afblik: Cheira en Heira zouden wel raad met hem weten. En dat was ook zo. Niet lang hierna stierf hij in

het gemak, beschenen door een enkele lichtstraal, waarin muggen grijsig dansten met de stuivelingen van het stof. Het duurde lange tijd voordat zijn vrouw hem vond, want hij was gewend, ouderdom nietwaar, om zijn tijd te nemen. Pas toen zij het werkelijk niet meer uithield en hoge nood haar op de gammele deur die niets afsloot deed kloppen, vond zij het lijk van haar man, naast zijn onafscheidelijke stok. Deze gebruikte hij om op te steunen wanneer hij veel kracht nodig had om een onwillige stoelgang te vergemakkelijken. Op zijn gezicht dreef een zalige glimlach als de maansikkel in een beek, de glimlach die komt bij de eerste verlossende persing, die hem nu blijkbaar fataal was geworden. Zijn vrouw hief haar gejammer niet op voordat zij zich had geledigd.

Mamoerra stond waardig op, de zon had haar tranen gedroogd, en sloeg de deur met haar voet achter zich dicht. O! Wat een billen! dacht het dorps hoofd nog. Inderdaad: wat bij de andere vrouwen een potsierlijke beweging was geweest, was bij haar een verleidelijke vertoning.

De wolk, waarin de reizigers verdwenen waren, viel langzaam uiteen in witte vlokken en niemand zag die wonderlijke sneeuw – niet werkelijke sneeuw, maar een tuimeling van ontelbare witte veren –, behalve een slaperige, oude herder onder een olijfboom in een verre vlakte die dacht dat het amandel- of citroenbloesems waren; en een visser aan de Narvelzee die zijn netten en boot gereedhield omdat hij precies wist wat die gevederde val betekende. De seizoenen zijn niet meer wat ze geweest zijn, dacht de herder, en hij haalde een fluit uit zijn herderstas.

Niet iedereen had de mannen kunnen uitzwaaien. Tengerere Senoenoe, zes regenarme lentes oud, sliep nog op het schapenvel naast het ingezakte matras van zijn ouders, die hem niet wilden wekken. Spoedig werd hij echter wakker, want ongebruikelijke stilte in een huis kan net zo goed als lawaai de slaap verstoren. Hij knipperde met zijn ogen, leek te twijfelen tussen de kleuren van zijn dromen, waarvan het rood nog op zijn wangen zichtbaar was, en de schemering in de kamer, voordat hij voor het laatste koos. Snel stond hij op en hij rende naar buiten waar de menigte zich had verzameld. Hij pakte een anonieme hand vast – zijn slaperige hoofd was een distel van zwarte stekeltjes, die hem zo geliefd maakten bij zijn moeder. Toen hij echter bemerkte wat er gaande was, liet hij de hand los en begon, eerst met een brok in de keel, daarna drenzend en ten slotte luid schreiend achter de mannen aan te rennen. Met alle kracht die zijn lijfje kon opbrengen, zijn kin op de borst, met gebalde vuistjes, de duimen uitgestoken, buikje vooruit, in zijn gestreepte habijtje dat tot de knieën reikte – hij was er daadwerkelijk in gegroeid, hij had nooit iets anders gedragen –, rende hij blootsvoets de heuvel af. De andere jongens lachten. Hij rende zo snel dat hij niet meer kon stoppen zonder voorover te vallen, en in een stofwolk viel hij dan ook op zijn gezicht. Huilend en hijgend krabbelde hij overeind en hij liep terug om vol schaamte in de plooien onder moeders buik te verdwijnen. Zij stofte hem lachend af en streelde troostend zijn kruin, je vader komt snel weer terug. De jongens snoeven vol minachting om zijn gejack, pfff, en dat moest de taak van een man overnemen?

Senoenoe keek met traanheldere ogen op waarin de

ochtend verzonken was. Maar wat hem verdriet deed was niet het vertrek van zijn vader – dat betekende slechts minder slaag – of dat hij hem niet had kunnen uitzwaaien, nee, hij behoorde tot dat onverklaarbare slag jongens dat het niet kan uitstaan iemand niet te kunnen inhalen of ingehaald te worden door iemand.

2

Vijf maanden later bevielen alle vrouwen op dezelfde dag en op hetzelfde tijdstip van een meisje. De ervaren vrouwen hurkten gekleed en wel in het midden van de slaapkamer en persten zonder enige moeite het kind in de handen van de dochter die dienstdeed als vroedvrouw. De bevalling van de jongere vrouwen was pijnlijker en ging met geschreeuw gepaard; zij lagen ruggelings en tussen het hijgen door verzamelden zij genoeg adem om hun afwezige man te vervloeken. De jongens die de hele tijd liepen te mokken – alweer een familielid erbij – doken angstig weg, bang dat hun moeder aan het sterven was, maar nog banger dat vader de verwensingen zou horen, zo hard schreeuwden zij.

De lucht werd opgeschrokken door de eerste kreten die tegelijkertijd klonken en vogels vlogen weg. De baby's werden aan de borst gelegd en de moeders hernamen weer hun dagelijkse bezigheden. De vrouwen die rozig en week het bed hielden, een dromerige glimlach

op het gezicht, werden verzorgd door de moeders die bedrevener waren in het baren.

Mamoerra hoorde dit in haar huis aan en keek naar Cheira en Heira. Terwijl zij een vogel schoonmaakte, was de een peperkorrels met een stenen vijzel aan het fijnmalen en de ander bonen aan het pellen. Ze staakten hun bezigheid om haar met kleverige vingers gerust te stellen. Sinds het afscheid van Baba Baloeck hadden zij elke dag met haar doorgebracht, hoewel zij niet bij haar sliepen. De nacht, zo zeiden zij met een knipoog, was hun werkterrein. Zij vreesde de eenzame duisternis in de eenzame kamer op een eenzaam bed, een tere prooi voor nachtmerries. De nachtmerries moest zij ondergaan, want zij konden haar geen kruiden of planten geven vanwege de zwangerschap. Wel legden zij achter haar kussen een mes en een hoopje zout, zodat zij niet in het holle van de nacht wakker zou worden. Soms sliep zij bij hen, terwijl zij naar buiten togen om aan het werk te gaan. Een rumoer en een opschudding in de johannesbroodboom deden haar afvragen wat zij zoal deden, voordat zij indommelde met een brok in haar keel en haar man in haar hart. Het kronkelen van het kind in haar buik stelde haar gerust.

Na zijn vertrek was zij naar hen toe gegaan en had hen overgehaald om naar haar te komen en elke dag een uitgebreid maal te bereiden. Want, zo zei ze, terwijl ze in de leegte staarde, hij zal wel honger hebben. De tweeling gaf gehoor aan haar tedere gril. Cheira en Heira konden haar nooit iets weigeren. Nadat het eten gereed was, trok zij zich terug in de slaapkamer om zich uit te dossen. Zij trok haar kostbare kaftan aan van groen fluweel met gele zonmotieven, de kraag had een

goudboord en knopen van gouddraad, en ook de wijde mouwen hadden een gouden boordsel. Omdat zij geen edelstenen had, droeg ze een halssnoer van witte en rode bloesems die Cheira en Heira voor haar hadden geregen, een collier uit de voorjaarscollectie.

Geknield voor de gebarsten ovale spiegel, borstelde zij de krullende ranken van haar zwarte haar met een opwaartse beweging van haar hoofd, waarna zij het in een wrong bond, die samengehouden werd met een doorn. Met de kin op de borst gaf zij de knot, waaruit een paar lokken neervielen, een paar tikjes als ware deze de billen van een negerkind. Haar lange wimpers maakte ze op met kohl totdat ze eruitzagen als bottende twijgjes. Haar delicate vlees was voller geworden door de zwangerschap, en haar armen en wangen vertoonden kuiltjes. Blauwe aders waren her en der onder haar huid zichtbaar als de schaduw van takken op zonnige sneeuw. Zij was een verzameling van blanke en blauwzwarte trossen die voor geen markt bestemd was.

Zij zette zich aan de dis en tastte toe, na eerst de geest van Baba Balook te hebben uitgenodigd de eerste hap te nemen. Cheira en Heira hadden kostelijk plezier met dit ritueel, het was iets als hutje spelen, iets wat zij zich konden herinneren uit de mauve misten van hun antieke kindertijd. Voor Mamoerra was het echter ernst, haar man kon niet werkelijk weg zijn als ze zijn aanwezigheid rondom zich voelde. Hij was duidelijk aanwezig in de geur die hij had achtergelaten in zijn ongewassen kleren, in een paar gele muiltjes, in gestopte wollen sokken die door het huis doolden. Vroeger hadden deze nomaden haar geërgerd, maar nu vervulden ze haar met liefdevolle zuchten. Verder was er ook nog zijn voetspoor

voor de drempel van de slaapkamer: hij was ooit per ongeluk op het natte cement gaan staan dat de barsten in de open binnenplaats moest genezen. Als de toiletdeur, een paar planken met ijzerdraad en roestige, kromme spijkers aan elkaar bevestigd, kraakte, dacht zij dat hij te voorschijn zou komen. Haar geheugen had zijn beeld in fragmenten opgeslagen: een mijmerend oog, de bolling van de neusvleugels waarop de zon speelde, de twee voren tussen zijn wenkbrauwen, de samentrekking van zijn gelaatstreken alsof hij zich iets probeerde te herinneren wanneer hij toewerkte naar de verlossende grom van het hoogste genot. Hij was tevens nog voelbaar in de leegte die hij in bed had achtergelaten, in het ingedeukte kussen, in haar verlaten armen. Verlaten, want het lichaam vergeet snel, al te snel, dacht zij. Zij had een tweevoudige zwangerschap, zwaar voor zo'n broze en malse vrouw, van buik en boezem.

Haar leven met een spook had een maand geduurd, toen Cheira en Heira besloten dat het zo niet verder kon gaan en haar hadden meegenomen naar het badhuis. Daar had ze een middag van opgewektheid gekend. Daarna namen ze haar mee naar hun huis. Het was tijdens haar verblijf bij de tweeling dat zij op een nacht verdween en onvindbaar was. Cheira en Heira vonden haar lege bed en zochten tevergeefs. Pas in de witte en rode ochtend hadden zij haar teruggevonden in de vallei Abqar, zacht zingend en de rijpende vijgen betastend met delicate vingers. Zij gaf een warme gloed af en haar mond was bedauwd, haar lokken waren verward en haar ogen loensten lichtelijk en dronken. Ze zag er seksloos en vermoeid uit, echter niet bevredigd. Bij elke stap die zij zette, zakte zij ietwat door haar heu-

pen, die zij indolent wiegde. Zij begrepen dat zij niet te helpen was en gingen met haar mee naar huis. Gejammer steeg op uit het huis van het dorpshoofd. Zij keken elkaar aan en glimlachten.

Nu haalden zij de bonen uit hun vruchtvlies en merkten op hoezeer elke boon op een embryo leek. Hun gegiechel ging door de gemalen peper over in niezen. Het was te merken aan de grijze wallen onder Mamoerra's ogen dat de zwangerschap haar zwaar viel. Een doek was strak om haar buik gebonden en haar rug deed pijn; ze legde haar handen op haar lendenen en boog lichtelijk naar rechts en naar achter. Af en toe wankelde zij op haar benen, tolde met haar hoofd en net wanneer Cheira en Heira wilden opstaan om haar op te vangen, herstelde zij zich en lachte met een flirterig ophalen van de schouders. Zij maakten zich zorgen. Haar voorhoofd was gekust door een zomer van sproeten, lichter van kleur dan haar tepels, beneveld door zweet. De haakjes van haar bustehouder waren losgeraakt en zij had haar borsten in een ouderwetse borstdoek verzameld, die blijkbaar niet comfortabel was omdat zij ze steeds herschikte, maar zwangere vrouwen kunnen hun memmen nooit met rust laten. Zij zweemde naar citroen en anijs, een opalen geur die uit de schaduwplekken van oksels en samengeperste borsten werd geboren. Zij hield van die geur en inhaleerde diep haar eigen parfum. Ook Cheira en Heira snoeven haar diep op, wuivend met hun geholde handen en hadden hun vingers, bedreven in het knijpen, haar kunnen uitknijpen en opdrinken, dan hadden zij dat gedaan (en dat geldt ook voor jullie, mijne heren). Met ingevallen mond kusten zij haar bloeiende onderlip, die vol was en lichtelijk hing, met de inkeping in het midden, een rood lelieblad.

Het eten was gereed. Mamoerra kleedde zich niet om en maakte zich ook niet op. Baba Baloeck was weg, dat begreep ze nu. Na haar verdwijning was er iets in haar veranderd. Er was berusting over haar gekomen. Ook vroeg ze niet meer hoe lang het zou duren voordat hij zou schrijven.

De geboorte van de dochters werd niet gevierd door de moeders.

De karmozijnen zonsondergang was zonder wolken en verlaten, in die zin dat de heuvels zonder de silhouetten van mannen waren die voor het avondeten flaneerden om de loomheid uit hun ledematen te verdrijven en de eetlust op te wekken; voorheen was daar die kleine zwarte stoet die uit elkaar viel en samenkwam, met de bomen versmolt en zich er dan weer los van maakte. Nu renden daar kinderen rond, huppelend als mussen, klimmend in de bomen. Voor het eerst in lange tijd voelden de vrouwen, die voor hun huis stonden om hun kroost te roepen, iets van weemoed en nostalgie. Een gevoel van verlatenheid was in de lucht en in hun boezem. Alles leek zo triest, de dood was meer dan ooit de enige zekerheid, het leven werd enkel geleefd om ander leven voort te brengen en dat nieuwe leven, dat zo zacht ademend sliep in hun warme armen, verschilde in niets van de vrede van de dood, alleen was de dood niet zo zoetgeurend, maar wel even verleppend voor hun lijf. Het gekriek van de cicaden deed hen huiveren van weedom. Als de ogen niet waren opgedroogd door het huilen in hun eerste huwelijksjaren, dan hadden zij nu geweend. Ooit waren zij heilige moeders, nu lag jeugd in hun verdorde lichamen begraven: mama's en mummies. Alleen de biest van hun borsten was jong.

Zij zuchtten en riepen nogmaals, luider nu, de jongens om te komen eten. In de stilte die volgde, verdwenen zij binnenshuis. Uit de bomen sprongen schimmen als luizen te voorschijn en renden de heuvel af. Tegen het laatste licht vlamden hun lucifergestalten op in het gouden stof dat zij opwierpen. Toen ze buiten adem de deur bereikten, was de nacht gevallen.

Mamoerra was een hemelse kok, nogal letterlijk, want haar voorkeur ging uit naar gevogelte. En niet het gevogelte dat stervelingen eten, maar vogels als spreeuwen, merels, vinken en een enkele keer zelfs nachtegalen. Haar vernuft in het bereiden was groot en gevarieerd, al was zij afhankelijk van de vangst. Had zij een kraanvogel of een feniks kunnen bemachtigen, ze had ze onderworpen aan haar kookkunsten. Baba Baloeke, die aanvankelijk afkerig was van haar verfijnde keuken, werd nadien de best gevoede man van die streek. Cheira en Heira vingden de vogels voor haar, de boom achter hun huisje was een taveerne voor verschillende pluimdieren, waaruit vooral de mussen allerbevalligst wankel wegfladderden, dronken van hun eigen getijl. Zij hoefden geen vogellijm te gebruiken, of valstrikken; de vogels aten werkelijk uit hun hand.

Merels en spreeuwen vulde zij met rozijnen en noten en ze diende ze geroosterd of gebraden op met gekookte kweeperen waarin ze de veren stak, zodat ze veel weg hadden van een zee-egel. Wilde duiven braadde zij in roomboter, uien en kaneel, waarna zij ze bestrooide of vulde met amandelen, pistache en rozijnen, het geheel gekleurd door gemalen saffraan, die in bijna geen van haar gerechten ontbrak: het oog eet vóór de mond,

sprak zij. In een bed van bananen- en druivenbladen legde zij geroosterde vinken, bedekt met de dooiers van kwarteleieren en rozemarijn en gekruid met kaneel, kardemom en nootmuskaat, in een glazuur van suiker. De nachtegale wikkelde zij met rozijnen en gedroogde vijgen in palmbladeren en begroef ze voor lange tijd in de as van een smeulend vuur, waarna zij ze bestreek met rozenhoning en oranjebloesemwater en bestrooide met granaatpitten. Daarna werden ze gegarneerd met citroen- en perzikbloesem. Baba Baloeck at met smaak en gesmak, zoals het een onopgevoede smulpaap betaamt, maar Cheira en Heira waren de dankbare eters.

Mamoerra wist zelf ook niet waar deze cuisine haar oorsprong vond; zij moest in de kindertijd zijn ontstaan, wanneer onze smaak wordt bepaald, maar Mamoerra wist niet waar haar bakermat lag. Wel hadden Cheira en Heira haar gezoogd met de beste melk van koeien, van de edelste kemelinnen en zelfs van gazellen. ‘Melkslobberken’ hadden zij haar genoemd en ze had dan ook gulzig en onverzadigbaar van melk geslobberd. En al die heilzame melk blaakte nu in haar huid.

In de eerste dagen na het vertrek van Baba Baloeck had zij enkel vis klaargemaakt. Cheira en Heira ruilden cannabis en moederkoren bij de visser voor verse vis. Op de kust van de Narvelzee bedauwde zeesproei hun oogleden met een zilte sluimering. Mamoerra roosterde sardientjes met citroen voor het middagmaal. Voor de avond had zij de keuze uit zeebrasem, zwaardvis, elft, wijting, poon, koningsbarbeel of zeehaan. De Narvelzee was zeer rijk aan fauna, geschubd zilver, maliën goud dat geboren leek uit het alchemiespel van zon, schuim en aquamarijn. Rode zeebrasem – de favoriet

van Cheira en Heira –, door de tweeling ontдарmd, marineerde zij in koriander, peterselie, paprikapoeder, komijn, zout, citroen en knoflook, waarna zij hem vulde met rijst, olijven, tomaten en op een bed legde van aardappelen. Het geheel bedekte zij met tomaten, zodat het niet zou verbranden in de kleien oven. Een lofdicht op land en zee dat verrukkelijk droop alsof het net uit de golven geboren was.

Vruchten wachtten hem voor het nagerecht, opeengestapeld, verzameld uit een hoorn des overvloeds, die ook de zee als bakermat heeft.

Cheira en Heira, hoewel bezorgd dat zij dit alles deed voor de afwezige Baba Baloeke, lieten het zich goed smaken, hun vettige vingers en lippen droogden zij af aan de franjes van hun omslagdoek. Ze waren dan ook teleurgesteld toen zij na de dag van haar vreemde verdwijning geen vis meer wilde bereiden.

‘Hij kan geen vis meer zien,’ zei ze.

Deze avond zaten zij aan een eenvoudige schotel van haan en bonen. Ze hoorden de deuren van de huizen in een snelle mars dichtslaan. Even was er een korte stilte, voorheen gevuld door haar vraag hoe lang het zou duren voordat hij zou schrijven. Cheira en Heira hadden de gewoonte aangenomen niet te beginnen voordat ze dat had gezegd, hun ogen waren op haar gericht, hun vingers lagen op de rand van het bord. Mamoerra brak het brood voor hen. Zij hoorden het droevige gemekker van de geiten in de vallei. Op de binnenplaats vermaalde de ezel het afval van de groenten. Zijn kaken en tong wentelden alsof hij bezig was een stukje groente tussen de verstandskiezen weg te werken.

Na het eten was Mamoerra zo moe en rozig dat ze

onmiddellijk ging liggen – ze aten uiteraard op de grond – en in slaap viel. De tweeling bedekte haar met een laken, ruimde de tafel af, spoelde de vaat gehurkt af in het dromerige schijnsel van een carbidlamp. Daarna waakten Cheira en Heira bij haar, die er in het licht van de maan, zo rond als haar buik, uitzag als het gewelfsel van een besneeuwde krocht aan een bevroren meer.

Zo bleven zij zitten totdat de dageraad het viooltje van de vlam deed verwelken, waarna zij geruisloos verdwenen. Het balken van de ezel wekte haar niet. Zij versliep de gehele ochtend, die niets nieuws bracht, en werd pas wakker op het middaguur. De werkelijk mooie vrouw is op haar mooist bij het ontwaken, wanneer haar blik verwonderd staat in de uitgeruste ogen, het lichaam een en al warmte is en het haar een kunstig nest. Zoals Mamoerra daar zat, steunend op een hand, het hoofd op een opgerezen schouder, de lokken een tuimeling van lauwerkransen, de slappe hand palmbloot in haar schoot, een kom van schaduw, met lome spieren en wimpers, terwijl een donkerrode geeuw haar iets roofdierlijks gaf, was zij om op te eten.

Toen drong het tot haar door dat wat haar had gewekt niet het geratel van de cicaden was, maar de haperende Solex van de postbode die het gehucht aandeed in de halo's van de noenzon, als een engel.

3

‘Luister!’ zei de moeder.

‘Nee!’ zei haar zoon gedecideerd, en hij stampte met zijn voeten op de grond. Toen zij haar linkerhand op-hief, niet eens echt met de bedoeling om hem te slaan, maar alleen als dreigement, kromp hij onmiddellijk in-een en keek hij haar met zo’n hartverscheurend bange blik aan, dat zij medelijden kreeg. Haar rechterarm werd bezet door de baby, die ongestoord en automa-tisch aan haar tepel lurkte. Op de slaap van het kind klopte een nauwelijks zichtbare ader als in een andere wereld.

Of het nou kwam door de bevalling of door de afwe-zigheid van haar man, de oorzaak was niet duidelijk, maar ze had gemerkt dat ze milder was geworden. Ook de andere vrouwen vertoonden een weekhartigheid die hen aanvankelijk verwarde, maar daarna een gevoel van rust gaf, van trots zelfs. Zo, dachten zij, hoorde moe-derschap te zijn, ondanks de hardvochtigheid van het lot, de dagelijkse ellende en de lichamelijke ontberin-

gen. En hoezeer de jongens zich ook groot wilden houden, ze konden niet verbergen dat ze hun vader misten, dat een brok hun gorgel vulde, dat, hoezeer zij het ook wilden, zij niet de mannelijke rol konden vervullen zoals hun vaders dat hadden gedaan of zoals hun vaders dat van hen verwachtten. Ze waren er nog te jong voor.

Zij waren en bleven, hoe geruwd hun huid ook was, hoezeer zij ook grommend op de grond spuwden, hoe toegewijd zij hun balzakjes ook bekrabbelden, kinderen, weliswaar kinderen die op de drempel van de hormonale hel van de puberteit stonden, maar kinderen desalniettemin. Het kostte de moeders veel vergeefse moeite om hen ervan te overtuigen met hun zusjes te spelen en hen met liefde te behandelen, niet als toezichthouders, maar als delers van baarmoeder en borst. Dit schokte de jongens. Eerbied voor moeder was nog wel af te dwingen, maar voor een zus, een *meisje*?

De moeders, zoals moeders vaak doen, zuchtten goedmoedig, drukten de huilende meisjes tegen zich aan en gooiden de splinters van de stokken die ze hadden gebroken in het vuur. Het was in elk geval al een hele vooruitgang dat de knapen de meisjes met rust lieten, al weigerden ze hun aandacht en genegenheid te schenken. Moeder vleide en aaide wat ze kon, maar het lukte haar niet de onderlinge communicatie te verbeteren. De meisjes deden hun uiterste best, deelden elk zeldzaam en belegen stuk snoepgoed met hen, maar blijkbaar wisten de jongens werkelijk niets anders te zeggen dan 'ga naar binnen'. Hun verbeelding was gewoon niet toereikend, noch adequaat getraind.

Wanneer moeder een zoon riep en op schertsende, halfsmekende toon zei dat hij zijn huilende zusje moest

troosten dat een bloedende knie zat te bewenen – een kind ontdekt de wereld via zijn knieën –, deinsde de jongen met grote ogen en opgeheven handpalmen achteruit, het hoofd wild schuddend. Wanneer zij dan aandrong, begon hij zelf te huilen als had hij een wereld van knieën verwond. Als het meisje dat zag, schaterde ze het uit, stond op en stak haar tong naar hem uit. De jongen verdween in de plooien van moeders omarming, niet zozeer om troost te zoeken, maar een verklaring voor de onnodige vernedering, terwijl het meisje weer naar buiten liep om in de schaduw van de voorgevel de naad van geronnen bloed weg te krabben. Wanneer het doetje, zoals het meisje hem ook nog had genoemd, met vuistjes zijn ogen droogwreef, was het meisje al lang weer bezig de dolken van de aarde te trotseren. De jongens hadden het nakijken terwijl zij rende en vloog op blote voeten, gemuilde door de wind. De jongen kwam naar buiten, sloeg de deur achter zich dicht. Een groep kinderen achtervolgde een meisje dat een kleine wervelwind veroorzaakte. De jongen, Senoenoe natuurlijk, startte zijn eigen stofwolk en raasde achter hen aan.

Moeder gaf het echter niet op, al is het hopeloos vechten tegen een versteend jongenshart. Moeilijker was het voor haar om tijdens etenstijd haar zoon te vinden, die zich in de holte van een boomstam had begraven na een tweede, veel grotere vernedering: ingehaald en door een meisje ook nog.

En omdat dreigementen ook nu niet hielpen, liet zij haar hand zakken. Een andere strategie was vereist, die van beloften en omkoping. Ze begon ongeduldig te worden, de huifkar kon elk moment komen en zij moest

zich nog opmaken. Zij beloofde snoep voor hem mee te nemen uit de bazaar.

‘Suikerspin?’

Nee, suikerspin zou de reis niet overleven.

Eén brief had de postbode gebracht, gericht aan alle zeven vrouwen, behalve voor Mamoerra, die twijfelde tussen berusting – zij had het geweten – en verdriet – ze had gelogenstraf kunnen worden. Zij bond haar lokken in een wrong, drapeerde de omslagdoek over haar schouders en ging naar Cheira en Heira.

De vrouwen hadden zich rond de postbode verzameld. Hij las de namen op de envelop voor en overhandigde hem aan de oudste vrouw, die met een kokette oogopslag haar hand uitstreekte. Hij was niet aan haar geadresseerd, maar aan haar zoon. De vrouwen keken welustig naar de blauw-witte zegel met de naam Paravion erop; in die twee kleuren lag zoveel besloten, het hele wezen van het nieuwe land, de vingerafdruk van hun man, zo dachten zij. Zij durfden de envelop niet open te scheuren. De postbode had geweigerd de brief voor te lezen, niet uit onwil. ‘Kan niet, werk,’ zei hij en hij wees naar zijn hijgende brommer, alsof hij tegen een buitenlander sprak. Wel was hij bereid – ‘als ik tijd heb’ – om vervoer te regelen om ze naar de bazaar te brengen, waar ze een klerk konden bezoeken die het geschrevene zou voorlezen. Hij kreeg water te drinken uit een kom besmeerd met teer, een stuk brood met olijven en mandarijnen voor zijn belofte, voor zijn moeite en voor onderweg. Hij legde de proviand in de zadeltassen die over de bagagedrager van zijn Solex hingen, stapte op, startte spetterend, tikte tegen de klep van zijn pet en schokte weg. Hij waadde door de stroom van de mirage.

De vrouwen blikten elkaar blozend toe, met fladderend hart, waartegen de envelop om beurten werd gedrukt. Dit was hun eerste contact met een buitenechtelijke man en het veroorzaakte een amoureuze hilariteit onder hen. Voor even droegen zij weer de mussenvleugels van de jongheid. De pet van de postbode was vaalblauw en zo verfomfaaid dat het leek alsof hij die niet droeg, maar erop zat. Ze hadden hem met alle plezier voor hem willen wassen, ze zouden er zelfs om gevochten hebben.

‘Ik weet wat ik voor je zal meenemen,’ zei de moeder. ‘Het is een verrassing.’ Maar daar nam de jongen natuurlijk geen genoegen mee en met pruilende lippen schudde hij de blonde kafnaaldjes van zijn koppige hoofdje. Zij fluisterde iets in zijn oor en haastte zich naar de slaapkamer om zich op te maken en om te kleden. De jongen was zo opgewekt dat hij haar volgde naar het vertrek, waar zij zich al voor de spiegel had gezet, om zich ervan te vergewissen dat hij haar goed had verstaan. Toen dat zo bleek, liep hij naar zijn zus toe en nam haar in een onhandige knuffel, kuste haar spiraallokken en aaide haar rug met zijn handpalm alsof hij een stekelvarken aaide.

‘Mama!’ klonk het toen uit alle huizen, met de tweede lettergreep langgerekt en zo hees dat die onmerkbaar overging in het gekras van de kraaien die uit enkele olijfbomen opvlogen. Alle jongens waren aan het aaien geslagen door de beloften van hun moeders.

Mama was echter bezig haar gezicht te verfraaien: kohl voor vloeiende, Egyptische ogen met zwarte, traanvormige ooghoeken die het wit van de oogbol accentueerden; perfecte cirkels van rouge op de glanzende ko-

nen; met de schors van de walnotenboom wreef zij de tanden wit, maar het tandvlees en de binnenkant van de lippen werden daardoor donker als de lebben van hinden; rozenwater en lavendel voor de hals en de oksels. Haar hennarode vingers waren jujuben. En het geheel werd smaakvol afgerond met een sluier met een violet borduursel.

De huifkar, voortgetrokken door een muilezel met oogkleppen, arriveerde. De karretier, een magere ouderling met een lang gezicht, trok aan de teugels met de bijbehorende uhu! Het stof daalde als bruidskant over de bezwete schoften. Een lente van kleuren en geuren kwam uit verschillende deuren naar buiten geschreden en de karretier viel bijna van zijn bok. De vrouwen rinkelden de kar in, zo talrijk waren hun koperen en zilveren sieraden. In aanwezigheid van hun man wikkelden zij zich van hoofd tot enkel in witte huiklakens, maar nu hadden zij die over de onderarmen gedrapeerd, zodat de zomen over de grond sleepten en de schoudervulling van hun bonte kledij duidelijk te zien was. De bovenborst werd enkel bedekt door halssnoeren van amber- en azuurstenen.

Bij de deur keken de jongens hen na, maar ze zwaaiden niet terug: ze hielden hun onwillige zusjes in een omarming of houdgreep, vastberaden hun belofte om lief te zijn na te komen. Hun ogen even rond en glanzend van verwachting als de beloofde gekaramelliseerde appels. De zeven baby's lagen in een koele kamer te slapen, onder de hoede van het oudste meisje, vijftien jaar was zij en vol van de nukken en rondingen van de puberteit: zij weigerde met de jongens te slapen en haar huid aan de zon te tonen, haar welvingen twijfel-

den tussen trots en vrees voor vetzucht.

De zweep kronkelde opwaarts, klakte tevreden; de kar zette zich kapseizend in beweging. De berijder hilverde van genot en grijsde om de rozenstruiken en appelgaarden die achter zijn rug ruiselden door de onrustige en welluidende vogeltjes van hun gesluierde stemmen. Hij reed trager en mende het dier luider dan nodig was. De vrouwen zinderden van het verrukkelijke plezier van prinsessen in afgesloten tuinen. Wacht maar, dacht hij, als de broeders in het theehuis dit horen. De verhalen van de tapijthandelaar zouden erbij verbleken. Zijn tapijten zouden erbij verbleken.

Zij passeerden Mamoerra. De vrouwen bogen zich naar elkaar toe, fluisterden en de cosmetische heesters schudden van vrolijkheid, toen hun kraaiestemmen spotlachend opvlogen. De wankelende huifkar, die door de scheve wielen nauwe heupen leek te hebben, liet een spoor van lijnen en sikkels achter. De man knikte op het ritme mee. Lijnen en sikkels. Lijnen en sikkels. Lijnen en –

‘Huu!’ riep de karretier en de muilezel hield stil. Melancholiek liet deze het hoofd hangen, blind door de oogkleppen, een vierpotige zwartkijker.

De kar stond voor de ingang van de lompenmarkt op het grote plein van de kleine, rode stad. Drommen mensen stonden op de bus te wachten. Bussen reden af en aan, tot de nok gevuld met passagiers, hoofden staken uit de ramen, een enkeling zat op het dak. De mensen, die nooit van rijen hadden gehoord, gebruikten elkaars schouders en nekken als opstapje om een plaats in de voertuigen te bemachtigen. In de drukte werd de pet

van een jongen gestolen, maar hij durfde zijn moeder niets te zeggen die hem als bagage achter zich aan sleepte. Uitlaatgassen van Solexen en auto's. Gerinkel van bellen. Geschreeuw van voetgangers. Een wachtende ezel voor een verward stoplicht perste een perfecte bol uit zijn aars, die zich als een roos opende en weer sloot. Een politieagent zwaaide met zijn armen, floot zijn wangen bol en zijn longen leeg, maar het verkeer op wielen, op hoeven, op muiltjes of op schoenen, wilde niet gereguleerd worden. Twee mannen in bruine, ruw-wollen habijten, de een zijlings op een ezel gezeten, de ander met een knapzak en nieuwe gym schoenen die detoneerden met de rest van zijn agrarisch voorkomen, schudden elkaar langdurig de hand. Zij hadden elkaar blijkbaar lang niet gezien, en voerden een gesprek, waarbij ze elkaars hand niet loslieten en het verkeer ophielden. Een man keek uit het raam van zijn Simca en schreeuwde verwensingen naar hun knikkende hoofden, maar zij hoorden het niet. Net toen hij uit wilde stappen, ontwaakten ze uit hun dialoog en schoven, zonder van houding te veranderen, een eindje op. Fruitverkopers, ijscomannen, verkopers van gekoelde Orangina en orgeade, staande achter kleine karretjes, en venters van van alles en nog wat zongen de lof en de prijs van hun waar. Gendarmes, de baret op het hoofd of in de broekzak, liepen rond met zwarte knuppels die tegen het dijbeen zwaaiden en verjoegen nu en dan een arme marskramer om een parodie van dienstbetrachting op te houden. Gehurkte negers, geroosterd door de zon, in scharlaken kledij en met zwarte mutsen versierd met venusschelpen, roosterden pinda's. Kiosken boden kranten, tijdschriften, sigaretten en ansicht-

kaarten te koop aan. Een bij werd misleid door de afbeelding van een roos op een kaart en botste ertegenaan, op zoek naar een ingang tot die dimensie. Sieraden lagen tentoongesteld op lakens op de grond, alle – zo verzekerden de goedgemutste en wolgemutste verkopers – van puur zilver. Vliegen waren vaste klanten. Uit een verre fontein, die een kristallen aar met iriserende kafnaaldjes opsproeide, kwamen enkele druppels op de vliegende tapijten van de wind een kijkje nemen. De stoep en plantsoenen lagen bezaaid met de bolsters van zonnebloempitjes. Onder de platanen zaten oude mannen aan tafels te dammen of op oude banken op hun oude wandelstokken te leunen, een vertrouwd tafereel in elke stad. Een enkeling sliep op een bank, met een krant over het gezicht, hij las in zijn middagdromen. Bedelaars jermieerden, ezels balkten, auto's claxonneerden. Het was een gelukkige chaos.

De karretier riep dat zij hun bestemming hadden bereikt. De hele reis hadden zij gekwebbel, gezongen, in hun handen geklapt, hun ornamenten gerinkinkeld, gezwegen, totdat de stad hen had overschreeuwd. Kinderen kwamen uit verspreide gehuchten aangerend om hen gade te slaan, sommigen gooiden stenen; jongens die met manden fruit aan de weg stonden, renden achter de kar aan. In de verte zwaaide een herder en hij vervolgde daarna zijn fluitspel. Een Solex reed aan de horizon naar het einde van de wereld.

De vrouwen waren vastbesloten ten volle van de dag te genieten. Waarom niet? Ze zouden het ervan nemen, dit was hun eerste dag zonder baby's, zonder kinderen, buiten de keuken, en als het leven zijn gewoonlijke be-loop behield, zou het ook de laatste zijn.

De karretier keek achterom, maar zag niemand. Bij aankomst in de stad waren ze één voor één uit de kar gesprongen om geen vervoergeld te hoeven betalen. Dat geld hadden zij hard nodig voor de terugreis. Waar rozen, jujubes en jasmijn hadden gefloreerd, daar waren enkel de droge planken van de kar. De zeilen van de huif flapperden in de wind, een boodschap die de vluchtelingen hadden achtergelaten. Hij keek rond, al wist hij dat het onmogelijk was zijn passagiers te vinden tussen de dorpsvrouwen die allemaal dezelfde witte huiklakens droegen. Geen twijfel mogelijk: het gesprek in het theehuis zou door hem gedomineerd worden. Hij lachte en zette de muilezel in beweging.

Voor de grote poort van de rode bazaar stond een verteller in wijde zwarte gewaden met vleermuismouwen, zijn hoofd gewikkeld in een gewrochte tulband, met elegante gebaren een kring mensen te betoveren. 'Luister, mijne heren!' beval hij en de toehoorders deinsden achteruit. Met prachtige ogen, waaruit de nacht met zijn sterren niet wilde wijken, bekeek hij het publiek, voordat hij verderging. Hij was een reus van een man, de plooien van zijn elegante kleding waren een sculptuur, en het was niet duidelijk of hij op een zeepkist stond, zijn sokkel. Op de grond lag opgerold zijn vliegend tapijt, op zijn plaats gehouden door een kei; die dingen waren grillig en konden niet altijd alleen worden gelaten, ondanks de verkooppraat van de tapijthandelaar. Vast een Nevernym.

Een kleinere groep mensen had zich rond een goochelaar verzameld, die bij een nieuw onderdeel van zijn optreden was gekomen. Hij vroeg om een vrijwilliger, en een neger in een gele coltrui en versleten corduroy broek die, hoewel vastgehouden door een touw, van

zijn heupen af zakte, bood zichzelf aan.

Met een machtig handgebaar gebod de goochelaar de mensen aandachtig te luisteren: 'Uit de aars van deze man,' sprak hij mysterieus, 'zal ik elk stuk fruit kunnen toveren dat hij zich maar wenst. Wat zou je nu willen eten?'

De vrijwilliger dacht na, lachte een maansikkel bloot en zei: 'Een banaan!'

De goochelaar vroeg hem zijn antwoord te herhalen en toen hij de naam van de vrucht had herhaald, schreeuwde hij het publiek toe: 'Deze heer wil een banaan eten!' en hij barstte in een rauw lachen uit. Het publiek lachte mee. 'Alsof je gezicht een banaan waard is!' Minachtend keek hij de vrijwilliger aan, die ongemakkelijk slikte. 'Weet je wat, je krijgt een gedroogde vijg van mij.' En daarop trok hij een gedroogde vijg uit de bilnaad van de broek van de vrijwilliger, in wiens voorhoofd de zon een ekstervleugel verried: magisch blauw glom het. Hij weigerde de aangeboden vijg echter, hij wist waar die vandaan kwam, en voegde zich weer bij het publiek, dat uitbundig applaudisseerde. Tsss, dacht de goochelaar en hij schudde zijn hoofd, wel heb je ooit, een banaan!

Hij pakte zijn nap op om rond te gaan, maar het publiek was, ja zeker, als bij toverslag verdwenen.

Een vrolijke groep van zeven vrouwen liep giechelend langs de verteller de bazaar in.

'...op de achtergrond telde de koekoek een eeuwigheid van uren af, de krekels tsjirpten, en zoet viel in zijn oren het getinkel van de geitenbellen. Hoe moet ik, mijne heren, het meisje beschrijven dat hij zag toen...'

In de bazaar was het misbaar even kleurrijk als de koopwaren. Links liepen vrouwen naar het badhuis, rechts mannen naar de kraampjes van de vleesbraders, waaruit de geur van lam en koriander opsteeg, die de eetlust wekte, altijd, hoe verzadigd de bezoeker ook was. Een reeks lanzenschaften van troebel zonlicht wees de kasbah aan waar piramiden van specerijen de neusgaten van voorbijgangers prikkelden en hen deden niezen: het fluwelen rood van paprikapoeder, het zwart van gemalen peper, peperkorrels als kaviaar, gemalen gember en gemberwortel, besneeuwde bergtoppen van ruw zout, panfluiten van kaneelpijpjes, duinen van gemalen kaneel en komijn, namiddaggeel saffraanpoeder; peterselie, koriander en kruizemunt vormden een oerwoud, de bosuitjes een oever van riet, bossen knoflook: dit was een oosterse welvaartsstad in het klein.

Onzichtbare koperslagers sloegen het metrum van een ongehoord gedicht. De geur van zaagsel en citroenhout kwam als de geur van nieuwgeboren leven uit de hoek van het timmermansgilde. Caleidoscopen dansten verblindend in de kiosken van juweliers. Het geratel van naaimachines kwam uit de wereld van kleermakers. De amber en muskus – van walvis, hert of rat, maar hoogstwaarschijnlijk imitatie – van de parfumverkopers bedwelmde de passanten. Oude vrouwen, uit de bergen geschapen, met ingedeukte gezichten en kevelkaken, verkochten pauwenveren, gedroogde kameleons, gemummificeerde reptielen, drankjes, kruiden; alleen Cheira en Heira wisten het nut van al deze koopwaar, en zij lazen tevens handen en legden kaarten. Of omgekeerd.

De vrouwen liepen naar het plein van de bazaar, de

ontmoetingsplaats van vliegen, waar de slagers in kramen van witte tegels vlees hakten, sneden, fileerden, ontpeesden, organen en koppen schikten op de toonbank. Aan vleeshaken hingen halve en hele schapen, lammeren, kippen, kalkoenen, gevierendeelde ossen en koeien, landkaarten van mals rood en onverteerbaar wit. Schapenkoppen staken hun roze, ruwe tongen uit. Afgehakte hoeven lagen op de grond. Tegenover deze slachters waren de vissers, stinkend als meerminnen, hun toonbank een zoutstrand van aangespoeld zilver en koper. Uit grote ketels, waarin slakken werden gekookt, steeg damp op. En uit alle hoeken weerklonken de wisselkreten van de handelaars.

Aan het einde van de passage, op het plein met een palmboom in het midden, zaten de klerken aan tafels waarop een rode schrijfmachine stond. De vrouwen haalden de brief te voorschijn en liepen in een stoet, de jongste vooraan, naar hen toe. Zij stopten om te beraadslagen welke man zij moesten kiezen. De mooiste, dat sprak voor zich, maar hun smaak verschilden. Met de wijsvingers tegen hun onderlippen, een teken van diepe overpeinzing, bespraken zij de mannen en bekeken hen één voor één.

De oudste, die tekenen van vitiligo vertoonde, hoewel het ook kon zijn dat de vergrijzing niet bij zijn haar was gestopt, viel af. Zijn huid was bedekt met lunaire vlekken, de sporen van verloren pigment. Een andere man, die met verstrengelde handen en wentelende duimen op de bolle buik achter zijn tafel dommelde, de rand van zijn hoed over zijn ogen, zag er geheimzinnig uit. Plotseling schrok hij wakker, duwde zijn hoed naar achteren; hij had obsceen dikke wenkbrauwen, die hij

vragend ophief. Hij rekte zich uit en knipoogde naar de vrouwen, maar zij keerden hem de rug toe.

Een andere man, met een zonnebril en een tulband, die als een binnenband op zijn hoofd lag en zijn kale kruin niet bedekte, speelde met een witte muis in de holte van zijn hand. Onhygiënisch, en alsof dat niet genoeg was, riep hij hun toe: 'Kom hier, dames, en laat mij uw enveloppen openen!' Er werd gelachen. De vrouwen snoven hooghartig door hun hippische neusvleugels. De oudste vrouw ontsluisde haar gezicht en wat zij toonde, deed de mannen verstommen en beschaamd naar hun voeten kijken.

Toen zagen zij hem. Hij verscheen plotseling in de groenbruine schaduw onder de palmboom, hij zat afgezonderd van de rest. Een krant lag keurig opgevouwen op tafel met een pakje sigaretten erop. De bewegende palmbladen morsten af en toe wat licht over zijn fraaie gezicht dat werd omkranst door een tuimeling van lokken als ravenveren. Er was fluweel en leven in zijn opkijkende ogen, daarna waaierden zijn wimpers neer. Hij was geheel in het zwart gekleed, een heer van de onderwereld of een balling uit de groene hemel – dat was moeilijk vast te stellen. De wind bewoog de franjes van zijn haren met vaardige kappershandsen. Een eenzame krul bengelde in de rimpels van zijn door gepeins vertroebelde voorhoofd. Hij straalde een droom uit waarvan niemand de heilige visioenen kon duiden.

Perfect.

De vrouwen kusten de toppen van hun samengedrukte vingers. En nog een geluk: achter hem stond een ouderling, gekleed in een magazijnjas en met een rode zakdoek om de hals gebonden, gekaramelliseerde ap-

pels te verkopen. De glanzende vruchten hingen aan de bebladerde takjes van een stronk die hij met beide handen droeg en die tegen zijn schouder leunde. Ze zagen er vers uit, net vanochtend geplukt, zou hij ze later vertellen.

De jongste werd naar voren geschoven om het woord te voeren en zij liet zich met gespeelde onwilligheid voortduwen. Dan zette zij haar beste heupgewieg in beweging, zette nauwkeurig de ene hennaversierde voet voor de andere, een sensuele ritedans van wreef en tenen in bevallige sandalen. Onder de sierlijke boog van haar zool had een zich uittrekkende kat gepast. Zij ging op de stoel tegenover hem zitten, waarop een oude bezaan lag: langzaam daalden haar eigenwillige billen op de bruine schapenvacht en trokken ze de slanke rug in een boog neer, een elegante fiool. Hij zat op een opgevouwen tapijt.

Zwijgend maar met praatzieke ogen overhandigde zij hem de brief. Haar wimpers leken haar hete blik koelte toe te waaien. Hij nam de brief met een knik in ontvangst en opende de envelop. De wind speelde een glissando tussen hen in en haar sluier antwoordde met een glissando van doorzichtige plooiën. Haar metgezellen stonden achter haar, in een geheel andere wereld dan waarin zij zich bevond. Alles ging langzaam, de beweging van zijn vingers – een rode steen fonkelde op zijn ringvinger –, het wapperen van het papier, haar ademen, het geknipper van ogen, de kroonluchter van de zon in de palmboom: zo traag kon een zeeanemoon niet dansen.

Dit zou een lange dag worden, vooral voor de ongeduldige kinderen thuis.

‘Mevrouw,’ sprak hij, en hij keek haar even aan. De bazaar hervatte zijn snelheid en geluiden. ‘Luister.’

Alvorens naar Cheira en Heira te gaan, bracht Mamorra de ezel naar de vallei Abqar waar zij hem vastbond aan een vijgenboom. Zij ging op de grond zitten met gespreide benen om haar buik de ruimte te geven en aaide de geiten over de rug. Ooit, misschien dat de tweeling zich die tijd kon herinneren, had hier een beekje gestroomd. De bedding was nu geheel droog, de stroming van het water had diepe groeven achtergelaten, distels groeiden aan de rand van dit oord waar de beek begraven lag, de kromme vijgenbomen hingen er treurend bij, bedekten met bladeren hun vruchteloze schaamte. Hier wilde zij begraven worden of opgebaard voor de aasgieren.

In een huis begonnen de baby's te krijsen en na een korte tijd zwegen ze weer. Zij begon voor zich uit te neuriën, streelde haar buik en keek zijwaarts naar de grond. Er was geen weerspiegeling, alleen haar schaduw. Het kind keerde zich om in haar buik en zij zag waar zijn billen tegen de wand drukten.

Zij zong:

Innige omhelzing van een innerlijke wereld
in mijn buik, een globe van leven, mijn kind;
zal ik mijn hele leven een leegte mijn baarmoeder
voelen uithollen, wanneer jij een cirkel om mijn
tepel bent,
je armen een snoer om mijn hals,
wanneer je dicht bij mij bent,
maar nooit zo dichtbij als vandaag?

Zij vroeg zich af of het kind alleen het kloppen van haar hart kon horen of ook het gemulde wiegewiegelen van de vijgenbladeren?

Hoe mooi zou het zijn als zij hier guirlandes kon vlechten, omringd door een gorgelkoor van vogels, bespied door Baba Baloeke, de jongens, de mannen. Zij kon naakt in het water stappen, haar lichaam in de rimpelingen als water in absint, haar buitenste labia twee rozenbladen die de stroom niet kon meevoeren: zij zou zich sirammen, vlekken zonlicht zouden haar schrobben en de wind zou klaarstaan met duizenden handdoeken geweven van spinrag. Zij zou, rozig en roze, gaan liggen, haar man die haar bekroop met gesloten ogen ontvangen, in het begin stroef door het water, daarna verwelkomend met haar dauw. Haar mond zou ze buidelen tot een maankop en hij zou zich drenken met haar sap. De kikkers zouden kwaken, de krekels tsjirpen, de vogels oude motieven kwedelen, hij zou grommen, zij kort en melodieus piepen, de rug krommen en dan uiteenspatten.

Maar zij wist ook dat in de tijden dat het water kabbelde en de velden leefden, zij niets van dit had kunnen bedenken noch toestaan. Zij was een andere vrouw geworden, en vroeger zou ze zulke sensuele verbeeldingen hebben verfoeid. Nu genoot ze van haar veranderde geur en lijf. Niet zo lang geleden had ze haar schaamte met de scherf van een spiegel bekeken en dat ging gepaard met hartkloppingen en een angst om bespied te worden door onzichtbare ogen, al was ze volmaakt alleen in een afgesloten kamer. Uiteindelijk was ze zwanger en het was goed om dat deel van haar lichaam in de gaten te houden, zo had ze haar daad voor zichzelf ge-

rechtvaardigd. Wat ze zag, moest ze verlegen toegeven, was iets prachtigs. Ze was er trots op en blij om; met Cheira en Heira had ze er uitvoerig en opgewonden over gesproken, tot hun grote vertedering en vreugde. Het was weer een aanleiding om hun favoriete onderwerp aan te snijden: 'Wij hebben ons mouwken op weg naar ouderdom verloren, we weten niet eens meer waar die behoort te zijn,' zeiden zij en ze lachten om hun eigen spitsvondigheid. Met Baba Balook had ze deze dingen nooit kunnen bespreken: hij was niet geïnteresseerd in details.

Een hagedis was getuige van haar overpeinzingen en visioenen, niet geheel op zijn gemak, klaar om elk moment te vluchten.

Senoenoe vloog de heuvel af en verstoorde haar dagdromen. Nadat zijn zusje zich aan hem had weten te ontworstelen, rende hij door het gehucht om zijn vliegkunst te oefenen. De vlucht van zijn zusje had hem zorgelijk gemaakt, hij zou niets krijgen als zijn moeder zag dat hij haar alleen had gelaten. Hij bedacht echter dat hij haar wel kon vinden wanneer hij de huifkar in de verte zag opdoemen. Was hij niet, hoe dan ook, ondanks de laatste tegenslagen, wat de kinderen ook fluis-terden, de snelste van allemaal?

Af en toe sprong hij op, wilde vliegen, de zwaartekracht plukte hem uit de lucht, waar zijn voeten nog wild trappelden, rende verder, harder en harder, strekte zijn armen uit, veroorzaakte een beroering in de vijgenbladen. De ezel bewoog onrustig. Moeizaam stond Mamoerra op en ze liep amechtig de heuvel op naar het huis van de tweeling.

Het goedkoopste wat de vrouwen konden vinden was een kar zonder huif en een karrenman die van hetzelfde hout gemaakt leek. Hij was klein en had vierkante schouders. Het was niet duidelijk of het de planken van het voertuig waren die kraakten of zijn botten. Hij gaf, als hij rochelend hoestte, zelfs stof en stro af. De vrouwen, zo koket en nuffig geworden door de stad dat zij zich maar met moeite hadden verwaardigd op de kar te gaan zitten, wuifden bij elke longuitbarsting van de man met vele vingers zijn belegen geur weg. Ongelooflijk dat het hun nooit was opgevallen hoe erbarmelijk de omgeving was waarin zij zich moesten voortbewegen! En dan het totale gebrek aan verfijning van de meeste mannen!

De man kuchelde onophoudelijk en moest niezen door het stof dat hij afscheidde. Hij had een eigen manier van niezen, het klonk als 'habtshjaaa! habtshjaaa!'

'Zeg dan in elk geval "hatsjie", zoals alle fatsoenlijke mensen,' riep de oudste gemelijk uit.

De karrenman, die haar niet goed had verstaan, verontschuldigde zich: 'Sorry, dames, maar ik kan er niets aan doen. Ik heb vroeger als vogelverschrikker gewerkt.'

De vrouw herhaalde haar opmerking, luider nu, maar hij glimlachte slechts beminnelijk en zei: 'Dat kunt u wel zeggen, tsja, zwaar werk.' De kraaien hadden hem doof gemaakt.

Na wat een oneindige tocht leek, kwam de kar dra- vend in het dorpje aan, op het uur dat de middag begon te koelen. Zij stapten uit, van hun opsmuk was weinig meer over, ten prooi waren ze geweest aan stof en bacillen. Ze waren net op tijd, want de baby's hadden een

gekrijs ingezet dat enkel moedermelk kon stillen. Zij betaalden de karrenman en haastten zich naar binnen voordat hij ze kon bedanken.

Senoenoe kwam later aangezweefd, opgewekt door grote slokken ether, licht van lijf en leden. In de verte zag hij een kar wegratelen. De man op de bok sprong nu en dan op in een uitbarsting van wanklanken, en de hele kar, inclusief de ezel, veerde met hem op. Hij hoefde zijn zweep niet te zwaaien, die klakte vanzelf. Zo hinkelden en hikten zij verder totdat ze aan het zicht onttrokken werden.

Senoenoe vloog het huis binnen, waar zijn zus aan het suikerglazuur van een appel likte met die onuitstaanbaar triomfantelijke blik van een kind. Buiten adem smeekte hij zijn moeder te luisteren, hij kon alles uitleggen, want en toen, en hij, en toen, en toen, en zij, vooral zij, *zij*, en hij wees met al zijn wijsvingers, en hij watertandde en hilde en zijn tong racete in zijn schedel zoals hij door de velden had gerend. Echt waar!

Moeder vulde zijn mond met een appel, anders was hij de hele avond en nacht doorgedaan. Voor het slapengaan fluisterde hij nog met kleverige lippen in de oren van zijn zusje wat hij zoal van haar vond, voegde eraan toe dat hij het helemaal niet meende toen hij lief voor haar was, en dat dat nooit, maar dan ook nooit meer zou gebeuren. Een hele appelgaard zou daar niets aan kunnen veranderen. Zij liet zich niet onbetuigd en gaf hem een verbazingwekkende mondvul scheldwoorden die deed vermoeden dat zij had geleerd bij Cheira en Heira. Hun adem was warm en zoetzuur.

Mamoerra bleef bij de tweeling en zou niet meer terugkeren naar haar huis, dat onbewaakt achterbleef. Twee maanden lang was het veilig, daarna werd het opengedruiven en betrokken. De druiven werden geplukt en gedeeltelijk verkocht. Het werd gebruikt als een gezamenlijke uitbreiding: in de binnenplaats werden kleren gewassen en opgehangen, waslijnen kruisten elkaar en het huis als telegraafdraden, de mussen sliepen erop, en wanneer er gezamenlijk werd gegeten, werd daar gekookt. Alle sporen van Mamoerra en Baba Balok werden verwijderd. Er werd gevochten om de spiegel. De jongens kwamen er 's avonds in het geheim de sigarettenpeukjes roken die ze op weg naar school hadden gevonden. Sterke seksuele verhalen werden er gewisseld, meisjes weggestuurd.

De herfst betrad het landschap, merkbaar niet in kleur of neerslag maar alleen in de lengte van de nachten; de kinderen, de jongens, gingen naar school. De klerk in de bazaar – ah! hou op! wat een vent! – was tevens onderwijzer, hij werkte in een school in de voorwijk van de stad. De afstand die de kinderen moesten afleggen was groot, zij verlummelden meer tijd onderweg, dat wisten hun moeders, dan dat ze leerden. In elk geval hadden de vrouwen rust, de jongens waren onhandelbaar geworden.

De postbode kwam en ging. Hij bracht nauwelijks brieven, maar op onregelmatige tijden een buidel geld. Hij nam ook het schoolgeld mee, enkele munten voor weinig kennis.

Witte uilen bezochten de huizen en vlogen van vensterbank naar dak. Luid weenden zij.

Voor en ten tijde van de bevalling had Mamoerra

slechts één onderwerp: Baba Baloeck. Zij sprak verwijtend over hem zoals alleen een volleerde moeder en huisvrouw dat kan. Waarom had hij een tapijt van het merk Nevernym gekocht? Hij had zich laten ompraten door de handelaar die eenzelfde principiële afkeer van hem had als de dorpelingen. Het was bekend, en Cheira en Heira hadden hem dat ook meermalen verteld, dat het merk Shlomon beter en betrouwbaarder was. Die mannen toch met hun mannenzaken! Natuurlijk wilde de tapijtverkoper hem slechte kwaliteit slijten, hij bewaarde zijn beste waar voor de andere mannen. Zij had gezien hoe het dorpshoofd, dat in de grond lag te rotten, met nadrukkelijke gebaren met hem stond te praten en naar hun huis wees. Goed, afdingen was een mannenzaak, dat wilde ze wel toegeven, maar wat wist een man af van de kwaliteit van tapijten, van tapijtknoppen? Cheira en Heira waren de kenners bij uitstek, maar hun goede raad wilde hij niet horen, liever leende hij zijn oren aan het dorpshoofd en de verkoper, blind als hij was voor hun minachting.

‘Luister,’ had de tweeling gezegd, ‘Nevernym vliegt in het begin uitstekend, maar daarna is het niet meer te sturen; het gaat tekeer als een ezel met kolder, is niet te bedwingen, het rafelt snel en is niet windbestendig.’

En dacht je dat hij wilde luisteren, de dwaas, de snodel?

Ze lag op haar linkerzij, nu draaide ze zich op haar rug. De persweeën begonnen.

Cheira en Heira moedigden haar aan om te persen of om haar schimpzang die ze had ingezet voort te zetten. ‘De snodel, de tatolf, de goffeldoffel’: ze genoten ervan. Wat een stem! En wat een woorden!

‘Doof en stom, mannen zien niets,’ donderde zij verder. Zij kon zich nog helder herinneren hoe hij glimlachend haar bezwaren had weggezwaaid en om dat ene gebaar, om die ene meesmuil, kon zij hem nu wel wurgen, hem de keel uitwringen als een natte doek.

En wat moest er van het kind terechtkomen?

Cheira en Heira konden alleen maar knikken en aanmoedigen.

Haar vagina, die ze zo had bewonderd, scheurde open, als een grote wond, een slagveld waaruit het kind als een overlevende kroop. Het besmeurde hoofd, dat zijden haartjes vertoonde als was het met brillantine ingesmeerd, werd zichtbaar. Een laatste schreeuw van de moeder en de boreling trilde in de handen van de tweeling. De jongen krijste, zijn hoofd en mondhoeken hingen treurig neer alsof hij verkouden was. Zijn zwarte balzakje leek te groot voor zijn lijfje. Hij vertoonde nog de plooiën van zijn opgekrulde staat. Zij knipten de navelstreng door, wikkelden hem in een kleed en legden hem op de boezem van Mamoerra, die vloeibaar was, in een wereld van pijn, een dooiontboeide beek.

‘Mijn kind, mijn kind,’ fluisterde zij huilend, ‘mijn kind, ik zal je niet verlaten.’ En zij bleef dit herhalen en voordat zij stierf, zei zij iets wat Cheira en Heira niet goed verstonden, iets wat eindigde op ‘blijven’ of ‘schrijven’. Zij verkeerde blijkbaar in een delirium, want zij bleef niet, noch kon zij schrijven. Misschien sprak zij over Baba Baloeke, wie weet. Er heerste een volmaakte stilte, de baby ademde snel, de tweeling sloot Mamoerra’s ogen, en nadat zij het kind met moeite hadden losgerukt uit haar stramme omarming, legden zij het op schoot en ze lieten hun hoofd rouwend hangen.

Mamoerra werd onder de vijgenbomen begraven. In de avonden bezocht een uil het graf en hij liet er zijn monotone elegie horen. Cheira en Heira namen de zorg voor het kind op zich, zoals zij haar hadden verzorgd. Zij noemden hem Baba Baloeke, naar zijn vader en grootvader. Hij werd gezoogd en kreeg veertig dagen lang harmal te drinken om aan te sterken en ongestoord te slapen. Zij smeerden henna op zijn handpalmen opdat zijn nagels niet zouden groeien, kleurden zijn oogleden met indigo tegen het boze oog, een amulet met harmal werd om zijn halsje gelegd tegen woutermannen en de moeders van de nacht, en in zijn oor hingen zij een koperen ring, nogmaals tegen het boze oog. Maar het zou een kind worden dat gevoelig was voor de geruchten en het morkelen van duisternis en dal. De vallei Abqar was nu eenmaal bezeten.

In zijn tweede jaar werd hij door de tweeling besneden, waarna een tijd van verwennerij begon. Om zijn enkels werd een buidel gevuld met zout en een kruidenmengsel gehangen, totdat zijn pezerikje genezen was. Zij legden hem op schoot en vlooiden zijn hoofd. Tussen hun nagels vermorzelden zij hoorbaar de vlooiën: 'Moet je zien, wat een grote!'

Toen hij vijf jaar was, namen ze hem op de ezel mee naar het badhuis in de stad. Daar onderrichtten zij hem in de functies van zijn anatomie en toonden hem het zwaluwnest waaruit hij gevlogen was.

'Zie je dit, dit mouwken, hieruit ben je gekomen en je zult hevig verlangen er weer terug te keren, daarmee, met je tottoe.' En ze wezen naar zijn kleine roede, die zij deze bakernaam hadden gegeven. Hun schaterlach weerkaatste op de tegels. Het was een van de weinige

keren dat ze lachten. Na de dood van Mamoerra was verdriet in hun hart en blik gekropen. In de stoom liepen gedrochtige schimmen rond. Zij schrobden hem alsof hun leven ervan afhing. Dood vel kwam los; net zwarte vermicelli, zeiden zij.

Baba Baloeck was geschokt toen hij Cheira en Heira naakt zag. Hoe kon hij weten dat zij een Siamese tweeling waren? Hij zag de rauwe naad die hun zijden met elkaar verbond, een slordige deegsliert van vlees; zij hadden ieder een hart en ieder een arm; zij deelden een mouwken en had Mamoerra hen zo gezien dan had zij geweten dat het meer dan scherts was toen zij hadden gezegd dat ze niet meer wisten waar dit lag. Het bevond zich ergens tussen een hoeveelheid gedrapeerde rimpels en in een eeuwige schemering. Zij hadden twee benen die uitgestrekt op de grond lagen en die zij met veel toewijding krabden. Het was niet duidelijk wie van de twee de zwaarste last had, wie uit wie was gegroeid. Baba Baloeck brak uit in een ontroostbaar huilen. Na afloop van de wassing glom hij als gepolijst eboniet in een nieuw habijt dat de tweeling voor hem had gekocht. Het zonlicht gleed over zijn huid.

Toen Baba Baloeck zeven werd brachten Cheira en Heira hem naar de vallei Abqar, het lapje grond met de vijgenbomen dat hij had geërfd. Hij kreeg een kromstaf en een herderstas en moest voortaan de twee geiten van zijn vader hoeden. Een beekje, dat net had leren lopen, strompelde onder de bomen en er begon gras te groeien voor zijn vee. De jonge halmen bewogen in de wind, verbaasde spruiten in een nieuwe wereld. Een zwerfkei had zich onder een boom gezet om wat verkoeling te vinden, maar zag zijn reis ten einde komen: het werd de

zetel van de jonge herder. Op het middaguur at Baba Baloeck daar roggebrood met kaas en olijven. Zijn vingertoppen werden geel door de mandarijnen en sinaas-appels die hij elke dag schilde en morsend opat. Daarna dommelde hij in.

De postbode verliet het dorp. Omdat iedereen een siësta hield, zag niemand dat elke middag in de mirage Paravion zichtbaar werd: grijze koepels van oude kerken, verweerde kerktorens waar klokken glansden maar zwegen, hoewel ze ooit lang en welluidend moesten hebben geklonken. Andere slanke torens streefden ze voorbij, het was niet duidelijk van welke gebouwen, want de mirage reikte niet zo hoog. Op de elektriciteitskabels van de trams roestten mussen, wonderlijke wolken sierden het azuur en overal in dit zalige oord ademde rijke lommer, een groen antwoord op het katoen dat aan de hemel groeide.

De postbode huiverde door de mirage alsof hij door wapperende sluiergewaden reed, parkeerde zijn Solex buiten de stadspoorten, stapte af. Hij gooide de posttassen over zijn schouders, spuugde op de grond, knikte de poortwachters toe en betrad Paravion.

II

I

Een amandelboom stond als eerste in bloesem.

De bomen in de vallei begonnen op aanwijzing van de wind te spreken, schudden hun bladeren als een menigte wasvrouwen hun linnen, de beek stroomde vastberaden en bracht verkoeling, de vijgen rijpten. In het water dreven de gouden vruchten die de zon liet vallen. De geiten waren welgevoed en een droevig vibrato klonk door in hun gemekker. Het voorhoofd van Baba Baloeck was mooi rond, hij had de mond van zijn moeder, de bovenlip ietwat opgekruld bij de snijtanden, de onderlip hing lichtelijk en vormde een kleine bekken waarin speeksel glinsterde en die het tandvlees blootgaf. Hij had een charmante, ronde wipneus, zijn wimpers krulden trots op als de bladen van een lelie in volle bloei. In het wit van zijn oogbollen lag een verre, heiige hemel begraven. De genetische wonderen van zijn moeder schemerden op verschillende plekken. Zijn rug was hol en zijn buik bol, zijn billen sprongen eruit. De zolen van zijn vereelte voeten waren met geel en ruw roze ge-

schoeid, omdat hij blootsvoets liep. Hij was zwijgzaam, bewoog stil en met een nukkige sierlijkheid, hij straalde de jonge berusting uit van het kind dat gewend is aan onvervulde wensen. Cheira en Heira waren zijn moeders. Hoewel ze eruitzagen alsof ze zich in een tombe van apathische zwaarmoedigheid bevonden, was hun liefde voor het kind overweldigend. Hun krachten waren grotendeels uitgezogen, de jongens die hen met rust lieten wisten niet dat hun kromme vingers nauwelijks meer knijpen konden, ze waren droog en knokig geworden als sprokkelhout en zouden hoogstwaarschijnlijk breken.

Net als bij zijn moeder was het een intense liefde die enkel via het lichaam uitdrukking kon vinden. Hoe knepen ze hem en drukten ze hem fijn! De melk die hij had gezogen, leverde goed werk af in zijn skelet en spieren. Hij kreeg honing, dadels en vijgen te eten voor het ontbijt, diverse soorten vlees en groenten en aardappelen voor het avondmaal.

Hij onderging alles gelaten, met wijsheid leek het wel, maar onnozelheid en wijsheid zijn bij een kind moeilijk van elkaar te onderscheiden. Elke middag als de kinderen uit school terugkeerden, renden ze op hem af en lieten vuisten en voeten op hem neerdalen. Hij nam de afranselingen in ontvangst zonder zich te verdedigen, hij klaagde nooit bij zijn moeders en zwaaide zijn plaaggeesten zelfs na als hij was opgekrabbeld en zij wegliepen, teleurgesteld omdat hij niet huilde en niet schreeuwde. De oorzaak van hun agressie was niet duidelijk, voor hem was het een natuurlijk onderdeel van een kindertijd die voorover helt aan de oevers van de jeugd. Alleen Senoenoe hield zich afzijdig, hij had

hemelse verten te verkennen.

Wat de jongens en hun onderwijs betreft, alles wat zij op school leerden, vergaten zij tijdens de lange afstand die ze huiswaarts moesten afleggen. In de ochtend, als zij naar school trokken, kwam er iets van de lessen terug, de schaduw van de woorden van de onderwijzer, spookfragmenten uit de boekjes die vastkleefden aan de mazen van hun geheugen. Roken leerden ze met veel meer gemak, evenals masturberen. Een enkeling deed het zelfs in het klaslokaal tijdens de suffe, lome lessen die bestonden uit lezen of het verrijken van hun woordenschat. Hoe hij ongezien een fluim, een buidel van kristallen luchtbelletjes en speeksel als kikkerdrillen, in zijn handpalm spuwde en zich zonder hoorbaar geslijm afsjorde, was een mysterie, in elk geval niet iets wat hij uit enig boek had kunnen leren. Nooit bemerkte de onderwijzer iets, hoewel de jongens achter hun handen gniffelden.

Zo behendig als de meisjes op jonge leeftijd hun haren naar achteren konden strijken om een staart of een wrong te maken, zo vaardig waren de jongens in onanie.

Op het schoolplein vol grint en stemmen zweefde Senoenoe rond en zag onder zich de chaos van kinderen die speelden of, meestal, vochten. Onder een afdak was de open hel van gebruikte en ongereinigde latrines. Die waren zo weerzinwekkend dat de meest verlegen jongen van de klas er niet binnen durfde te gaan. Hij had geen controle over zijn kringspier, de arme knaap, en zijn verfijndheid was er de oorzaak van dat hij bijna dagelijks de school verliet met een welgevulde broek, als droeg hij alsnog de luier die hij nooit van zijn leven had gedragen met een schare vliegen achter zich aan.

Uiteraard was hij de risee van de school, maar klappen bleven hem bespaard; hij had uitstekend afweergeschut. De klappen kreeg hij thuis, hetgeen zijn zindelijkheid niet bevorderde. Een keer had Senoenoe hem geholpen bij een verlaten put zichzelf en zijn broek te wassen. Zittend wachtten zij tot de broek, roze met zwarte strepen, was gedroogd, Senoenoe sloeg een arm om zijn schouder. Daarna liep de jongen naar huis, gelukkig, trots en verzekerd van een geweldloze thuiskomst.

Waarom was hij zo laat? wilde moeder weten, en ze hief haar hand al op. Waarom vragen als ze geen antwoord wil? dacht hij nog terwijl hij in een hoekje zijn longen en hart uitschreide en zijn zere plekken koesterde. Een troost was dat vader zich afzijdig hield, dat scheelde een tweede aframmeling. Hij zwoer echter dat hij nooit, maar dan ook nooit die latrines zou betreden. Dan liever een pak slaag. O, paradijselijke kindertijd.

Het was niet zo dat de jongens de lijfstraffen op school op Baba Balook afreageerden. Hun onderwijzer, de verstrooide en droefgeestige klerk, sloeg hen nooit. Stom genoeg vertelde een van de leerlingen dit aan zijn vader, die de volgende dag een bezoek aan de school aflegde, zijn zoon en de leraar vervloekend die hem in beweging hadden gezet. Hij sloot zijn vrouw op en liep over het asfalt dat naar school leidde alsof hij een berg beklom. Bij de ingang van de school nam hij de onderwijzer apart en deed luid en verontwaardigd zijn beklag. Hoezo niet slaan? Wat voor lesmethode dacht de goede leraar te hanteren? Hoe dacht hij ze ooit iets aan het verstand te brengen? Tijdens het praten hakte de man onzichtbare komkommers in de lucht met zijn rechterhand. Zo moest dat aangepakt worden.

‘Een kind heeft rechten en u, meneer de onderwijzer, hebt plichten.’

De leraar luisterde afwezig, keek af en toe weg, knikte en beloofde beterschap, waarna hij de bewegende hand vastpakte, na een paar keer mis te hebben gegrepen, en deze schudde. De vader liep steunend weg, voldaan omdat hij een verandering had teweeggebracht. Tegen zijn vrouw zei hij dat alles goed zou komen.

De jongens zaten verveeld achter hun lessenaar, hun vingertoppen violet van de inkt, hun schriften vol vlekken en tatoeages. Er waren geen ramen in het lokaal. Toch keken zij alsof zij door vensters in een wazig landschap staarden dat de ogen loom maakte. De schoolbel luidde en zij schrokken op. Weg waren ze.

Baba Balook dreef de twee geiten klingklangend de heuvel op naar zijn huis. Zijn lichaam deed pijn van de klappen. Het avondroze zette de velden en bergen in een zacht waas. Een gevoel van veiligheid en geluk groeide in Baba Balook. Hij had de pijn proberen weg te wassen in het beekje en zijn leden tintelden van reinheid. Hij had daar gesparteld in een omarming van gouden stof en groene schaduwen en een bries als de adem uit de mond van een meisje dat aardbeien en citroen had gegeten. De bomen hadden klaargestaan met gespreide handdoeken met een solaire inslag en een schering van chloroform, pluizig en zacht herfstkatoen. Wit en rood speelde het licht in zijn gesloten ogen, een val in de diepten van zijn pupillen. De geitenbellen begeleidden zijn bad, de muziek die hem altijd omringde en in de ochtend wekte.

Tijdens de afwas na het avondeten vroegen de moe-

ders aan de jongens wat ze vandaag op school hadden geleerd. De meisjes luisterden slaperig, een duim in de mond, naar het verhaal dat zij vertelden, elke avond weer, het enige verhaal dat zij hadden onthouden. De moeders onderbraken de vertelling om de duim uit de mond van de dochters te halen.

‘Hou toch op met duimen!’ zeiden zij. ‘Anders mag je niet meeluisteren.’

De meisjes haalden hun schouders op, nou en? Ze waren niet te chanteren. En ze zouden hun broers nooit het gevoel geven dat zij naar hen wilden luisteren.

‘Wat vind je er toch zo lekker aan?’ vroegen de moeders, en niet voor het eerst.

‘Het smaakt naar tomaten en bananen!’ antwoordden de meisjes opgewekt, hun mondhoeken nat van het speeksel, onduidelijk articulerend alsof zij daadwerkelijk tomaten en bananen kauwden.

Dan vertelden de jongens het verhaal verder dat de onderwijzer zo vaak had voorgelezen. Het ging over een school ergens op het platteland. Op een dag had de school, die uit één klaslokaal bestond, zoals uit de illustratie viel op te maken, een overhoring. Elke keer dat een leerling het antwoord niet wist, werd het goede antwoord door het open raam naar binnen geroepen. Nadat dit verscheidene keren was gebeurd, besloot de leraar naar buiten te gaan en het orakel te zoeken. Wat bleek? Een herder, die altijd zijn schapen bij de school hoedde, zat onder het raam weggedoken. Hij was degene die de juiste antwoorden kende. Hij had daar altijd onder de vensterbank verscholen de lessen gevolgd en zo leergierig was hij – de leraar keek de klas van onder zijn wenkbrauwen aan –, zó leergierig – hij herhaalde

het woord nadrukkelijk – was hij, dat hij alles had onthouden. Onder de indruk besloot de leraar hem in zijn klas toe te laten. De herder was de beste van iedereen en werd later een beroemde wetenschapper, de uitslover.

Op zulke momenten misten de jongens hun vaders die in dergelijke gevallen altijd een gepaste opmerking hadden, en ook wanneer zij de vrouwen de voordelen van onderwijs en kennis, schriftelijk onderwijs en theoretische kennis, hoorden roemen.

‘Als je naar school gaat,’ zei moeder en ze aaide haar mannelijke kroost in hoopvolle anticipatie, ‘dan leer je lezen en schrijven. Dan word je een beroemd wetenschapper en is mama trots op je.’

‘Een wetenschapper?’ Vader keek alsof hij ‘schandknaap’ zei. ‘Hij kan beter aardappels leren rooien!’

Zoiets schiep een band tussen vader en zoon.

De meisjes waren in slaap gevallen. Ze hadden het verhaal al zo vaak gehoord.

2

De geitenbellen wekten Baba Balook en vergezelden hem de heuvel af. De geiten graasden en kauwden aan cactussen en olijvenbladeren. In de verte zag hij de jongens naar school rennen, lopen, hinkelen, elkaar omstoten en achtervolgen. Hij ging op een steen zitten. Hun stemmen verstierven en zoet en geruststellend viel in zijn oor het geluid van de geitenbellen.

Ergens probeerde een krekel zijn morse uit, een koekeek gaf een eeuwigheid van uren aan, een kraai kraste, een kikker kokhalsde, de ezel giegaagde, maar niets kon overstemmen het bengelend geluid van de geitenbellen.

De hemel opende alle poorten om ruimte vrij te maken voor de zon die zenitwaarts klom, de stilte bereidde zich voor op de siësta, de vrouwen in de huizen voerden hun ochtendrituelen uit, de zeven meisjes, enige maanden ouder dan Baba Balook, liepen verveeld rond. Zoals elke ochtend roken de huizen naar gebruikte latrines en kruizemunthee. Het oudste meisje, dat begeerlijke

globen had gehad, rijpend in de adolescentie, was een genoeglijke machochel geworden en droomde van een huwelijkskandidaat. Zij weigerde te helpen in het huishouden, verzorgde haar nagels, en was hooghartig als een jonge bruid. Haar moeder, de oudste vrouw tussen rap verouderende vrouwen, kwam haar bed niet uit, uitgeput door het leven en het baren; zij zou die dag in haar middagslaap overlijden. De andere vrouwen, niet alleen de moeders maar ook de vrijsters, zouden haar overleven en dementeren. Baba Balook had de slaap nog in zijn ledematen en oogleden en werd gehypnotiseerd door het geluid van de geitenbellen.

In het gemberkleurige interieur van hun huisje, dat geurde naar gemartelde kruiden en de verpulverde geesten ervan, zaten Cheira en Heira treurig voor zich uit te staren. Tussen de barsten en de kieren wachtte de dag, maar die kreeg geen toestemming binnen te treden. Na een zucht hervatten zij hun werk, als een rozenkrans ging een bloesemsnoer tussen hun verschrompelde vingers, in de verte hoorden zij de geiten. Zij hielden de collier omhoog waaraan zachtjes de bloesems van granaat, amandel en citroen zwaaiden, als marionetten die met andermans stem spreken, in dit geval het geluid van de geitenbellen.

De schoolbel weerklonk en de leerlingen stroomden de lokalen uit. De onderwijzer nam zijn aansteker, merk Zarolho, uit zijn borstzak en er lichtte een prometheïsche gloed op die zijn sigaret aanstak, merk Casa Sport, die niet uit tabak, maar uit sprokkelhout leek te bestaan. De nicotine en teer brandden gaten in zijn longen, rook kwam als slag tanden uit zijn neusgaten. Op de bovengalerij keek hij uit over het plein. De stemmen hadden

het plein verlaten en er heerste die bijzondere stilte die alleen op schoolpleinen voorkomt: een zinderende stilte, alsof de stemmen niet weg zijn, maar even rust nemen om op adem te komen en elk moment kunnen losbarsten. Een stilte met een geheugen. En rondom Baba Baloeck werd de stilte met korte tikjes van her en der verjaagd door het geluid van de geitenbellen.

Dit was een luidruchtig land, dacht de leraar; waar in de uitgestrekte vlakten en ruige bergpassen stilte regeerde over een bevolking van krekels, werd dat zwijgen ruimschoots gecompenseerd in plekken waar mensenlevens geconcentreerd waren, of dat nu in gehuchten en dorpen of in steden was. Daar was een rijk van stemmen, zoals in de bazaar die hij betrad om aan zijn tafel te gaan zitten, hij gebruikte de middagpauze altijd om als klerk te werken. De appelverkoper kwam tegelijk met hem aan, zijn geglazuurde vruchten omkransst door jonge bladeren. In een stoffig veld nodigden de distels de geiten uit voor een maaltijd; de tafelmuziek werd verzorgd door het geluid van de geitenbellen.

In de stad waren de zeven jongens bij een ijscoman verzameld, die slechts drie ijslolly's in de aanbieding had: rood, kleurloos of wit. De rode ijslolly was bevroren water met een kleurstof en smaakte precies hetzelfde als de kleurloze, dat wil zeggen: naar niets. De witte was bevroren melk en lag in een aparte ijslade met een tandenstoker in elk blok, een poolstok in een kleine noordpool. Het echte ijs, pistachegroen, aardbeienroze, citroengeel en Moriaanbruine chocola, luchtig als gekleurde plukjes katoen, in echte wafels en horentjes, was te krijgen bij andere karretjes, maar zij hadden het geld niet. De ijscoman dronk Orangina, vlooien van

koolzuur sprongen op en neer en de ijsblokjes tikten tegen het glas als het geluid van de geitenbellen.

De middaglessen begonnen, de onderwijzer liep op zijn gemak de trappen op naar zijn lokaal, waar acht lessenaars onbezet waren. Verder weg zat een huilende jongen eenzaam gehurkt bij een beekje en waste zijn broek, een kring van smaragden vliegen zoemde rondom hem en droop dan teleurgesteld af. Hij schokschouderde en veegde zijn tranen weg die echter bleven stromen. Zijn wangen waren even rood als zijn billen van de uitslag. Hij werd murw geslagen. Iemand zou moeten uitrekenen hoeveel liters tranen er in de kindertijd worden vergoten. Hij hing de broek te drogen, trok hem aan en liep naar huis toe. Daar aangekomen sloop hij het huis binnen, vader was druk bezig te slapen en moeder voerde achter het huis de luidruchtige kippen en sprak met de buurvrouw, het was moeilijk het ene gekakel van het andere te onderscheiden. Hij wist niet wat hij moest doen, als ze hem nu zagen zou hij een afranseling krijgen omdat hij gespijbelde had, als hij later terugkwam zou hij eveneens een bastonade proeven, want zijn moeder zou niet geloven dat hij onbesmeurd de dag was doorgekomen. Hoe goed hij ook waste, altijd vond ze wel een veeg teken aan zijn broek; waren het niet de gele sporen, dan wel de droge plooien in zijn broek. Hij besloot later terug te komen en drentelde rond in heiige velden waar hij droevig werd gestemd door het geluid van de geitenbellen.

Toen de jongens uitgelikt waren, hadden zij er spijt van geld besteed te hebben aan smeltend water. De tandenstokers wipten tussen hun lippen. De verteller gebaarde heftig en temde daarna met een uitgestrekte

hand – ‘luister!’ – de ademloze aandacht. Bij een kiosk, Sidi Garrot geheten, zochten ze naar sigarettenpeuken, maar vonden een stuiver en werden uiteindelijk verjaagd door de norse verkoper. Bij bioscoop Coulissen keken ze begerig naar de verscheurde filmposters en zuchtten droevig. Iemand die een kaartje kocht, vroeg of ze naar binnen wilden. Zij toonden hem de voering van hun broekzakken als antwoord. Hij knikte en zei: ‘Als jullie hier op mij wachten, vertel ik jullie later waar de film over gaat.’ Hij lachte en liep de onderwereld in. Een zwarte waterverkoper in een rood lang hemd, de zomen ervan weggestopt onder zijn gordel, een geitenleren waterzak over de schouder gegespt, witte pofbroek, gele muiltjes, luidde een koperen bel als een spookzang van het geluid van de geitenbellen.

– sikkels. Lijnen en sikkels, ratelden de ezel en kar. De jongens stonden stil toen ze de begrafenisstoet voorbij zagen komen. De dove karreman was in het harnas gestorven. Zijn met stro gevulde longen konden geen adem meer krijgen, hij had al zijn flegma uitgehoest, weggeschraapt uit zijn lymfeklieren als etensresten uit een oude pan. In het midden van het stadsplein waren zijn leven en kar tot een halt gekomen. Een hel van toeters kon hem niet wakker krijgen, en had dat ook niet kunnen doen als hij nog had geleefd. Zijn lijk werd op de kar opgebaard om naar de begraafplaats te worden gebracht. Vrienden, familieleden en kraaien volgden. De ezel was er zo aan gewend dat zijn lome pas onderbroken werd door een hoest die de kar en hem deed opspringen, dat hij dit nu gewoontegetrouw deed, hoewel zijn voormalige karrenman bewegingloos lag. Om de zo veel meter hikte de kar en het lijk veerde mee op:

lijnen en – hink! – sikkels, even ritmisch als het geluid van de geitenbellen.

In groene valleien waar anemonen bloeiden, hoedde een oude herder zijn schapen en schramde met zijn schalmei de frisse stilte. De echo floot terug. Aan de Narvelzee haalde de visser zijn netten op die zwaar waren van lijken en spartelend zilver. Overal rondom hem dwarrelden witte uilen en vroegen ‘hoehoe’, een veel droeviger gezang dan het geluid van de geitenbellen.

In de mirage werd Paravion geboren, een spel van trillende lijnen en zwemmende kleuren. De kerktorens zwegen tegen een achtergrond van gebochelde wolken, de klokken waren oud en uit het nauwelijks zichtbare verleden hoorden zij als een kinderherinnering hun geschal als het geluid van de geitenbellen.

In het theehuis zaten de postbode, de tapijthandelaar en de magere, nog levende karretier hun verhalen te delen en zoete muntthee te slurpen. Het theehuis was vol stemmen en vol sterke verhalen. Buiten bloeide een boom met gekaramelliseerde appels, de takken boegen onder de last, en de vruchten deinden op en neer, nog niet geheel rijp. Ze glommen als biljartballen. De ingang van het theehuis was behangen met een gordijn van kralen, dat de komst van een nieuwe bezoeker aankondigde met een fijn getingel als het geluid van de geitenbellen.

Onder de vijgenbomen hing een absintgroene gloed. Baba Balook at zijn brood, olijven en kaas en begon langzaam te knikkebollen. Een onzichtbare brommer zoemde. Hij schrok op, knipperde, in de verte zag hij een donkerrood waas in de mirage sidderen, een speling van de zon, misschien. Op de achtergrond telde de koe-

koek een eeuwigheid van uren af en werd maar niet moe, de krekels tsjirpten, het beekje sprak in tongen. Zoet viel in zijn oren en werd vervormd in zijn dromen het geluid van de geitenbellen.

Baba Baloeck werd op de schouder getikt en werd langzaam wakker. Hij knipperde loom, zijn ogen wilden maar moeilijk opengaan. De omgeving en flarden van de droom vochten om voorrang. Hij wreef de slaap uit zijn ogen, geeuwde, rekte zich uit en keek op. De jongens stonden om hem heen, opgelapt met schaduwen, zonlicht en ultramarijn: het was tijd voor zijn pak slaag. Ze waren vroeg vandaag; ze hadden gespijbeld en dat had hun humeur vreemd genoeg geen goed gedaan. Buiten zijn kleine hof zag de herder Senoenoe in cirkels vliegen.

Hij knikte en wilde opstaan, maar werd tegengehouden. De jongens vielen aan, duwden hem op de grond, schopten en rolden hem door het stof. De geiten liepen weg. Het was een ritueel dat Baba Baloeck maar al te goed kende en omdat hij wist welke slag of stoot wanneer kwam, wist hij ook welke houding hij moest aannemen. Hij rolde op zijn zij om een niet goed gemikte schop in zijn lendenen te ontvangen, op de andere zij om een vuist tegen zijn ruggengraat te voelen; op zijn buik kreeg hij een schop tegen zijn achterhoofd; instinctief beschermde hij zijn gezicht en hield hij zijn benen stijf tegen elkaar om zijn leven te beschermen. Misschien was het daarom dat de jongens er weinig plezier aan beleefden; hun agressie was ongeïnspireerd, plichtmatig, hun slagen waren futloos. Zelfs het spugen ging moeizaam, speeksel rood door het ijs vloog slap om zijn

hoofd, de masturbant had al zijn mondvocht opgebruikt.

Ze hielden ermee op en liepen lusteloos weg. Zo was er niets aan. Senoenoe wilde achter hen aanrennen, maar vergetend dat hij in een boom beland was, viel hij op de grond. Mank en ineengedoken, zijn vleugels verkreukeld, strompelde hij verder, misselijk van de pijn. De herder, die niet begreep wat er aan de hand was, stond op, liep naar het beekje, trok zijn okerkleurige habijt uit en stapte het water in. Iets bewoog tussen de bladeren, sprong van de ene boom naar de andere, grote vleugels flitsten voorbij, een gouden gekrul. Even verstijfde hij toen hij een slag tussen zijn schouderbladen voelde.

Toen kwam het meisje aangelopen. Hoe haar te beschrijven? In gedeelten, zoals Baba Baloeck haar opnam toen hij opkeek en haar zag. Ook een hagedis, op weg naar wie weet waar, stopte even om haar in zich op te nemen. Het meisje keek voor zich uit, de weerkaatsing van water speelde over haar gezicht en lichtelijk gebogen scheenbenen, een maliënkolder van sluiers. Zij was gekleed in een jurkje zonder mouwen van wijnrood gaas, waardoor haar blanke lichaam roze en rozig nevelde. Haar grote tenen bogen opwaarts, raakten de grond niet, staken uit boven de rest van haar ordelijke tenen met schelpkleurige nagels. Haar knieën, onbedekt door de aurora van haar sluier, waren peervormig, een bolling in gladde, ranke, soepele benen. Ze was blank, bijna ziekelijk blank, ware het niet dat de zon zo'n plezier had in dat blank, waarop geel en groen morsig dropen, glanzend als olieverf, een paletstudie voor een citroenboom. Ze zag er vermoeid uit, leek een

lange afstand te hebben afgelegd. Ze schudde haar ledematen, streek haar onzichtbare kreukels weg. De bladeren ritselden.

Onder water bedekte Baba Baloeck met beide handen zijn drijvende tottoe, het enige visje dat wilde leven in de beek. Zij keek hem aan en glimlachte met lippen die zich als ibisvleugels uitstrekten. Haar kleine schouders hingen onder de franjes van haar ravenzwarte lokken als omgekeerde vraagtekens. De wereld paste een glit-terkleed in de spiegels van haar ogen, waaruit de kleur tijdelijk ontnomen werd: de zon scheen erop.

De herder wist niet wat hij moest doen, staarde naar zijn benen die onder de rimpelingen dansten. Hij keek weer op en hoopte half dat zij weg zou gaan. Ze ging echter op de oever zitten.

Langzaam doopte zij haar donzige vingers in het nat en maakte ze krullen en cirkels in het water, een onleesbaar handschrift. Enige lokken vielen over haar voorhoofd om te kijken wat haar handen deden. Uit een opgekrulde mondhoek blies zij ze weg. De waterreven probeerden haar hand mee te voeren, een cirkelend bed voor wat zij dachten dat een kleine zwaan was. Dit leek haar te verfrissen, haar hele huid absorbeerde het vocht.

‘Mijn lieve Baba Baloeck,’ begon zij. Wat blauwe glinsteringen in haar haren hadden geleken, bleken blauwe bloemen te zijn, de bloemen van vlas. Zij schep-te water op en bracht haar gekomde hand naar haar getuite mond, als pasgeboren trilde het water in haar handpalm. Zij dronk en plukte daarna met natte vingers aan haar wilgenlokken.

‘Waarom laat je je toch zo vernederen?’

De koekoek riep enkele malen zijn eigen naam. Zij schepte nog eens op, een navelstreng van tappend water tussen haar vingers, nog een geboorte. Ze was geheel gelaafd nu, de ogen verkwikt, het gezicht bedauwd.

‘Er zijn manieren om jezelf te verdedigen. Niet alleen met je handen.’

Zijn habijt lag te ver om hem te kunnen pakken, evenals zijn stok en herderszak die dienst had kunnen doen als vijgenblad, die met zijn metgezellen ook buiten zijn bereik bewoog.

‘Je bent nog onrijp.’

Resoluut stond zij op, pakte zijn habijt en ging op de kei zitten.

‘Kom het halen.’

Hij kon wel huilen. Ze zat met de knieën tegen elkaar, haar voeten rustend op haar tenen, en ze trok haar schouders op toen ze het kledingstuk tegen haar boezem drukte. Nacht, morgenrood en een onvoltooide maan – hieruit bestond zij. Haar ogen waren beschaudwd, haar armen befluweeld door harig licht.

Langzaam stond Baba Balook op, het water gleed in slingers van zijn lichaam af als van een kleine rots en hij liep naar haar toe. Zijn visje zwaaide heen en weer.

‘Je bent,’ zei ze en ze keek aandachtig, ‘je bent,’ met iets van bewondering en ervarenheid, ‘groot geworden.’ En ze barstte in lachen uit. Zij overhandigde hem het gewaad dat hij achterstevoren aantrok.

‘Er is veel dat ik je moet vertellen,’ ging zij verder, ‘en veel meer dat ik je moet leren. Kom hier en luister.’

Er ontstond een kleine schermutseling toen zij hem naar zich toe wilde trekken en hij tegenstribbelde. Er ontstond beroering onder de bomen, de geiten renden

weg, de stengels van distels meesleurend, de takken leken haar armen hulp te bieden. Ze waren in een struik gevallen. De herder tolde in een wirwar van zachte maar sterke armen en werd geprikt door twijgjes en takken. Uiteindelijk gaf hij zijn weerstand op en lag hij in haar armen. Haar adem was warm en zoet als had zij net warme aardbeien gegeten, haar klamme handpalmen onder zijn kin roken naar anijs, de punten van haar lokken kriebelden zijn voorhoofd. Hij legde zijn hoofd op haar rechterdij.

Heerlijk was het geluid van de wind in de vijgenbomen en wonderlijk het geluid van het beekje, toen hij zijn ogen sloot en aldus terecht kwam in een wereld gestoffeerd door haar jurkje. Haar adem holde over zijn gezicht. Zij omsloot hem zoals een schil het vruchtvlees. Het fijne struiven van haar huid voelde aan als het oppervlak van handgeschept papier, voor de rest was zij kuikenwarm en donsacht.

Op de bodem van de beek glinsterde een gouden pijl.
'Luister!'

Al snel na zijn vertrek begon vader Baba Baloe problemen te krijgen met zijn vliegend tapijt. De mannen van het dorp zaten op een tapijt van het merk Peri Banoe – 'Zij wel, ja,' had Mamoerra verbitterd gezegd –, dat hun ter beschikking was gesteld door het dorps hoofd. Het was een gezinstapijt en had een draagcapaciteit voor zeven personen precies, niet meer dan achthonderd kilogram, zoals het label vermeldde, en: *buiten bereik houden van water en vrouwen!* Vrouwen mochten geen tapijt vliegen. Toen hij soepeltjes de ene sfeer na de andere beklom en dacht aan de tegenwerpingen van

zijn vrouw, glimlachte hij en eerbiedigde de wijsheid van de fabrikant. *Kinderen (m/-) alleen onder vaderlijk toezicht*. Hij zou zijn kind leren vliegen.

De mannen vlogen hem voorbij en hij zag ze verdwijnen in de halo van een witte wolk.

Dit deerde hem niet, hij had geen haast, maar hij begon zich wel zorgen te maken toen het tapijt steeds Harperde, zwenkte en van de koers afweek. Hij hield zich vast aan de randen, bang om ervan af te worden geworpen, en hield zijn blik gericht op één punt, alsof hij voor het eerst op een paard reed. Hij vloog hoger, zijn ademhaling ging sneller en dieper, en hij kreeg last van hoofdpijn en misselijkheid. Toen Nevernym een gladde hemelbaan had gevonden, een comfortabele positie tussen de windvlagen die zijn oren verdoofden, ontspande hij zich en gaf hij zich over aan de hemelse dronkenschap en extase van de vlucht. Hoe vulde de ether zijn hoofd en longen! Hij voelde zich doorzichtig, ontdaan van zijn stoffelijk omhulsel, en het hart bonkte en hamerde in krankzinnige vreugde, de aderen hernieuwden zich met onbezoedelde lucht, zuurstof reinigde zijn organen en deed zijn hersenen, een krioelende massa waanzin, bijna ontploffen. Het leek alsof hij niet ademde, maar van zijn adem werd ontdaan. Bizarre visioenen en lichttaferelen dansten voor zijn verblinde ogen. Een schreeuw van azuur ontnam hem de adem en verscheurde zijn primitieve vreugdekreten. Hij was een en al pompend bloed. In de labyrinten van lichtpegels en in de spiegelhallen van de zon raasden flitsen van schitteringen en iriserende uitbarstingen voorbij. Nog nooit had hij het licht en de hemel zo driedimensionaal aanschouwd. Hij zwiepde door vloeibaar diamant en kristal. Hij was essentie

zonder lichaam, dat had hij geruid. Zijn hersens borrel-
den, en het leek alsof de voering van zijn schedelpan
werd losgerukt; er was geen obstakel meer tussen hem
en de muzikale sferen. Slierten wolken sloegen hem te-
gen het gezicht, hier, mijn lief, een aandenken. Zijn
ogen waadden in een sfeer van vonken, werden verblind
door myriaden lichtnagels. Een leegte zoog aan zijn on-
derbuik en vulde zijn middenrif, een golf deed zijn hart
zwalpen; hij zou hebben gebraakt als hij niet een be-
wustvolle ledigheid was.

Plotseling zakte het tapijt, schokte, schoot vooruit,
zakte, haperde, stotterde, stopte en dwarrelde neer.
Weg waren de betovering en de heilzame dood. Het ta-
pijt weigerde verder te vliegen en volhardde in zijn nuk-
kigheid. Als een blad tuimelde het spiralend naar de
grond, maar net voordat het die raakte, huiverde het,
bokte, leek vooruit te schieten, maar viel neer. Baba Ba-
loek rolde op de grond.

Nevernym, onbetrouwbaar, had Mamoerra gezegd.
Nu begreep hij de uitdrukking die Cheira en Heira
hadden gebezigd: 'Een mus of Nevernym', dat wil zeg-
gen, beide leven kort. *Made in Qashqar*, herinnerde hij
zich. Geen wonder: China. Shlomon, handgeknoopt in
Judea, was het prijsverschil meer dan waard. Het neus-
je van de zalm was natuurlijk Peri Banoe, uit Iran, het
beste wat dat land te bieden had, niet vreemd, aange-
zien dat rijk niets anders te bieden had. Hoewel de
zwarte lijkwaden voor levende vrouwen die daar ook
gemaakt werden onovertroffen waren, ze vonden veel
aftrek, maar dat niemand op het idee kwam ze van
fraaie kanten biezen te voorzien of schattige franjes –
maar ik dwaal af.

Hij krabbelde overeind. Geen paniek, na wat rust zou Nevernym vast als een adelaar vliegen. Het tapijt lag op de grond te stuiptrekken, een verzameling vreemde ze-nuwtrekjes. Hij rolde het met moeite op en ging in de schaduw van een holle rotswand zitten om uit te rusten. Boven de rots leidde een johannesbroodboom een onzeker bestaan, de vruchten waren nog onrijp. Hij had pijn van zijn val en hij kreunde toen hij ging zitten: 'Och en wee mij arme!' – de uitdrukkingen van Cheira en Heira kwamen altijd wel van pas.

De vlakten, de passen voor hem en de lila bergen aan de horizon waren een versteende verlatenheid, maar vreemd genoeg was de lucht doortrokken met de geur van menselijke uitwerpselen. Hij at wat roggebrood, olijven en vijgen en sliep even in. Toen hij ontwaakte, voelde hij zich verkwikt, anders dan Nevernym, dat niet van zins was nog een schering of inslag te verroeren. En hij voelde zich niet alleen verkwikt, maar ook verza-digd, zijn neus vol van de geuren van gemarineerde vis, en zijn oprispingen een mix van olijfolie, citroen en to-maat. Hij had zelfs dat duizelige gevoel dat na een over-dadige maaltijd komt, de bedwelming van ongelijk ver-deeld bloed: het hoofd te weinig, de maag te veel. Van zijn droom kon hij zich niets herinneren.

Hij besloot te voet verder te gaan, dat was goed voor de spijsvertering. Het landschap bood weinig variatie: bergen en tafelland, dellen, droge beddingen, cactussen, doornstruiken en de onvermijdelijke grijze olijfbomen, gekromd als bejaarde venters onder zware marsen. Een eenzame oleander toonde de laatste verschrompelde bloesems zoals een lichtekooi haar vergane borsten. Er was geen leven, alleen steen, en in de hemel helle vuur.

Hard licht, hard steen. In de namiddag zag hij een lemen gehucht in een vallei. Kinderen kwamen aangerend om de eenzame reiziger uit te zwaaien.

Pas bij het vallen van de avond wilde het tapijt weer vliegen. De laatste zon raakte zijn ogen aan en hij zweefde tussen de eerste sterren in. Het tapijt vertoonde een bolling waar hij zat, bezwaard door een onverklaarbare maaltijd, een onzichtbare, maar ontegenzeggelijk gesmaakte maaltijd. Weer vis.

Baba Baloeck de herder legde de morsel brood neer: hij had maar spaarzaam gegeten van het visgerecht dat Cheira en Heira als een stil eerbetoon aan Mamoerra voor hem hadden klaargemaakt. Stil, omdat zij hem niets hadden verteld van Mamoerra, dat zou te gepasten tijde wel gebeuren. Zij wisten heel goed dat zij niet zo konden koken als zij. Die meid, och, zij had hemelse handen, en zijzelf waren eigenlijk meer van de stoofschotels, brokken vlees en aardappelen en groenten, het geheel afgemaakt met een enkele hete peper, met zaadjes en al. Vooral de zaadjes waren belangrijk. Ze misten haar, niet zoals men een afwezige mist – want zij was niet afwezig voor hen – maar zoals men behaaglijke tijden mist.

Baba Baloeck voelde zich vreemd, ietwat lusteloos, maar ergens ook opgewekt en dan weer huilerig. Zijn maag was op slot en grendel, zijn keel dichtgeknepen, zijn hart een zwaluwnest waarin jongen ongemakkelijk bewogen. De tweeling wist wat er aan de hand was.

‘Ga maar slapen, cadulleken,’ zeiden zij. ‘Dan breekt de dag sneller aan.’

De geholde boom achter hun huis had tot nachtval

gekwetterd en geschud van de vogels. De twee witte uilen hadden hun legerplaats daar verlaten. Cheira en Heira hadden nog even gedacht dat ze weer terug zouden keren. In de holte van de stam lag de vogel te sluimeren die de grootste was in omvang, maar de kleinste van vleugel: Senoenoe. Zijn vliegkunst ging met huppelsprongen vooruit en sindsdien sliep hij niet meer thuis; zijn moeder was hem vergeten in de moerassige nevels van haar dementie. Zijn zussen misten hem op geen enkele wijze, zij hadden weinig oog voor iets anders dan zichzelf: vrouwelijke rondingen begonnen zich als een klimplant om hun lichamen te slingeren, festoenen voor de toekomstige bruidegom. Zij bekeken hun gevijlde nagels, bliezen het minuscule diamantgruis weg en draaiden hun uitgestrekte handen in zonlicht en maanlicht: jonge meiden die voor een spiegel kostbare gewaden proberen.

Baba Baloe lag in de porseleinblauwe schemering van zijn kamer, de maan toonde een gedeelte van zijn bil door het open raam. Cheira en Heira stopten hem in en kusten de rode cirkel van henna op zijn handpalm. Bijna hadden ze hem aangesproken met Mamoerra, want zij was overal.

De kim had een witte boord. Langzaam werd de horizon gevuld met een overvloeiend schijnsel. Een schoudermantel van gouden licht drapeerde zich op de kim en de gehoornde zon begon zich op te richten. De dageraad vulde het land en de vogels begonnen hun aubade in de geelgroene ochtend, een baldakijn van bloeiende citroentakken waaronder de zon met groeiende stralen de eerste bejaarde vrouwen wekte die gebogen onder

een doornenkroon van sprokkelhout naar de stad togen om hun waar te verkopen.

Baba Baloeke rende het huis uit en de heuvel af. Halverwege rende hij af en rende weer de heuvel op, waar hij zijn geiten meetrok. Cheira en Heira stonden in de deuropening met zijn herderszak en bastoen te zwaaien, maar hij zag ze niet. Onder aan de heuvel stopte hij, rende weer de heuvel op, griste de zak uit hun handen, wilde weer wegrennen, maar de tweeling hield hem bij de kraag vast. ‘Gulp,’ zei hij. Zij overhandigden hem zijn stok en gaven hem een tik tegen achterhoofd en billen. Hij rende de heuvel af. De geiten stoven weg. Hij zette zijn hielen schrap in de grond en gleed tot stilstand, rende de heuvel op, waar Cheira en Heira nog stonden te glimlachen, gaf ieder een kus en rende weer de heuvel af. Een idee deed hem stoppen en zijn ogen opensperren en hij rende de heuvel weer op. Cheira en Heira, die weer naar binnen wilden gaan, keerden zich om toen hij langs kwam razen. Onder de johannesbroodboom stond de ezel met zijn staart te zwaaien en hooi te kauwen; hij trok een onderhuidse plooï recht en toonde andere zenuwtrekjes, zoals Nevernym, maar vliegen ho maar.

‘Goedemorgen vogels!’ De boom schudde wat vogels van zich af die schreeuwend wegfladderden.

Baba Baloeke ging op de ezel zitten en gaf hem de sporen; traag begon de ezel te lopen, sneller tikte de herder met zijn hielen tegen de flanken – het ritme van zijn hart –, en op een sukkeldraf ging de ezel de heuvel af. Baba Baloeke spoorde hem aan. Senoenoe had hem al lang ingehaald.

‘Huu! Huu!’ riep Baba Baloeke.

Het beekje had goed geslapen en stroomde vrolijk en honderduit pratend door de bedding. De vijgenbomen hadden gezelschap gekregen van heesters, waarvan de takken druk bewogen door de wind of door een hagedis of vogel die erin verstrikt was, een bloesemde granaatboom en een citroenboom. De planten en struiken waren zo kleurig dat ze opgemaakt leken. Toen Baba Balook langzaam zijn kleine hof naderde, vloog een witte zwerm hem tegemoet: het pluimdons van opvliegende uilen, leek het, of een vlaag sneeuwvlokken, maar het waren amandelbloesems. De bladeren en bloemen waren in kleurige beweging en de waterrimpels trilden voort over de weerspiegelingen als een stoet kinderen die een processie volgt om zich erin te mengen. Met haar rug naar hem toe zat het meisje aan het water en kamde haar haren. Haar lokken waren dronken van het rood van haar lichaamssluier: wijndroppels glommen in de zwarte vacht. Ze haalde een citroenhouten kam door haar lokken en bij de uiteinden bleven de tanden haken; pas na een harde ruk gaven zij mee en elke keer als zij met zwier de kam verloor, waren de lokken langer geworden. Zo ging dat door, haal na haal, en het haar werd langer en spiraalde grondwaarts; het bereikte loom haar schouderbladen en zocht als water in ondiepe geulen een weg naar haar lendenen. De omgeving hing in wazige reflecties in haar weelderige dos. Maar naderbij gekomen zag hij dat het taferelen waren die visioensgewijs in haar lokken bewogen, beeltenissen tot zacht leven gewekt. Wat hij kon onderscheiden was bizar.

Plotseling draaide ze zich om en ze gaf de herder een ketsende klap tegen zijn wang.

Baba Baloeke zag een kleine kosmos voor zijn ogen wentelen en tolde op zijn knieën. Ze gaf hem nog een klap, zachter dit keer, en begon te lachen. Zij blies op zijn gezicht en duwde met haar wijsvinger zijn kin omhoog.

‘Je mag me alleen bespieden als je iets van plan bent. Maar ja,’ ze zuchtte en keek de andere kant op, ‘zover ben je nog niet.’ Ze leek opeens droevig en staarde naar het zijwaartse gekronkel van het water. De wind blies ook haar haren zijwaarts; haar ogen waren open gebloeid als een zonnebloem, het zaadhuisje was de pupil. Een schicht verlichtte haar iris die een mengeling was van groen en rossig bruin als de vacht van een lapjeskat. Op de helderrode rand van haar bleke oogleden boog een kroon van wimpers de dikke punten opwaarts, een gewei van donkere adertjes lag in het sneeuwwit van haar slaap.

‘Maar dat komt wel,’ vervolgde ze en ze steunde op haar hand, haar wang tegen haar opgerezen schouder, ‘je zult me leren bewonderen als dit beekje en me strelen als het ademen van deze bomen.’

De herder, die over zijn wang wreef, keek haar aan met beverige mondhoeken, dauwdruppels in zijn ogen.

‘O! Hou toch op met dat gegrien. Daar heb ik geen tijd voor.’

Hij pruilde en keek haar verongelijkt aan. ‘Goedemorgen,’ zei hij zacht.

‘Goedemorgen, goedemorgen,’ antwoordde zij met een zucht, en ze pakte zijn hand vast. Verfrommeld door de handlijnen lag daar een cirkel hennarood.

‘Kus mijn hand.’ Zij strekte haar arm uit. Even deinsde hij achteruit, in de verwachting nog een klap te

krijgen. Gerustgesteld drukte hij zijn lippen en meer speeksel dan nodig was op de rug van haar hand. Hij begon honger te krijgen, hij had niet ontbeten. 'En luister.'

Hij wilde op haar schoot gaan liggen, maar zij weerde hem af en ging met opgetrokken knieën zitten. Hij nam dezelfde positie aan, haar benen tussen de zijne, en zij hield zijn gezicht tussen haar handen.

Het waren inderdaad bizarre schouwspelen die in haar haren bewogen. Aanvankelijk leken het reflecties van het licht, spinsels van de zon, maar toen de herder nauwkeuriger keek – de ogen toegeknepen zoals hij zijn moeders had zien doen – zag hij dat het bewegende beelden waren in een levende tapisserie. Ze kamde haar haar niet, maar weefde een tapijt van zwarte zijde waarop de afbeeldingen allengs zichtbaar werden. De foelie van afzonderlijke haartjes over bundels lokken bleek een cascade te vormen, die van kleine rotsen neerviel en met krinkelende spieren tussen de begroeide oevers zwom. Het lover van de bomen bolde op en deinde neer in een verstilde dans, want er was geen geluid te horen, behalve haar ademen en het kloppen van haar hart in haar gladde, effen borst. Ze had een lijfje dat een belofte van vrouwelijke sensualiteit verenigde met de tederheid van pueriele ontluiking.

De stilte gaf het schouwspel iets onwezenlijks.

Een verzameling heesters en doornstruiken schudde en verplaatste zich, maar zij bleek een kudde bokken te zijn, maar toen de bokken hun koppen ophieven zag hij dat ze sluwe kindergezichtjes hadden. Deze schepsels met een menselijk bovenlijfje en het onderlichaam van

een bok sprongen en renden chaotisch rond zoals de kinderen op het schoolplein. Uit het water kwamen ravissante meisjes gezwommen en vlijden zich aan de oever neer, en hij zag dat hun onderlichaam uit schubben bestond, uitlopend in een staartvin. Alle beelden waren in zilver- en ivoortinten, er waren geen kleuren, behalve dan de weerkaatsingen van de omgeving in haar haren. Witte uilen vlogen rond.

En alles kronkelde en golfde onophoudelijk zoals beelden in de mirage. Bizar was dit tafereel van menselijke verleiding en dierlijke spot. Het was doortrokken van niet te lessen wellust. Baba Balook ademde door zijn mond die geheel openhing, keek aandachtig, verbijsterd, uiterst opgewonden. Zij kwam hem begeerlijker voor dan ooit. Zijn hart pompte bloed als water uit een fontein, zijn mond werd droog en zijn tottoe ontrok zich aan zijn kinderlijke naam en afmeting.

Hij voelde de klets die hij van haar kreeg niet. 'Je let wéér niet op!'

Dat klopte, want zijn verstand werkte niet meer, hij was een en al beklemmende sensatie. Zijn erectie werd pijnlijk.

'Dan ga ik weg,' zei ze en ze rukte zich los uit zijn onbehouwen handen. Een grauwe hagedis die bezig was met de beklimming van haar scheenbeen, een komma in een blad zonder zin, schichtte weg. Zij stond op en draaide zich om met een charmante draai van haar kroepje, de zoom van haar gazen sluier, waaronder zij glorieus naakt was, wipte even op om een gespleten schaduw te tonen en zij beende weg.

Baba Balook slikte een groot stuk droge lucht in en viel voorover. Die verdomde hagedis.

‘Ga je wassen.’ Zij keek hem over haar schouder aan, haar lokken zwaaiden naar achteren als een omhang die overspel onthult. ‘Je stinkt. Het zal je ook afkoelen, snodel!’

Ze wendde haar gezicht bruusk af en achter haar zwierde de sleep van haar zwarte lokkengewaad mee, omhooggehouden door de wind. Een heestertak schramde haar boven de enkel en het duurde even voordat het bloed in puntjes opkwam. Het was zwart. Toen zij uit de schaduw kwam, sloeg het middaglicht haar in de ogen, waar haar plezier demonisch gloeide, verdorven en volwassen voor zo’n jong meisje. Ze zou nog trots op hem worden. Tussen haar schouderbladen priemden de verlangende blikken van de arme herder, die in het water was gaan zitten om haar raad op te volgen. Hij kon zo’n schepseltje niet ongehoorzaam zijn. Het duurde enige tijd voordat hij merkte dat hij zijn habijt, verweerd en gebleekt door veelvuldig gebruik, nog aanhad, met knaapje en al, leek het wel.

’s Nachts, als Baba Baloeek sliep of de slaap niet kon vatten, of als hij de vreemde veranderingen in zijn lichaam en geest lag te overdenken, of verbaasd lag te overdenken dat hij kón denken, gingen Cheira en Heira naar de vallei Abqar, waar de bloemen als baby’s sliepen, om onder de bladeren en aan de beek te horen wat er overdag was gebeurd, terwijl zij goedkeurend knikten en verder knoopten. Vuurvliegen verlichtten hun handen.

De nimfen en faunen die zij knoopten leken sprekend op wat de herder had aanschouwd. Zij moesten lachen toen zij in de nachtelijke vergalmingen hoorden dat de herder droevig uit het water was opgestaan om-

dat het meisje zijn ezel, waarmee hij wilde pronken, niet eens had gezien.

Nevernym schoot op. Baba Baloe, beducht op grillen ervan, klopte af en toe op het tapijt om het gunstig te stemmen: dat deden alle mensen die een lastdier hadden bereiden voordat ze op een tapijt vlogen. Nevernym schoot op, maar niet altijd soepel, het steigerde soms, of maakte een salto, waarbij de arme man doodsangsten uitstond. Soms viel het tapijt plotseling stil en dan moest hij omzichtig manoeuvreren om heelhuids te landen. Over het algemeen probeerde hij de warme luchtlagen aan te houden zodat Nevernym zonder inspanning kon zweven. Het zou een lange vlucht worden, daar had hij zich al bij neergelegd.

In de onbarmhartige wijdheden van een middag, na een chimerisch maal van uitgelezen zeebrasem in een hemelse marinade, landde hij bij enkele knapen die aan de rand van een ravijn met manden fruit wachtten op voorbijgangers om hun abrikozen, perziken, pruimen en druiven te verkopen. Zowel vruchten als verkopers waren beurs geslagen door de zon. Zonder van zijn voertuig af te stappen – Nevernym deinde op en neer als een wachtende vissersboot – keurde hij het fruit en hij koos er de beste exemplaren uit. Terwijl hij veinsde naar geld te zoeken in de ransel die aan zijn gordel hing, gaf hij Nevernym de sporen en schoot weg. De jongens waren even verbaasd, maar eenmaal bekomen, lieten ze geen steen onbenut om hem te bekogelen, onderwijl verwensingen slakend waarin zijn generatie van moederskant prominent figureerde.

Buiten bereik van de stenen en stemmen begon Baba

Baloek aan het nagerecht. De vruchten smaakten als een tongzoen. Zijn spijsvertering was een beantwoorde liefde, de uiteindelijke stoelgang een verlossing uit een bevredigende omarming. Vis en vruchten uit een hoorn des overvloeds, beide geboren in de zee: het was een vreemd verbond. Hij begon nieuwsgierig te worden naar de zee.

In de roodkoperen avond daalde hij af in een naamloos dorpje om daar in een theehuisje te overnachten. De dorpelingen waren gevormd uit rotsen en doorns en zij droegen ruwe wollen habijten waaronder zich niets goeds deed vermoeden. Hun blikken volgden zijn landing. Een oude herder bracht zijn kudde schapen terug, blakend van vruchtbare weiden, het rood en groen van vochtige valleien op hun vacht en op zijn oude wangen. Droevig als een locomotief blies hij op zijn fluit.

Het lemen theehuis was verlaten, een oude vrouw zat in de achterplaats gehurkt brood te bakken en thee te brouwen. Blote kinderen met uitpuilende buikjes keken naar binnen. Hij dronk er thee: de kruizemunt was diepzee flora in een glas gevuld met honing en goud, en uit de put werd zilver gewonnen: alles wees onherroepelijk naar de zee. De waard maakte zijn bed op, graaiend en kreunend alsof hij zijn eega gereedmaakte voor de ontvangst. Baba Baloek weigerde het aangeboden avondmaal. Toen hij eindelijk uitgeput ging liggen, blies een flatulente slaap de zeilen van zijn dromen de zee op, richting Paravion. En zijn vrouw, warm en nat, stroomde als een juichend beekje Paravion binnen, zij voerde een bunnetje met spartelend leven op haar rimpels, het wolkenwit weerspiegelde als haar huid in het water, haar wimpers waren een schuine regen.

De volgende dag, toen hij tussen bergpassen zweefde, werd hij vanaf rotspunten overvallen door bandieten die erop los begonnen te slaan.

Baba Baloe lag bedolven onder handen en beschaduwde door de bende. Een knie op zijn borst hield hem in bedwang en ergens in de wirwar van ledematen speelde een glinstering. Boven de kruinen van de rovershoofden kroop een boom jichtig hemelwaarts, zijn jeugd sinds lang verloren, evenals de meeste van zijn bladeren. De overgebleven bladeren hingen er deerniswekkend bij en hadden, wanneer de verveelde wind kwam, niets meer te vertellen, alles hadden zij al gezegd.

‘Luister, broeders!’ sprak hij. ‘Ocharme! Ik heb jullie, goede lieden, niets te bieden. De weinige duiten die ik had – ocharmer! – heb ik uitgegeven aan het ooft dat jonge knaapjes verkopen aan de rand van hongerige afgronden. Jullie kennen ongetwijfeld die arme jongens, want zij zijn immer op hun hoede voor lui als jullie; het fruit in hun manden en habijtjes is verkwikkende buit voor jullie, nietwaar, zeker wanneer hun duit afwezig blijkt, en die is meestal afwezig. Die arme jongens, bakkend in de zon of dampend in de schaduw, hebben mijn erbarmen gewekt en zij moeten toch ook verdienen? Vervloekt en nogmaals vervloekt – nee, niet jullie, maar de armoedige die geen sympathie kent. Jullie moeten weten dat ik – och allerarmst! – een berooide reiziger ben, maar toch wil ik mijn karige maal met jullie delen, dat wil zeggen, als jullie tanden bestand zijn tegen mijn brood dat ik nog slechts bewaar als wapen, zo hard is het ondertussen geworden (ik had jullie, mijne heren, er bewusteloos mee kunnen slaan, haha) en ik heb geen

water om het te verpappen. Ik begrijp dat in deze droge tijden eerlijke lieden zoals jullie – om wie mijn hart treurt – zelfs met oneerlijke middelen maar moeilijk de nood kunnen stillen. Wilt u mij even verontschuldigen,’ – de knie trok zich terug, Baba Baloeke ging wat comfortabeler liggen – ‘dank u, jongeheer.’

De zon schitterde door elke kier en opening die hij maar kon vinden om mee te luisteren naar wat Baba Baloeke te vertellen had. De jongens, die weer hadden gespijgeld, luisterden met open mond. De herder had nooit gesproken.

‘Waar was ik gebleven? O ja, ocharme! Daarom voert mijn onbetrouwbare Nevernym – rustig, dat is geen scheldwoord –, daarom voert mijn reis mij naar de Narvelzee, die kan rollen, grommen en schuimen wat zij wil, maar mij houdt zij niet tegen. Neen! Als de dijben van een vrouw zal zij mij, naar ik hoop, brengen naar vochtige en vruchtbare streken. Mijn hart lijdt om die dijben die ik meer mis dan de moeder die ik nimmer heb gekend, mijn vader was een weduwnaar, en het is een kleine troost dat de dijben waarnaar ik verlang jonger zijn dan mijn hele leven bij elkaar. Ik heb mijn vrouw – vergeef mij mijn tranen – achtergelaten. Overigens, misschien is zij wel van mijn leeftijd, wie zal het zeggen, want ons verlangen koestert het beeld van het eerste ogenblik en is blind voor tijds rimpelingen in vlees. En daar ben ik, elke eenzame nacht, dankbaar voor. Haar gezicht dat ik voor het laatst streelde, was het gezicht dat ik onder de egelantier van onze eerste blikwisseling zag, dat ik onder de mirte van de eerste aanraking liefhad. Ik verwelk en verschrompel, zij blijft voor altijd jong.’

Baba Baloeck lag behaaglijk op zijn zij en sprak met veel armgebaren. Hij was goed op dreef. De bandieten luisterden. De jongens konden hun oren niet geloven. De geitenbellen hervatten de achtergrondmuziek.

‘Och, waarom vertel ik jullie dit allemaal? Jullie zijn niet geïnteresseerd in de perikelen van het hart, alleen in fysieke kracht, bij voorkeur gebundeld. Jullie hebben niet in de warme armen van een meisje gelegen, hebben niet van haar adem gedronken, zij prikkelt niet jullie dromen, zij bewoont niet jullie geest, geen klap mag jullie wang van haar zoete handen smaken. Neem mijn leven als jullie willen, iets anders heb ik niet.’

De bandieten waren opgestaan en pinkten hun tranen weg. Ze waren ontroerd. Ze hielpen hem opstaan en deelden een pijp hasjiesj met hem.

‘Behalve mijn verhaal,’ vervolgde Baba Baloeck, ‘maar dat is lang en moeilijk te dragen. Jullie kunnen mij slaan en schoppen, maar geen blauwe plekken zullen er te zien zijn op mijn huid. En waarom noemen jullie mij uitslo-
ver en wetenschapper?’

Een van de bandieten, die in diep gepeins was verzonken, vroeg: ‘Wat had dat te betekenen met die dijben?’

Baba Baloeck stond op en rekte zich uit. Een van de jongens kwam terug en gaf hem een schop. ‘Praatjes, ook nog,’ zei hij, en hij voegde zich weer bij zijn teleurgestelde makkers die hun weg strekten.

De armen van het meisje wachtten hem onder de vijgenbomen op. In een onrustige en ritselende omhelzing hoorde hij haar zeggen: ‘Die zullen je niet meer lastigvallen. Dat heb je goed gedaan, cadulleken. Ik ben trots op je.’ Hij was buiten adem, door haar aanraking

en omdat hij nooit zoveel had gesproken en hij wist niet waar het allemaal vandaan kwam. Hij was bezeten geweest.

Verontwaardigd waren Cheira en Heira toen zij dit hoorden. In de beek deinde de glimlach van de maan, verzaligd op zijn rug drijvend. Ze hadden zelfs enige steken laten vallen zodat de eenhoorn die zij aan het knopen waren meer op een neushoorn was gaan lijken. Waarom had Baba Baloeek nooit iets verteld over de afranselingen? Ze sloegen zich in paniek op de wangen, wacht maar, die zonen van een eersgat zouden ervan lusten. Ze stonden op, even levendig en vol goede moed als vroeger toen zij met veel plezier in malse kinderarmen hadden geknepen. 'Het arme, arme knaapje, het lieve veulentje.'

De volgende dag rook Baba Baloeek op zijn vliegende tapijt de zee. Zilte lucht prikkelde zijn gezicht. Hij rook wat dagenlang zijn maag had gevuld. Zijn lijf tintelde nog na van de droom waarin Mamoerra hem had bezocht. Zij ruiselde in een groene en gele kaftan, gemaakt van lover en citroen, waaronder haar zwangerschap opbolde. Ze droeg een wrong. Ze legde haar jujubevingers op zijn lippen, niemand wist dat ze bij hem was, stil, ze bedwong zijn onbehouwen lust, ontglipte als parfum zijn graaiende vingers, martelde hem die zelf een zweep hanteerde. Wanhopiger dan ooit bekende hij haar. Hij had in haar appelkonen gebeten en haar flanken gepijnigd toen hij oploste in haar warme onderstroom. Blauwe nerven schenen door haar glanzende huid, haar ruggengraat was een wielslag in de sneeuw die verdween tussen de uitgestoken schouder-

bladen. De zwangerschap had haar vernauwd; een vijgendonkere schaduw glom van zweet en vocht. Zijn rode vingerafdrukken brandmerkten haar zijden.

‘Je zult het nooit leren,’ zei ze na afloop, zonder hem aan te kijken, en haar knot bewoog heen en weer, in minzame berusting of trieste minzaamheid, hij kon het niet zeggen. De droom werd in flitsen verstoord, zijn omgeving drong zich op en verdween erin, manifesteerde zich en werd erin opgenomen, hij kon zijn ogen nauwelijks open krijgen: de waard van het theehuis schudde hem wakker, tijd om te vertrekken.

De zee sproeide kleverig zout tegen zijn gezicht en zo fijn als dat zout was, zo grofkorrelig was het licht dat in zijn ogen viel. Hij verloor de controle over het tapijt. Nevernym, tegengehouden door de sterke zeewind, hief de voorste randen op, de schuimende massa eronder gromde hem tegemoet en het tapijt staakte zijn vlucht.

De visser aan het strand van de Narvelzee, die al in zijn roeiboot was gestapt om de netten op te halen, zag een silhouet met zwaaiende armen in de reikende golven vallen, spartelend in de lucht onder een dwarrelend tapijt. Een plons, het witte water vloog in bloesems op, en niet lang daarna maakte een witte uil zich los uit de schuimkoppen, wild fladderend om het vocht uit zijn vleugels te slaan. De vangst was nu compleet, dacht de visser, en hij begon te roeien. Enkele dagen hiervoor was een gezinstapijt overgevlogen, dat ternauwernood aan de golven was ontsnapt. Een van de reizigers was bijna gevallen, maar zijn metgezellen hadden hem weten te redden: zijn voeten trappelden in de lucht terwijl hij met vereende krachten bij de kraag werd gevat. Een tuin dreef nu op de golven, totdat de diepten eraan begonnen te trekken.

3

In de mirage was Paravion zichtbaar, de trams gleden luid klingelend af en aan, groepen mensen meanderden door de straten, de rivier de Amstel weerspiegelde de gebouwen en voorbijgangers en voerde de hele wereld mee, de wolken zinderden en in het centrale groene paradijs schonken mensen de zeldzame zon hun naaktheid.

De herder sliep.

Paravion was verdwenen toen de middagzon de ogen van Baba Baloeck wekte, die als unieke flora openingen: paardebloemen met een gave huid. Hij ging rechtop zitten toen hij een carillon van geitenbellen hoorde naderen. Het meisje kwam aangelopen met een kleine kudde geiten achter zich aan die haar tam en vol eerbied volgde. Haar blozende knieën raakten elkaar bijna zoals zij, met de tenen lichtelijk naar binnen gekeerd, aan kwam lopen. Zij liep met kwieke, kinderlijke passen, maar kwam met een rijpe loomheid vooruit. Haar ongeprononceerde heupen wentelden rap, haar

armen zwaaiden vanuit de ellebogen naar buiten. De houding van haar hoofd, schuin naar rechts – wat hoorde zij wat hij niet horen kon? –, en haar kleine, ronde schouders gaven haar echter een liefvallige charme. Ze glimlachte, haar wenkbrauwen waren samengetrokken tegen het licht, haar ogen een wirwar van zwarte wimpers. Aan haar lokken bengelden de blauwe bloemen, waarvan sommige op de grond vielen. Onder haar arm, tegen haar zij gedrukt, droeg zij een teil van rood plastic.

‘Deze geiten heb je van Cheira en Heira,’ zei zij.

Hij knikte, zijn mond glimlachte, zijn ogen jubelden. Zijn gezicht was geheel open gebloeid, de foetale lijnen en rondingen, die lange tijd nog op het kinder-gezicht te ontwaren zijn, waren verdwenen. De cocon was opengebarsten en zijn lijf had gegaapt en zich beval-
lig uitgerekt. De armen waren wat slungelig, de schou-
dergewrichten gespierd, de sleutelbeenderen spreidden
de benige vleugels vanuit de diepe juglum waar het
zweet zich verzamelde. Schuchter schaamhaar was be-
gonnen te groeien. Zijn benen en kuiten waren pezig.

De geiten waren mager, hun ribben staken er aan
weerszijden uit, ze hadden iets droevigs in de mooie
ogen, een bijna menselijke triestheid, een jongensachtige
chagrijn. Hun gemekker klonk zacht en ongemakke-
lijk, de bellen belasten hun nekken, zodat hun koppen
deemoedig neerhingen. De horens krulden mooi, de
sik gaf ze een pruilend voorkomen.

Zij legde de teil, die gevuld was met lompen, oude
touwen en een versleten vissersnet, aan de rand van de
beek neer. Enige bloemen vielen uit haar lokken. Na de
teil door onderdompeling met water te hebben gevuld,

zei ze ernstig: 'Dit moet een lange tijd weken. Het is belangrijk.'

Baba Baloeck knikte en keek naar zijn kudde, die nu uit negen geiten bestond. Alles rondom hem blaakte, verfrist door de slaap en het zweet van de siësta. De vogels kweelden onvermoeibaar hun oude madrigalen, zoals ze altijd deden.

'De vogels zijn oorverdovend,' zei hij, 'maar ik zie ze nauwelijks. Heel soms. Vreemd.'

'Heb je gehoord wat ik heb gezegd?'

Hij schrok van de felheid in haar stem en keek haar verschrikt aan: 'Ja, ik heb je gehoord.'

Toen kwam haar glimlach weer, die haar lippen ont-dooide: 'Goed zo! Vogels zijn de dragers van de ziel,' sprak zij, 'dat wordt al heel lang beweerd. Dan moet de ziel iets heel luidruchtigs zijn. En sterfelijk, als je bedenkt hoe kort bijvoorbeeld mussen leven. Mijn lievelingsvogels. Ze paren zich de dood in.' Zij trok haar wenkbrauwen op.

De geiten gingen verder grazen. Zij begon onder de bomen te lopen en de vruchten te inspecteren.

'Ik heb eten voor je meegebracht,' zei Baba Baloeck en hij haalde een vijg, een dadel, olijven en een sinaas-appel uit zijn herderszak. Hij bood haar de vruchten aan in zijn gekomde handen. Maar zij schudde haar hoofd: 'Ik heb geen honger. Eet jij maar, jij moet nog groeien.'

Hij liet teleurgesteld zijn handen zakken. Haar schoonheid werd alleen ontsierd, dacht hij, door haar stemmingen. In zo'n egale huid moest misschien wel een grillige geest wonen. Hij schrok toen een geit in zijn handen beet; ze was aan het fruit begonnen en hij

duwde haar geërgerd weg. Haar uiers waggelden tegen het ritme van haar bel in.

De schaduw van het meisje was donkerrood, de beek slingerde brandlijnen als enkelringen om haar benen; groene, bruine, gele en rozige reflecties kleurden haar lijfje, zonlicht volgde haar tussen de bladeren door, vliegen bromden en zoemden, muggen trokken slingerlijnen in de lucht. Ze vond wat ze zocht, kneep erin en plukte twee granaatappels. Daarna zocht ze twee oleanderbloemen uit. Haar rug was de hele tijd naar hem toe gekeerd en hij begon zich neerslachtig te voelen. De moed die hij in zijn dromen vertoonde, liet hem in het wakend leven geheel in de steek. En zij was zo begeerlijk, zo verrukkelijk, een marteling gewoon.

Ze kwam weer op hem afgelopen. Iets was aan haar veranderd, maar hij kon nog niet zeggen wat.

‘Ik denk dat we nu wel kunnen beginnen,’ zei zij, een wereld van vuurvliegen in haar ogen. ‘Kom dichterbij.’ Hij gehoorzaamde. Zij tilde de zoom van zijn habijt op, waaronder hij naakt was. ‘Hier, houd vast,’ ging zij verder, zonder haar ogen af te houden van wat ontbloot was, blauwig kroes en blauwige glans.

‘Goed!’ Ze keek vrolijk op. ‘Let goed op!’

Ze had, voor het eerst, paarsroze blossen op haar wang, en in de tuimelingen en zachtmoedige worstelingen die volgden, vulden en ontglipten plotseling gevormde, jonge borsten zijn handen. Er was klamheid, de geur van anijs en jasmijn, kikkers begonnen wild te kwaken, druppels van vloeibaar granaat vloeiden uit haar tepels tussen zijn tanden, zijn hoofd bonkte en zijn bloed jubelde; een teder beschaduwde vore, een zweem van karamelgeur kwam van haar vruchtvlees, de koe-

koek riep, de krekels sjirpten, hij schramde zijn rug, zij omklemde zijn heupen met krachtige dijen, hij greep haar gespannen billen, zijn tong gleed van her naar der, zonder duidelijk doel, zij schudde de bloemen uit haar lokken, haar handen drukten met kracht tegen zijn borstkas, de middag was vol aureolen en pauwige schitteringen, de vogels gingen als gekken tekeer, de ezel balkte droevig als een hoorn in de mist.

‘Dit zal een lang gelag worden,’ zei zij na afloop, alsof er niets was gebeurd, terwijl hij uitgeblust en geledigd lag te hijgen. Een geit knabbelde aan zijn habijt. De zon las zijn open handpalm. Speeksel glinsterde op zijn lippen. Alles was stil.

‘En,’ vervolgde zij, ‘het is ten strengste verboden Cheira en Heira om kruiden te vragen!’ Haar wijsvinger tikte tegen het puntje van zijn neus. Haar mond was een zwart gat. Er was geen glans in haar ogen. Toen zij haar gezicht afwendde, zag zij een huifkar, voortgetrokken door een muilezel, naar het gehucht zwoegen. Niet veel later steeg een gejoel op.

‘Aan je kus moet nog gewerkt worden.’ Zij richtte haar blik niet op hem. ‘Je tong is een nar. Je zoent als modder en je graait als een berber. Sta nu maar op.’

Zij was al verdwenen toen hij de kracht en zin had hervonden om op te krabbelen. De geit had een stuk van zijn habijt afgebeten. Hij klopte het gewaad af, liet het loom over zijn lichaam glijden. Hij zag de huifkar achter zijn vreugdetranen tussen de droge heuvels verdwijnen.

Het eerste wat Baba Baloek ’s avonds deed, was naar het gehucht gaan om zijn lessen uit te proberen op een van

de meisjes daar. De vaders waren weg. De jongens waren ook verdwenen. De meisjes maakten zich geen zorgen om hun broers, die zouden wel ergens in de stad in een wijnhuis of bordeel hun tijd verlummelen. Hoogstwaarschijnlijk waren ze daar beroofd, of hadden de hoeren of pooiers hen tot en met de laatste rode stuiver uitgeschud.

De demente moeders en vrijsters waren in de avondbries voor hun huizen gezet en ze zaten onophoudelijk te trillen, te kwijlen en zinloos te verkwijnen. Een busje insectenverdelger, Flutox, stond naast hen om de muggen te elimineren, maar zij speelden ermee en blezen erin. Een dunne nevel bedekte de ooit zo levendige ogen, die in andere dimensies tuurden. De moeders in een wereld waar hun jeugd zo vroeg verbleekt was, de oude vrijsters in een woestenij van onbenutte vrouwelijkheid. Ze waren krankzinnig geworden van ellende en frustratie. Ze hadden zo vaak gezegd dat ze liever zouden sterven dan ongehuwd door het leven te gaan, maar leven en dood dachten daar blijkbaar anders over. Wat een schande. Onder de omslagdoek brokkelde een gekromd skelet af onder verschrompelend vlees. Ze waren een en al kraakbeen. Hun broze, kromme vingers lagen als uitgebrande lucifers op wat wel de knieën moesten zijn. Af en toe lachte een van de heksen of slaakte een eksterkreet. Dan kwam een jongedame – de meisjes daar groeiden snel – haar op het hoofd tikken en het kwijlenweb wegvegen, waarna de tong weer zijn spinnengeweef kon voortzetten. Ze ademden niet, maar hapten adem; tandvlees zonder tanden.

De zeven jonge vrouwen liepen verveeld rond, inspecteerden nagels en muggenbeten, borstelden de ha-

ren, stootten elkaar aan en benijdden elkaars vormen of gebrek aan vormen, lagen op hun zij om de derrières niet te pletten – molligheid was gewenst. Voor de spiegel bestudeerden ze voor de zoveelste keer het effect van zo'n houding – 'Het gaat goed!' – en spraken onderling over de huwelijkskandidaten, over welke eisen ze aan de mannen zouden stellen. 'Nou, de man die *deze* lippen, door niemand aangeraakt, wil kussen, moet...' En: 'Deze billen, voordat een man *hier* aan komt, moet hij wel...' Enzovoort. Ze telden op hun vele vingers de voorwaarden af waaraan de bruidegom zou moeten voldoen. Maagdelijkheid was een kostbaar iets, een begerenswaardig iets.

Ze gingen gekleed in nylon jurkjes zonder mouwen, lichttroze, zwart, groen, geel, blauw, elke kleur verbleekt. Onder de spaghettibandjes was het ingewikkelde systeem van hun bustehouders zichtbaar; het bloot leek achteloos, het décolleté nonchalant, maar alles was nauwkeurig en zelfs kunstig bestudeerd en aangepast. Zij bewogen loom onder de glanzende plooien, toepasselijk bij deze onderjurken, waarin ze tevens sliepen. Ze waren zestien jaar oud. Hun donkere huidskleur zat hen dwars. Ze meden de zon zoveel ze konden, ze schrobden en smeerden hun huid met dubieuze middelen, maar de hazel wilde maar geen alabaster worden. Nijd vrat aan hun jonge harten. Ze konden niet achterblijven bij het meisje dat 's middags heuglijk nieuws had ontvangen. Een vader had met zijn zoon het dorp bezocht. Uitbundige felicitaties moesten dienen om hun afgunst te bedekken, maar de toekomstige bruid, de geluksvogel, had het wel gemerkt, o jawel, en zo hoorde het ook, ze had het niet anders gewild. En waar was zij

nu? Nergens te bekennen natuurlijk, ze trok zich terug als een prinses. En zo bijzonder was de zoon ook niet geweest, een exacte replica van zijn vader, hoewel jonger natuurlijk, maar voor hoe lang? Een gewone jongeman, een exemplaar van massaproductie, lopendebandwerk, dat soort. Zij zouden veel kieskeuriger zijn, zoveel was duidelijk.

De vader had met de moeder gesproken, in aanwezigheid van de dochter: 'Mijn moeder is nogal doof, moet u weten, en haar stem is heel zwak, maar ik zal u precies vertellen wat zij zegt. Zelfs als ze haar goedkeuring niet wil geven. Ik zal eerlijk zijn.'

Dus had de moeder gedaan wat ze altijd deed, dat wil zeggen debiel glimlachen en knikken en had de dochter als buikspreker opgetreden. Zij herhaalde elke zin van de vader in het oor van de moeder, deed alsof zij luisterde naar wat moeke in haar oor te hijgen had en vertaalde haar ademen in begrijpelijke taal. 'Mijn moeder zegt dat de bruidsschat veel te laag is.'

De zoon was, net zoals zijn vader, te dom geweest om te begrijpen wat er aan de hand was. Dat was een goed teken, dat was een voortreffelijk teken. Na afloop was haar oor doorweekt geweest van moeders gekwijn. De vader en zoon stapten weer in de kar, onder de indruk van het onderhandelingsvermogen van de moeder. Aangezien zij toch onophoudelijk knikte, was de toestemming vooral een kwestie geweest van berekening en een dralende bereidwilligheid. Het meisje was oververheugd, met zo'n goffeldoffel als man zou haar vrijheid volmaakt zijn.

'Pittige dame,' kraste de vader. 'Maar afdingen is toch een mannenzaak. Een geluk dat de vader overleden is.'

‘Zo’n meisje is toch onbetaalbaar,’ zei de zoon dromerig, waarbij hij niet dacht aan haar mogelijke kookkunsten, maar aan zijn redding uit moeders klauwen, zoals het meisje vooral haar verlossing uit dit gehucht voor ogen had.

‘Huh?’ zei de vader. ‘Onbetaalbaar? Ezel, domkop!’ Hij gaf hem een klap op zijn achterhoofd. ‘Geen enkele vrouw is onbetaalbaar. Je moeder wil je uithuwelijken om een man van je te maken, een *man*. Zo praat een man niet, hoor je? Gisteren scheet je nog in je broek en nu heb je al romantische praatjes.’ Niet gisteren natuurlijk; de laatste jaren was zijn broek brandschoon geweest. ‘Onbetaalbaar? Over vee en vrouwen valt altijd te onderhandelen, knoop dat in je oren,’ zei hij terwijl hij aan zijn oor draaide ter illustratie.

Verder waren de meisjes, zo dacht Baba Balook toen hij het gehucht binnen sloop, zich achter cactussen en huizen verschuilend, klaar voor seks. Op de daken volgde een gevleugelde schim zijn sluiptocht, misschien was het Senoenoe, maar het goud dat op de rug van zijn volger glinsterde had hij niet eerder bij Senoenoe gezien. De vleugels waren te klein en Senoenoe had geen krullen – en wat waren die korte schichten die hij afschoot? Hij wachtte totdat de moeders naar binnen werden gedragen en in het graf van hun sponde gelegd. Hij overdacht welk huis hij zou binnengaan. Het was niet moeilijk om over de muur te klimmen en in de open binnenplaats te springen. De gevels waren vol gaten en oneffenheden, anders kon hij de wijnranken als Jacobs ladder gebruiken. Spoken van duisternissen liepen voor hem uit, gingen bochten om en klommen de bomen in. Senoenoe vloog en dook richting zijn boomstam, vloog

op, dook neer, en vloog weer op om aan Cheira en Heira verslag uit te brengen.

Stemmen waren nu eens hier en dan weer daar te horen: het was niet duidelijk of de jonge vrouwen buiten dan wel binnen waren. Zijn aandacht dwaalde rond.

Het meisje dat in de deuropening vorm aannam, keek alsof ze hem al lange tijd gadesloeg. Haar mond was open, haar boventanden wezen naar buiten door het vele duimen vroeger, haar onderlip was vol. Haar toegeknepen ogen verrieden een intense aandacht. Met één hand leunde ze tegen de deurpost, de andere hand had ze op haar heup gelegd, die daarvoor ampele gelegenheid bood. Dit was een uiterst verleidelijke houding. De tenen van haar rechtervoet rustten op de wreef van de linker. De zool van haar muiltje tikte tegen haar hiel, op het ritme van 'en-wat-den-ken-wij-dat-wij-hier-doe-oen?'

Baba Baloeck duwde haar naar binnen en zij stribbelde niet tegen.

'Luister,' zei hij, 'we kunnen wel beginnen.'

De nacht en de sterren stonden in haar grote ogen.

'Hou dit even vast,' zei hij en hij reikte haar de zoom van zijn habijt. Gehoorzaam nam zij die aan en keek naar wat er ontbloot werd. Na nauwkeurige beschouwing begon zij te proesten, probeerde haar lach in te houden, maar gaf uiteindelijk toe.

'Is dit alles?' vroeg zij met vochtige ogen en ze liet de zoom met een kieskeurig gebaar zakken. Zij wendde haar gezicht hooghartig af: 'Je had die van mijn dwaze broer moeten zien!' en ze liep de kamer binnen – het gordijn zwaaide wat na – waar ze nog riep: 'Vergeet de deur niet achter je dicht te trekken.'

Beschaamd liep hij op zijn tenen het huis uit. Die lessen stelden blijkbaar niet veel voor, dacht hij, en hij vervloekte het wonderlijke meisje van zijn herdersuren, wier naam hij niet eens kende. Maar hij zou niet opgeven. Zijn verlangen was ondraaglijk. Vanuit een venster werd hij toegesist. Een vinger wenkte hem vanuit het boudoir van de benijde vrouw. Zij gebaarde hem naar de achterdeur te lopen en vooral stil te zijn. Haar gezicht kon hij niet zien, alleen het glimmen van haar armbanden. Vanaf het dak, waarop zij naar de horizon had gestaard, alsof zij vanaf daar beter zicht had op haar dromen, haar toekomst en haar huwelijkskandidaat die spoedig zou komen, had zij de twee gezien en haar interesse was gewekt.

Toen hij in de deuropening stond, trok zij hem naar binnen en bracht ze hem naar haar slaapkamer, die doortrokken was van zware parfums en wierook. Kus-sens en bezaans, gouddooraderde doeken en lakens lagen gedrapeerd over een oude sofa, haar voeten waren prinselijk geverfd met henna, haar enkelbanden tinkelden verraderlijk op het ritme van haar feliene tred, hij greep haar bij haar peluwen derrière, maar zij sloeg zijn hand weg. Zij ging zitten, hij bleef staan.

‘Laat maar zien,’ beval zij.

‘Luister,’ zei hij, ‘zo beginnen wij.’

Maar zij liet er geen twijfel over bestaan wie de leiding zou nemen. Ze hield hem tegen, nam zijn leven in haar hand, inspecteerde hem van alle kanten en knikte niet goedkeurend, maar met de belangstelling van een arts. Ze kon nu elke ervaring gebruiken die ze kon krijgen. Maar alles volgens haar regels, ze moest natuurlijk voorzichtig zijn of misschien ook niet. Het gezicht van

haar huwelijkspartner dat zij zich herinnerde sprak boekdelen van onnozelheid. Hij ging op haar verzoek zitten en ze vroeg of hij wat wilde eten. Nee, dat wilde hij zeker niet. Ze sloeg zijn wriemelende vingers weg: het was duidelijk, dit ging een marteling worden. Ze was nieuwsgierig naar de reacties van haar strelingen en geknijp. Aha. En als zij dit deed, dan gebeurde er dat. Hmm. Interessant. Dat zei ze: *interessant*. En wist hij echt zeker dat hij niets wilde eten, waar moest hij anders kracht vandaan halen? Hij had meer behoefte aan geduld dan aan kracht. De achterdeur kierde langzaam open en begon heen en weer te piepen, maar tussen al het geritsel en geruis van weerbarstige gewaden hoorden zij dat niet. Er was werkelijk geen plek op haar lichaam die niet geparfumeerd was en zijn tong proefde niet haar huid, maar de bittere tintelingen van rozenwater en lavendel. Vegen van rouge bedekten zijn mond, korrels van kwistige kohl vielen op haar koonbeenderen, hij werd aangetrokken en afgestoten, zijn ongeduldige handen werden weggeslagen en naar andere terreinen geleid. Ergens glinsterde een gouden pijl.

Geurend als een drogisterij sloop hij via de achterdeur weg, uitgeput, onbevredigd, gemangeld, eindelijk rust, en morgen zou het meisje in zijn hof wel uitkomst bieden. Plotseling werd hij bij de kraag gevat. Een ander meisje, met een omslagdoek over haar blote schouders gedrapeerd, keek hem gevaarlijk aan.

‘Waar dacht je dat je naartoe ging?’

‘Luister,’ begon hij. Zij legde haar hand op zijn mond, een mengeling van etensgeuren en parfum. Hij kwam niet verder dan wat gemompel. Onder de omslagdoek was zij naakt, breekbaar en onweerstaanbaar,

de striemen van de strakke bustehouder waren rondom haar borsten zichtbaar, iets wat hem op de een of andere manier bekend voorkwam. Hij vervloekte nogmaals het meisje wier naam hij niet kende.

Vele dagen later ontwaakte Baba Balook onder de vijgenbomen. Een storm van sneeuw die door zijn droom had gewoed, bleek bij het korte ontwaken een vlucht bloesems en pollen te zijn. Hij knipperde tegen het licht, zijn wimpers een doorzichtige waaier van pauwenveren, sliep in, en opende zijn ogen weer toen een rode vlek, wakend aanschouwd, in de vale duisternis van zijn halfslaap bleef schijnen. Hij hoorde doffe klappen. Was hij hierheen gekropen of hier neergeworpen? Een ademtocht blies over zijn voorhoofd. Een vertrouwde lach weerklonk. Hij had overal spierpijn. Zelfs zijn habijt, achterstevoren aangetrokken, woog te zwaar op zijn lichaam zonder fut. Ze hadden aan zijn koperen oorring getrokken en deze woog als lood aan zijn gehavende oorlel. Ledig als een waterzak lag hij bij te komen van lessen in beheersing, in onderdrukte vervoering. Sputterende seks, waarvan de vlekken op de lakens, variërend in grootte, getuigenis aflegden. Het colostrum van zijn wellust op het glanzende koepeltje had fascinatie, hilariteit en afkeer opgewekt. Tussen hun vingers wreven zij het voorvocht en de enkele, te vroege pareldrop: zo veel verloren kinderen. De vrouwen waren druk bezig geweest deze mogelijke verraders uit hun lakens weg te wassen.

Hij was beplukt, hij was van arm naar arm gerold, een steeds zwakkere cascade, die weer uitvloeide bij zijn concubine, die Quadryge heette en snel leerde – ze had

haast – en hem alsnog het eten had gegeven dat hij daarvoor had geweigerd. Hij was verpulverd, fijngedrukt, vervormd, bestudeerd, een willoze pop in hun leergierige handen, tussen hun onbarmhartige nagels. Droom en praktijk leken niet altijd overeen te komen en hij voelde zich af en toe mishandeld. Protesteren werd hem onmogelijk gemaakt, een luid teken van leven van zijn kant zou de magie en concentratie hebben verstoord. Hij had de houding van bidsprinkhanen en kikkers aangenomen en zijn onderrug kwelde hem. Hij verwonderde zich over de variatie in geur: van zuur en metaalachtig, via sterk maritieme briesjes, naar muskus en rottende rozen (niet afdwalen, mijne heren). Het was hem niet geheel duidelijk of zijn daad bedoeld was als wraak voor de harteloosheid van zijn inwijdster, of als gehoorzaamheid aan de nieuwgeboren prikkel. Hoe dan ook, voor wraak had hij geen enkele kans gekregen. En nu voelde hij de lichte walging, die een gevolg was van een combinatie van vleselijke oververzadiging en onderworpenheid. Zijn pezerik lag dul in het kroes, het zwartgeblakerde nest waaruit de feniks tijdelijk niet meer zou herrijzen.

‘En?’ Het meisje hurkte bij hem neer en bekeek hem van boven naar beneden. ‘Waren ze tevreden?’

Hij knikte.

‘Tja, ze weten ook niet beter.’

Had hij de kracht gehad, dan had hij haar geslagen, dacht hij. Nu zette de woede zich om in zelfmedelijden. Wist zij wel dat hij de afgelopen dagen zeven meisjes van dienst was geweest? Zij wist niets van zijn uithoudingsvermogen en zijn onuitputtelijke krachten. Er was geen reden voor haar aanmatigende woorden.

‘Ach, mijn lieve herder. Het valt niet mee om een vrouw te zijn.’

Zij legde zijn hoofd op haar schoot en woelde met haar vingers in zijn kroeshaar. Zij gaf hem melk te drinken, vijgen en dadels te eten.

‘Kom, sta op en ga je wassen. Was die rouge en lippenstift van je gezicht.’ Hij rook naar parfums en lichaamsvocht, de bedwelmende geur van zaad en baarmoeder.

‘Ik kan me niet bewegen. Mijn onderlijf is verlamd.’

‘Stel je niet aan, hup!’

Met haar hulp kwam zijn bovenlijf langzaam omhoog, en toen hij rechtop zat, blies hij even uit. Haar rode teil lag aan de oever van de beek. Zij schepte met haar handen water op en goot het over zijn hoofd, net zo lang tot hij in gedeelten, kemelsgewijs, opstond en op bibberende benen de beek in stapte. Het licht deed pijn aan zijn ogen.

‘Trek eerst je habijt uit!’

De ezel droeg hem naar huis. Achter hem verdrongen zich de negen geiten met vrolijke bellen. De avond naderde. Hij strompelde het huis binnen, liep langs Cheira en Heira, die de laatste hand legden aan hun tapijt, en plofte neer in zijn kleine kamer. Hij had niet gezien hoe Cheira, de rechterhelft, zwaar ademend tegen Heira aan lag. Het ging niet goed met haar, ze was stervende, ijlde zacht en melodieus, en hoorde het geruststellende bonken van Heira’s hart. Kwijl sijpelde uit haar mondhoeken, terwijl Heira haar neuriënd wiegde in een innige omhelzing. Ze had een witte omslagdoek over zichzelf en haar wederhelft geslagen.

Baba Baloeek sliep tot de volgende middag, toen de kinderen juichend de school uit renden. Hij werd als herboren wakker.

In de namiddag ratelde een huifkar het dorpje binnen. Quadryge raakte in paniek en begon koortsachtig kleren uit te zoeken en zich op te maken. Zij kon haar kohlpotlood en -pen maar niet vinden en rende van kamer naar kamer, voordat zij bemerkte dat zij die in haar hand hield. De andere meisjes, die bloesems in de schoot van hun jurkjes aan het vergaren waren om er colliers van te maken, haastten zich naar het schouwspel en wachtten gespannen af. Na hun witte en rode verzameling in een mand te hebben geworpen, streken ze de plooiën van hun jurken glad en temden de opstandige plukjes van hun knotten of loshangende haren.

De kar kwam tot stilstand en de muilezel schudde zijn kop.

‘Laat hem nog niet binnenkomen! Laat hem nog niet binnenkomen!’ riep Quadryge in een nachtmerrie van haast. Ze was in een moeilijke strijd verwickeld met haar gewaden die plotseling geen kraag en geen mouw leken te hebben. Ze had een asymmetrisch gevoel, wentelde onophoudelijk met haar schouders en bevond zich op de rand van een huilbui. Dat kwam omdat ze haar vest verkeerd had geknoopt. Dit was niet hoe ze het zich had voorgesteld. Een meisje keek door de kier naar haar kluchtige paniek en zei, niet zonder leedvermaak en triomf: ‘Maak je niet druk en doe geen moeite.’

Met opgestoken ellebogen en hangend hoofd, morrelend aan haar nek, de kettingsluiting kon ze niet vin-

den, verdween Quadryge weer door een gordijn, de geurende duisternis in. De wierook brandde dag en nacht.

‘Quadryge, luister –’

‘Sofia, vlieg op!’ krijste zij.

De karretier zag er, vreemd genoeg, even oud uit als op de dag dat hij de moeders had vervoerd. Zijn grijsdom was nog precies dezelfde as, het opbranden van zijn jeugd. Dezelfde rimpels, in dezelfde hoeveelheid, kriskrasten over zijn gezicht, maar hier was geen sprake van een dorre ouderdom, maar van een soort heilzame rijpheid die werd gevoed door een gunstig klimaat van groen en regenwolken. Ook de man naast hem op de bok was even jong of even oud als toen de moeders hem hadden bezocht.

Sofia liep achter Quadryge aan om haar te bedaren. Ze moest luisteren, ze had het verkeerd; het was namelijk niet de huwelijkskandidaat, zoals zij allemaal wel hadden verwacht, maar de onderwijzer. Hij stapte van de bok af, grimaste naar de zon en groette eerbiedig, zijn ogen neergeslagen. Hij krabde zich op het achterhoofd.

‘Kan ik jullie vader spreken?’ vroeg hij terwijl hij de meisjes één voor één bekeek. Zijn tanden waren safraangeel in de middagzon, sommige vertoonden zwarte plekken. Hij kon beter niet glimlachen of zijn gebit tonen, dat verbrak de serene droom van zijn schoonheid.

De schat! Hij dacht dat zij zussen waren. Zij giechelden achter hun handen en verstijfden plotseling toen Sofia het huis uit werd geschopt. Ze struikelde naar buiten, maar wist haar evenwicht weer te hervinden en stond opeens recht voor de onderwijzer. Zijn adem

rook naar tabak. Ze begon vanuit haar tenen te blozen en trok zich weer terug tussen haar vriendinnen, die zij vragend aankeek.

‘Hij denkt dat wij zussen zijn,’ fluisterden ze haar toe. Er werd weer gelachen.

De karretier veegde zijn voorhoofd af. Hij zou wel dorst hebben.

‘Wij zijn geen zussen, hoor,’ zei Sofia. De andere meisjes porden haar in de rug. Ze wist wat dat te betekenen had, maar voordat zij de vraag kon stellen, werden zij opzijgeduwd door Quadryge, die geurend en kleurend en plukkend aan haar kleren naar buiten was gekomen. ‘Waar is hij?’ vroeg zij keer op keer alsof zij een kind, een kat of een armband zocht. Een kokette sluier bedekte de onderkant van haar gezicht, haar wimpers bewogen als de takken van een heester waarin vogels zich roeren. Ze bewoog overdreven met haar handen om haar braceletten te laten rinkelen. Ze was zo buiten adem dat haar sluier ingezogen en uitgeblazen werd door haar open mond en bevlekt werd door donkere lippenstift. Tussen duim en wijsvinger hield zij de kaftan bij de heupen op, zodat haar tortelvoeten en enkelringen goed zichtbaar waren.

‘Ik heb je nog gewaarschuwd,’ zei Sofia met een snel schouderophalen. ‘Maar je wilde niet luisteren.’

De karretier en de onderwijzer keken elkaar aan. Ze begonnen hier plezier in te krijgen. Er ging, uiteindelijk, niets boven de dochters van het vaderland. Deze vaststelling deed hun deugd en vervulde hen met trots (evenals mij, mijne heren).

‘Bent u de moeder?’ vroeg hij aan Quadryge.

De meisjes proestten het uit en sloegen voorover van het lachen.

‘Stil!’ riep Quadryge uit. ‘Ga naar binnen!’ De meisjes keken haar aan met vochtige ogen en hoorden verbaasd deze echo uit het verleden aan. Misschien dat zij daarom gehoorzaamden. Zij keek hen na met een blik die zij begrepen. Zij bleven achter de deur staan om het gesprek af te luisteren.

‘Ja, ik ben de moeder. Ik weet dat je dat niet zou zeggen als je ziet hoe jong ik nog ben. En die dochters, och, om gek van te worden soms.’

‘Het is altijd goed,’ zei de onderwijzer, ‘om ze in de hand te houden. Ze zijn licht van geest.’ Er ging niets boven de dochters van het vaderland, onder bepaalde strikte voorwaarden en nog striktere omstandigheden, uiteraard.

‘Net mussen, ze vliegen met elke wind mee,’ beaamde de karretier. ‘Waar is hun vader?’

‘Mijn echtgenoot is aan het werk op het land.’

‘Het gaat om uw zonen,’ zei de onderwijzer.

‘Hij kan elk moment terugkomen,’ ging Quadryge verder. ‘Waarom komt u niet binnen? Wees niet bang, mijn moeder is thuis. Niets oneerbaars zal gebeuren. Ik zal thee voor jullie laten maken. Jullie zullen wel dorst hebben. En die kwajongens, wat hebben ze nu weer uitgehaald?’

De mannen keken elkaar aan en knikten. De karretier stapte van de bok af en volgde samen met de onderwijzer de vrouw naar binnen, die opzettelijk langzaam liep. Binnenshuis wisten de meisjes wat hun te doen stond en zij zochten en vonden in allerijl de benodigdheden. Eenmaal binnen sloot Quadryge de deur af, rukte haar sluier weg en ging met haar rug tegen de deur staan toen de twee mannen verbaasd opke-

ken bij het horen van de sleutel in het slot.

‘Net mussen, hè?’ Zij bootste de stem van de karretier na en verhief haar wenkbrauwen. Ze richtte haar blik op de onderwijzer: ‘In de hand houden, hè?’ Ze was woedend, een demon van opgekropte razernij nam bezit van haar en zij liet een stroom scheldwoorden los waarop Cheira en Heira trots zouden zijn: tatolf, snodel, peesvreter, grondkusser. Ze bloosde twee perfecte cirkels van inspanning, in haar hoofd brulde een furieus bestiarium, van krekel tot koekoek, van kikker tot cicade – soms heb ik mijzelf gewoon niet in de hand.

Haar opsmuk was uitgelopen. Ze genoot er ook van, evenals de andere meisjes, die een schel geschater lieten horen, waarna ze de gevangenen met toegeknepen ogen dreigend bekeken, de oogleden lichtelijk trillend. Ze strooiden bloesems over de mannen, tilden hun jurken op en spreidden hun benen voor hun getourmenteerde ogen. Wat ze met de herder hadden gedaan was niets in vergelijking met wat ze met hen zouden doen.

Dat gelach was het laatste wat de mannen hoorden voordat zij van achteren werden aangevallen, op de grond geduwd, vastgebonden en een zakdoek in hun mond gepropt kregen. In de chaos en paniek was het eerste wat door het hoofd van de onderwijzer schoot dat hij Paravion misschien nooit meer zou zien. Toen ze opgesloten werden in een kamer, wisten ze dat ze verloren waren, en dat had niets te maken met de furie van Quadryge en haar harpijen.

Die avond wachtte de appelverkoper tevergeefs op de onderwijzer. Ze hadden de gewoonte om samen naar Paravion te lopen als hun werk erop zat om in het theehuis tot rust te komen en verhalen uit te wisselen. Dus

liep hij dit keer alleen terug. Achter de paarse avond en heuvelen brandden de gele lantaarns van Paravion. Zo helverlicht was Paravion dat de sterren onzichtbaar waren.

‘Huh?’

Het was duidelijk dat de aanstaande gom wat verfijning kon gebruiken. Hij wandelde met Quadryge onder de olijfbomen die achter het gehucht stonden van lichtplek naar bevlekte schaduw, een ritmische wisseling. De bladderende huizen, acht in getal, stonden met het gezicht naar elkaar toe, rondom het laar waar in het midden een afgebrokkelde put stond onder een patina-groene, kale boom, gekronkeld als een oude buikdanse-res met vier armen en een stomp die reumatisch verstijfd was. Aan een van de stronken had een houten emmer zichzelf opgehangen. Het voormalige huis van Mamoerra en Baba Baloeck was overdekt met wijnranken. De huif van de kar, die door de wielen was gezakt, toonde zijn karige ribbenkast, daarnaast lag het glimmende karkas van de muilezel. De skeletten van de onderwijzer en de karretier waren begraven. De avond dat de meisjes zich aan hen wilden vergrijpen, hadden zij enkel die botten gevonden. Mannen! Ze waren niet meer wat ze behoorden te zijn.

Wie eenmaal een ziel kreeg in Paravion, kon niet meer voor lange tijd terugkeren naar het vaderland. Men wisselt niet straffeloos van geest, dat weet ik nu, mijn lieve herder. Geen hart kan kloppen in twee oorden tegelijk.

De huizen stonden op de kruin van een heuvel die omringd was met scherp gestoppelde cactussen. Heu-

velafwaarts groeide geen boom. De aarde was dor en ademde slechts stof met droge longen. Het weelderige groen van de vallei Abqar beneden moest een luchtspiegeling zijn. Toch leken het lover en de vogels daar in opperbeste stemming. De vijf vijgenbomen die daar onsterfelijk stonden te krommen hadden nooit enig ooft van belang voortgebracht. De horizon was wit en wazig, de bergen die donkere groeven vertoonden waren paars, de vlakten rood. Het gemekker van de geiten was klaaglijk, het rinkelen van hun bellen klonk loom en zacht, de ezel snikte langgerekt om onduidelijke redenen. De krekels tsjirpten. Een witte vlinder dwarrelde in paniek langs, op zoek naar bloemen of zijn verloren kleuren. Een zwaluw cirkelde boven hun opgerichtte blikken. De middag was net zo verveeld als hun conversatie.

Hij leek niet veel te begrijpen van wat ze hem vertelde. Ze was haar toekomst – met een Paravion aan de horizon – met hem aan het beschrijven, wat hij wel en niet kon verwachten, en vooral wat er ván hem werd verwacht. En hij – hij loeide erop los.

‘Alles zal goed komen als we man en vrouw zijn,’ zei hij keer op keer. Hij keek haar trots aan, wilde haar hand vastgrijpen, maar zij duwde hem weg en sloeg zijn wapperende hand harder dan nodig was. Zijn handstastelijkheid was te begrijpen, want ze zag er blakend uit. Haar kastanjebruine, sluike haar hing rondom haar schouders, licht bollend bij de uiteinden; haar ogen hadden hun meisjesachtige gensters verloren, maar de milde ernst van een evenwichtige volwassenheid gevonden. Haar brede mond was soepel en elastisch, krulde en strekte en boog zich neer al naargelang de veran-

deringen van haar gemoed; boven- en onderlip waren gelijk in grootte, leverkleurig, bijna zwart aan de binnenkant. Het smalle gezicht en de slanke hals bereidden de toeschouwer niet voor op de disproportionele grootte van haar boezem, door geen bustehouder te onderdrukken, noch op de primitieve heupen en ruime bekken, die een te nauwe taille en slanke lendenen belastten. Het baren, zoals zijn vader hem had toevertrouwd, zou geen probleem zijn. Dat zat wel goed.

‘Ik ben een respectabele dame, wil je dat wel laten?’ zei zij toen hij haar bij haar weelde wilde omvatten.

‘Huh?’

Niet alleen over haar, maar ook over de andere meisjes was een verandering gekomen. Hun geest was bevangen door uitbundigheid, ze bewogen zelfverzekerd, keken uitdagend. De onderwijzer en de karretier waren helaas al tot grijnzende skeletten ontbonden, anders hadden zij kunnen zien hoe de meisjes, gesierd met bloesems en wijnbladeren, voor hen stonden; bezeten door een natuurlijke kracht, een natuurkracht, waren hun bewegingen op elkaar ingesteld, zij handelden ordelijk als in een ritueel. Alle geschillen leken vergeten, ze voelden zich verbonden. Een verwoestende sensualiteit jubelde in hun bloed.

De jongeman hield halt en trok Quadryge vastbesloten en met iets wat voor tederheid moest doorgaan tegen zich aan. In zijn omarming voelde zij zich veilig, dacht hij, kon zij de dagelijkse zorgen vergeten in een wereld vol genegenheid en liefde waarin zijn hartgebons heipalen sloeg voor haar toekomstige droomhuis. Hij pakte haar vast bij haar kin en keek haar diep in de ogen. Werd het niet tijd om het minnespel te spelen?

Ze waren zo goed als getrouwd, wat beten op het veld, van die dingen, dat kon toch geen kwaad? Zij rukte zich los.

‘Ik koop geen vis in water,’ zei de jongeman met zijn blik naar boven gericht, alsof hij met veel moeite de uitdrukking uit zijn hoofd had geleerd, hetgeen ook zo was. Hij bleef staan en met een scheve grijnslach knipoogde hij naar haar. Zij keek hem aan met een blik die zijn gezicht peilde: zo veel dwaasheid in zo’n klein gezicht, dacht zij. Iets begon in haar te broeien, maar zij sprak niet. Daarom knipoogde hij nogmaals. Hij bedoelde dat hij wilde weten wat voor vlees hij in de kuip had. Zij deed een stap achteruit. Een zonnestelsel ontplofte voor zijn ogen, toen zij hem een schop tegen de ballouters gaf. Hij kromp ineen, misselijkheid holde zijn maag uit en hij begon te kokhalzen, waarna hij met open mond liters lucht dronk. Zij haalde haar neus op en liep weg, terwijl hij daar lag bij te komen.

Toen hij later bij de vertrouwde put zijn broek wastte, huilend zoals hij sinds zijn tranenrijke kindertijd niet meer had gedaan, vervloekte hij zijn kringspier, zijn vader, zijn moeder, het huwelijk, het leven en de wereld waarin hij verkeerde. De hoer. En hij vervloekte de zwaluw die om hem heen cirkelde. Hij had er genoeg van. Hij wierp zich in de put.

Het meisje viel voorover op Baba Baloeke en hoorde het wilde bonzen van zijn hart. Hij drukte haar tegen zich aan, maar zij maakte zich los. ‘Je gaat erop vooruit,’ zei zij, ‘maar in andere posities laat je nog te wensen over. Je bent zwaar van borst en licht van billen. En dat moet precies omgekeerd zijn.’ Haar warme adem rook naar zoetheid en haar lippen waren kleverig alsof ze net aan een ijsje had gelikt.

Hij knikte hijgend en streelde haar wang. 'En,' vervolgde zij, 'je zweet stinkt als een natte vacht.'

'Dat klopt,' zei hij, 'ik ben gezoogd met de melk van een teef.'

Zij stond op en hij ging zich in het beekje wassen. Haar knieën waren geschramd en er sijpelde zwart bloed uit. Daarna controleerde zij de inhoud van de teil en knikte goedkeurend. 'Mijn lieve, lieve Baba Baloeck,' fluisterde ze en ze ging weer bij hem zitten, toen hij uit het water kwam. Ze legde zijn hoofd op haar schoot. Haar mond en handpalmen waren zweterig en plakkerig, een zoete geur wasemde ze uit. De geiten sliepen en stilte regeerde. Toen hij zijn ogen opende, lag er een vaalblauw waas over de omgeving, een vlies dat snel oploste. Op zijn naakte rug hadden de stenen een wirwar van rode afdrukken achtergelaten, lijnen en sikkels.

De visser haalde zijn netten vol vissen en lijken binnen. Witte uilen fladderden als gekken om hem heen in het niemandsland tussen Morea en Paravion. Het is een oud en waar geloof dat de ziel een uil wordt die uit de schedel van het lijk wordt geboren. De overlevenden kregen in Paravion een nieuwe ziel. Hij schudde misnoegd zijn hoofd. In elk geval, dacht hij, kregen de vissen genoeg te eten door al de proviand van de gezonken reizigers. Ze hadden ook een tapijt om op te slapen. Hij was verbitterd. Hij was al lange tijd geleden gestopt de lijken te begraven, daarom gaf hij ze nu weer terug aan de baren die hun muilen gretig openden. Hij stopte zijn haspijp, nam een trek en toog naar het theehuis.

Heira liep, steunend op een kromstaf, in de hitte van de witte siësta moeizaam voort met de dode Cheira die aan haar zijde hing. Vóór haar wemelde de mirage, die

zij betrad alsof zij zich tussen een dans van diafane slui-
ers wurmde. Daar stierf zij.

De poortwachters van Paravion waren tegen de sin-
gel ingedommeld. Op de wal roestten duizenden uilen,
welke de toegang was ontzegd. De hemel was bewolkt.
Er was een dreiging van regen in de onderste wolken-
lagen en een belofte van opklaring in de schuimende
kruinen. Men wist het maar nooit in dat grillige en dier-
bare Paravion.

III

I

Luister.

‘Hatsjaa!’

En nogmaals: ‘Hatsjaa!’

Het gaat al beter. Nog niet volmaakt, maar beter, veel beter. Hij gaat met hinkelsprongen vooruit.

Dit is Paravion – zie, zijn minaretten zijn al zichtbaar! Ze rijzen fier als opgeheven middelvingers zenitwaarts, streven de deemoedige kerktorens voorbij. Nog hogere minaretten stonden in de steigers en de allerhoogste werden ontworpen. Nog even, zo ging het gerucht in het theehuis, en ook alle kerken zouden moskeeën worden. Het is een kwestie van tijd, zei de tapijtverkoper, die meer met het puntje van zijn sikbaard leek te praten dan met zijn mond. De andere bezoekers knikten.

De naam van het theehuis was Bar Zach. Niet dat het een echte bar was, waar alcohol werd geschonken, maar de waard wilde het een modern aanzien geven. Iedereen uit Morea kwam hier terecht, om onder gelijken te zijn, te acclimatiseren en langzaam zijn eerste schre-

den in het nieuwe land te zetten – voorzover die gezet werden. Er werden sissende en sprankelende frisdranken verkocht, zoals Orangina, Crush en Judor ('de drank van de jeugd'). Deze hadden de smaak van sinaas-appels, de vrucht van Morea bij uitstek. Verder werd er de verfrissende La Cicogne geserveerd, een fles met het vignet van een ooievaar in reliëf, een drank die de neus prikkelde als een nies die maar niet wil ontploffen. Het populairst waren Cola Maroca en Zam Zam Cola, opwekkend en rijk aan koolzuur en E120 tot en met E160c. De smaak van het gebottelde vaderland, want het waren alle Moreaanse merken. Er stond ook een fles appelshampoo; die was daar per abuis terechtgekomen en behoorde toe aan de karrenman, die lyrisch was over het feit dat men van Granny Smith-appels shampoo kon maken. Moet je je toch voorstellen! Dit was een van de technische wonderen van Paravion. De tapijthandelaar weigerde voortaan appels te eten: 'Ik wil geen schuim in mijn maag,' zei hij.

Het theehuis was vol stemmen en sterke verhalen, de geur van kruisemunt: oude bekenden van ons. De zeven nieuwe mannen waren al enige jaren in de kring opgenomen. Ze waren druk in gesprek: 'Ik zeg je, er gaat niets boven Telefunken!'

'Grundig – dat is de beste!'

'Een Mercedes Benz, die wil ik hebben.'

'Halla! Een Honda Civic, dat is mijn droom.'

'Zwijg allen! Een Golf GTI, daarmee kan ik mij ver-tonen. Halla! Een Ford, Escort of Transit, daar doe ik het ook voor!'

Ze overschreeuwden elkaar, gromden als de motors van de genoemde auto's, en droomden met ogen die

niets anders dan Simca's en Peugeots 205 hadden aanschouwd. De visser was de enige die een heuse Mercedes had, omdat hij veel geld had verdiend met het doorverkoop van het moederkoren en de cannabis die hij van Cheira en Heira als ruilmiddel had ontvangen. Sinds korte tijd had hij geen koopwaar meer en de leveranciers waren verdwenen; ze waren hoogstwaarschijnlijk overleden. Hij moest iets anders verzinnen, misschien kon hij zijn auto aan een van de broeders verkopen. Zijn aanzien stond op het spel. Hij knikte in zijn roes en dronk glimlachend zijn thee.

Op de gevel hing een bord met de tekst: VERBODEN VOOR VROUWEN. Het was een vierkant bouwsel, de schaduwen binnenin waren roodbruin, de toog was een plank die op twee tonnen rustte; daarachter deed een kleine alkooft, wit en blauw betegeld, dienst als keuken; daar stond een gasfornuis waarop de thee werd gemaakt, soep en stoofschotels van kip, aardappelen en olijven. In de muren waren nissen uitgehouwen waarin olielampen stonden – dat bespaarde elektriciteitskosten. Het theehuis was toe aan uitbreiding omdat het aantal bezoekers toenam. Het stond bij de hoofdingang van Paravion en vormde, zoals gezegd, de welkomsthal voor nieuwe aankomelingen. Buiten stond de boom met gekarameliseerde appels in de betegelde grond. De grond was hier vruchtbaar en vochtig. In de plantsoenen achter en naast het theehuis bloeiden rozen, veelvuldig bezocht door gelukkige bijen.

Een gedeelte stond in de steigers en de bouwvakkers dronken thee en aten beignets voordat ze zouden beginnen. Maar zij gingen zo op in het bestuderen van de voorbijgangers (-/v) dat ze de tijd verwijlden tot de siës-

ta, wanneer het te heet was om te werken. Een middagdutje moest hen weer op krachten doen komen. Hoe zij aan de verfspatten op hun kleren en handen en aan hun zwarte nagels kwamen, was een van de raadsels van het leven. Zij slurpten, smakten en boerden.

De vrouwen van Paravion lieten veel bloot zien, het palmhart van hun doorzichtige ledematen en meestal bespikkelde boezems was appetijtelijk en vervulde de bezoekers van het theehuis met geilheid en walging. Werkelijk onbeschaamd waren de wezens in het groene centrum van Paravion, waar het verboden leek kleren te dragen. Gelukkig stond het theehuis in het oostelijke gedeelte, ver van dat verderfelijke oord.

Tegenover het theehuis was pizzeria Siçelië, waar de besnorde bedienden een vreemdsoortig Italiaans spraken en daarnaast stond een ander eethuis, Shjalaam – favoriet van Marijken –, dat gespecialiseerd was in falafel. De bezoekers van het theehuis hadden weinig contact met hen. De bouwvakkers stonden op en droegen het dienblad met de theepot en glazen naar binnen. Pfff, ze waren moe, eerst een dutje en vanmiddag zouden ze terugkomen om verder te werken. De waard knikte en groette. Zij liepen weg door een waterval van gekleurde kralen. De postbode lag aan zijn Solex te sleutelen, zijn dagelijkse bezigheid. De onderdelen voor de brommer waren in Paravion niet verkrijgbaar, het voertuig moest dus met ijzerdraad, touw en zelfs tape gezwachteld worden. Zijn droom om een nieuwe Solex te kopen had hij zien vervliegen. Ook dat merk was hier niet te verkrijgen. Al zou zijn brommer ooit alleen met krukken vooruit kunnen komen, hij zou er nooit afstand van doen. Hij was een bezienswaardigheid in Paravion en er was hem

veel geld geboden voor het antieke exemplaar, maar hij wilde het niet verkopen. Wel wilde hij ruilen voor een andere Solex, maar de enige Solex die hij daar in al die tijd had gezien, had in een etalage gestaan van wat een museum of een artistieke tentoonstelling bleek. Dit was slechts een van de vele dwaasheden die Paravion rijk was.

Binnen in het theehuis stond de televisie aan op een Moreaanse zender. Dit kanaal zond beelden uit van aangespoelde lichamen aan de kust van de Narvelzee, die een warm onthaal kregen van de Guardia Civil. Sommige vluchtelingen, die verschillende keren de oversteek hadden gewaagd, bleken oude bekenden van de volkswachters die hen, voor het oog van de camera, hartelijk begroetten als goede vrienden en daarna terugstuurden als honden.

‘Als ze niet op weg naar Paravion sterven,’ zei de visser die aandachtig keek, want hij hoopte ooit een glimp van zichzelf te zien, ‘dan gaan ze terug om in Morea te sterven.’ Dat hij niet gek werd van zijn wereld vol lijken en uilen, was te danken aan de cannabis. Hij doelde ook op de afwezigheid van de onderwijzer en de karretier die niet uit Morea waren teruggekeerd. De appelverkoper knikte. Misschien was het heimwee. Niemand kon overleven na terugkeer in het geboorteland. Dat wist iedereen. Alleen als lijk werd men daar door de grond aanvaard.

De aanwezigen zaten op statische tapijten behaaglijk tegen de muren geleund. Het theehuis was een verzameling van blote voetzolen en geslurp, de ingang werd gevuld door een drom van muiltjes, en de wierook die er brandde kon de voeten- en zweetgeur maar nauwelijks verdrijven. De karrenman van stro niesde onop-

houdelijk. Zijn longen waren genezen dankzij de heilzame lucht van Paravion. Hij scheidde nog nauwelijks hooi af, al voelde hij in zijn ruggengraat nog de trillingen van zijn oude kar. Het was moeilijk om op de effen straten van Paravion te lopen en hij was niet helemaal van zijn gehink af. 'Lijnen en sikkels, lijnen en sikkels,' mompelde hij ritmisch om zijn onbestendige voeten te leiden. Af en toe, als hij in de verboden buurten vol rode lichten rondstruinde, veerde hij op en riep hij 'Huu!' om zijn innerlijke bevingen een halt toe te roepen. De dokter had hem medicijnen gegeven tegen zijn stuip-trekkingen. Nog steeds voelde hij zich niet geheel thuis en niet beter, al wees zijn veranderde manier van niezen op een aanpassing aan het nieuwe oord.

'Is het nog gelukt?' vroeg de tapijtverkoper. Hij was de man die alle wegen door Paravion en alle sluiproutes door de hulpkantoren kende. De weg naar de tandarts scheen hij echter niet te kennen, want zijn gebit brokkelde af tot een ruïne: klimop begon zich vast te hechten aan zijn gekartelde tanden, aan zijn gehemelte groeide onkruid en hij spuugde af en toe wat dode insecten op de grond. Als een rottend woud kon lachen, dan was hij dat. Wat hij nodig had was de schors van de walnotenboom, maar ja, probeer dat die artsen in hun witte jasjes maar duidelijk te maken. En meneer de geleerde arts deed geen enkele moeite om zijn taal te begrijpen. Zijn beklag hierover was het leidmotief in de monologen van de tapijthandelaar.

'Die taal van deze mensen hier,' zei hij nu, 'dat is toch geen mensentaal! Het klinkt als het getetter en gekwetter van vogels!' Hij was een voortreffelijke imitator en het theehuis lachte luid. Hij verslikte zich in een blad

dat was losgeraakt en spuugde grommelend een klein morsig moeras op de vloer. 'Let op mijn woorden: eens zal iedereen hier onze taal spreken.'

Buiten kwam langzaam het gerinkel van de schapenbellen naderbij. De oude herder bracht zijn kudde uit groene valleien terug om zijn middagthee te drinken. Een schaduwlivrei van rode en groene spikkels bedekte nog zijn handen en gezicht en de vacht van zijn schapen. Er was iets niet in orde. Hij riep iets, maar het enige wat ze konden horen was een fluitend gepiep. Toen hij het theehuis binnenstropelde zagen ze wat er aan de hand was: zijn fluit was in zijn mond blijven steken. Hij zag er bleek uit, bibberde en gebaarde wild met zijn handen. De arme man stikte bijna.

Iedereen verdrong zich om hem heen. Alleen de karrenman bleef zitten. Toen de fluit eindelijk verwijderd was, stamelde hij: '...twee... twee vrouwen... ik zag twee vrouwen...'

De mannen wachtten in spanning af. Wat voor vrouwen? Paravion was vergeven van de vrouwen. Wat hadden zij hem aangedaan? Nee, nee, schudde de herder zijn hoofd en zijn ogen waren groot. 'Twee Moreaanse vrouwen.'

Verbijstering opende de monden van de mannen. Twee vrouwen uit Morea? Hier in Paravion?

De herder knikte en viel flauw. De mannen begonnen gillend en in paniek door elkaar heen te rennen, botsten tegen elkaar op, sloegen zich op de wangen, scheurden de kraag van hun gewaden los, vielen op de knieën en spartelden op de grond. Van ellende viel ook het bord van de gevel op de grond. Daarna kwamen ze uitgeput tot rust.

‘Nee,’ antwoordde de karrenman, die niet genezen was van zijn doofheid, ‘het is nog niet gelukt.’

Lijnen en sikkels, lijnen en – de karrenman wandelde graag en lang door Paravion. Hij had een rond, rood bekleet gezicht, een innemende glimlach gevormd door uiterst elastische wangspieren en beminnelijke ogen. Het was begrijpelijk dat hij in zijn vorige leven en werk geen kraaien had verschrikt, maar juist aangetrokken. Hij bewoog zich gelukkig voort in zijn gewatteerde doofheid. Het was niet zo dat hij niets hoorde, maar wat hij hoorde hield niet altijd verband met wat hij zag. Zijn gehoor was nog vervuld van geluiden van voorheen: vrouwengelach, gerinkel van armbanden, het schokken en ratelen van de kar.

De drukte van Paravion was verstild. De zon verscheen en verdween, zodat de mensen van dimensie naar dimensie leken te gaan. Even werden de wolken verzilverd en een mat goud stroomde over de mensen om daarna weer vergrauwd te worden, terug in de schemering waarvan ze zich niet konden losrukken. Zonder zijn loopritme aan te passen, meanderde hij tussen de menigte door en bleef af en toe – Grundig, Telefunken, Sanyo – bij een – Adidas, Coq Sportive, Lacoste – etalage staan om de merken te bekijken waarover in Morea gedroomd en gesproken werd. Als zijn inkomen geregeld was, zou hij een televisie, het liefst een Grundig, en een schotelantenne aanschaffen. Al de mannen in het theehuis hadden een schotel en televisie, het was het eerste wat aangeschaft werd bij aankomst. De schotelantenne als de navelstreng met het vaderland. Het was een rage.

Hij kwam, samen met de zon, bij een plein uit waar een paleis stond en straatartiesten hun kunstjes vertoonden. Er waren vuurvreters, goochelaars, acrobaten, clowns, muzikanten, duivenvoerverkopers, marionetten- en poppenspelers, pantomimespelers, met kunstbloemen opgetuigde androgynen in buitenissige gewaden van gekleurd plastic en aluminiumfolie, een verteller en levende standbeelden. Deze laatsten vervulden de karrenman met veel verwondering. Hij vroeg zich af hoeveel ze zouden verdienen. Zijn loon was karig geweest en deze mannen schenen hun werk nauwelijks te verstaan: het plein was vol van duiven. Hun uitrusting was beter dan de zijne: harnassen en helmen, schilden en zelfs zwaarden. De verwondingen die hij had opgelopen waren genezen, maar automatisch betastte hij zijn schouders en armen. Een vogel had eens in zijn voorhoofd gepikt, maar daar was geen wond meer te bekennen. Hij knikte de stille levens toe, in professionele herkenning en erkenning. Daarna vervolgde hij met de handen op de rug zijn weg. Hij stapte bijna op een paar duiven. Goedgeklede bedelaars hielden hun hand op, die door hem geschud werd. Aardige mensen hier. De mensen blaakten van welvaart, de vrouwen van onbeschaamdheid. Bomen boden overal verkoeling. Op een bank zat een minnend stel in een kleverige omhelzing, een en al tong. De beiaard weerklonk en wekte de geesten die het paleis bewoonden. Trams scheerden langs, auto's stonden te puffen, fietsers kronkelden overal doorheen. Politieagenten maakten een praatje met ongure types en wezen hun met de wijsvinger het rechte pad. De mensen aten lopend, propten vettige happen in de mond, doopten gefrituurde aardappelen in witte saus.

Rode en gele ijscokarretjes hadden geen gebrek aan klandizie. Hoeven en houten wielen ontbraken in het verkeer en de karrenman was er niet van overtuigd dat alle ingenieuze vehikels die hij zag – van ligfietsen tot gemotoriseerde steps – ze overbodig maakten. Een politieagente stond over een meisje in een rood jurkje gebogen, dat aan een ijsje likte en, wijzend met een uitgestrekte arm en wijsvinger ergens in de verte, wild knikkend zei: 'Ik weet waar Mama is, hoor!' Alleen kinderen weten hoe ze een hoofdletter kunnen uitspreken. Zij werd over haar bol geaaid door de vrouwelijke diender.

Op terrassen wiebelden gekruiste vrouwenbenen, in verschillende gradaties blank. De vrouwen waren mooi en begeerlijk, ze waren jong, ongebreideld, goedlachs, uitbundig, brutaal, elegante vilken met ranke ledematen, ze straalden die typerende levendigheid uit die het resultaat is van een uitdagende vrijheid, maar bovenal waren zij zo *aanwezig*. Enige landgenoten van hem gaven hun ogen goed de kost, krabden aan hun scrotums, waarna zij vloekend op de grond spuugden; hun habijtten ploeterden voort alsof zij heuvels bestegen, terwijl de wegen zo effen waren. Lange rijen stonden te wachten voor een muur die geld afscheidde. Met wapperende biljetten uit de onzichtbare geldboom liepen de mensen weg, ze stopten het kraaknieuwe geld in portemonnees zwanger van verschillende kaarten, vooral die van de vrouwen waren lijevig, omdat ze meer bevatten dan geld alleen, onder andere gebruikte tramtickets, geboortekaarten, kassabonnen, alles waar een vrouwenhart zich aan hecht.

Een jongeman, krulhaar, zonnebril, satijnen snor-

retje, gekleed in een fluorescerend trainingspak, waarin hij weinig trainde, hield de karrenman staande en nodigde hem uit naast hem te komen zitten op de granieten bank. ‘We zijn beiden vreemdelingen hier,’ waren de woorden die zijn lippen vormden. Zijn uitnodiging werd met beleefde gebaren afgeslagen en na veel moeite wist de karrenman zich los te rukken, want de jongeman had hem bij de mouw van zijn kiel vast. Wilde hij misschien een mobiele telefoon kopen? Gloednieuw. Een paspoort? Iets anders? De karrenman knikte maar, terwijl hij het hoofd moest schudden. ‘Geef me dan wat geld, ouwe vrek! Het zijn mensen als jij die van mij een crimineel maken. We horen elkaar te helpen in een vreemd land.’ De karrenman schuifelde met snelle passen weg. Hij raakte verward in de menigte, maar al snel – sijnen en likkels – hervond hij zijn – lijnen en sikkels – normale tred. De jongeman schreeuwde hem nog na, totdat een passerende schoudertas zijn aandacht trok.

De grote winkelstraat aan weerszijden van het plein slokte drommen op en braakte ze uit. Tussen de winkellende mensen vielen twee druk pratende en giechellende volrijpe vrouwen hem op, ze liepen gearmd en kwebbelden en kibbelden erop los. Fraaie doeken waren over hun schouders gedrapeerd en de zomen sleepten over de grond, armbanden gleden van hun polsen af, hun enkelringen tamboerijnden vrolijk. Ze liepen alsof ze de straat voor zich alleen hadden, zwaaiden met hun nieuwe armen in een nieuw gevonden vrijheid, heupwiegden overdreven tegen elkaar aan, flirtten openlijk met de passerende mannen. Opvallend geklede of gekleinde vrouwen hielden zij staande om ze alzijds te bekijken en nieuwsgierig te bevragen. Geen parfumerie en geen

drogisterij lieten zij onbezocht. Een kroost van geur omringde hen. Ze waren een bezienswaardigheid in een bezienswaardige omgeving. Zij gloeiden van liefde voor het nieuwe leven.

De karrenman kwam in rustige straten terecht. De tramhaltes werden gesierd door grote reclameposters, die hij aandachtig bekeek; een stralende belle lachte hem toe, haar haar een zijden gordijn. *Sinds ik Bobycum-baarspoeling gebruik voel ik mij stukken zekerder*; ze lachte een glimlach van suikerklontjes, en hield een fles omhoog. *Van ravenzwart tot korenblond, alle kleuren voor de vrouw, zijdezacht en natuurlijke stoffen!* Hij liep langs de grachten en bleef op een brug staan om naar het water te kijken. Daarin zag hij schaduwen kronkelen, hoewel de kades verlaten waren. Een wereld van schimmige levens viel daar te ontwaren voor wie goed keek. Het was niet het vuil en afval dat daar dreef, maar een naleven van schaduwen; de naakte geest van een jongeman dreef voorbij, samen met de schim van een zwaluw. Geesten wandelden ondersteboven langs, hand in hand, beroerd door de wind, verscheurd door motorboten en rondvaartschepen, maar daarna weer wonderlijk samengevoegd. De platanen werden er weerspiegeld, evenals gele bollen en groene vegen als van een citroenboom die nergens te bekennen was of het moest zijn dat het water de herinnering aan zonnige vlekken behield. Het kabbelen leek een fluisterend gezang of geneurie, veraf, luister: *dlerewekjilrenni* en verder: *neenavgnizlebmo*. Het moest een begoocheling van zijn gebrekkige gehoor zijn. De nimfen zwommen hier niet, het water was vervuild; ze kwamen niet ver hiervandaan samen op de oevers van de Amastal, zoals de Moreanen de rivier noem-

den, onder een uitbarsting van groen, de lusthof die zo veel afkeuring en walging opriep bij de predikers van de gebedshuizen, die in deze westelijke wijk in grote hoeveelheden bij elkaar stonden. Eén kerk stond er nog, vooral als toeristische attractie, maar desalniettemin paste hij niet in de omgeving; de plannen om er een moskee van te maken hadden de tekentafel van een architect reeds bereikt. De moskeebezoekers klaagden over de klokken en over het uitzicht; de minaretten spotten met zijn koepel.

Een groep mensen verzamelde zich op de brug om naar een varende muzikant te kijken en luisteren. Met de ene hand draaide hij aan een klein orgel, met de andere bespeelde hij een trompet. Zijn bootje was feestelijk uitgedost en hij blies en orgelde vrolijke dansmuziek. Na afloop van zijn concert kreeg hij veel applaus, maar geen geld.

De voldaanheid van de karrenman werd beschaduwd door een droefgeestigheid die de klanten van het theehuis ook kenden. Het was geen eenzaamheid, want zij hadden elkaar en brachten veel tijd met elkaar door. Ze deelden dezelfde gesprekken, dezelfde maaltijden en dezelfde slaapkamers. Het was de weemoed van een bestaan in een wereld die zonder hen was ontstaan en waarin hun aanwezigheid de noodzakelijkheid had verloren. Of anders gezegd: het leven verliep hier op een manier waarover zij geen zeggenschap hadden. Dingen liepen anders dan zij zouden willen. Zij hadden geen autoriteit, er was geen erkenning voor hun mannelijkheid, het natuurlijke overwicht van hun kunne ging hier verloren. Dat kon niet goed zijn. Hoe moesten zij aan-

sluiting vinden? Daar waren compromissen voor nodig en juist compromissen tastten hun wezen aan. Dit was een wereld zonder duidelijke onderscheiding en afscheiding. Het leven ging hier tegen de natuurlijke en culturele hiërarchie in, hun trots brokkelde af, hun eer werd op de proef gesteld, hun territorium afgebakend. Heimwee hadden zij, niet naar de rode aarde van Morea, maar naar hun positie daar.

Aanvankelijk hadden zij troost gezocht en gevonden bij de vrouwen van de oostelijke wijk. Mollige, gekrulde en bebrilde buurtvrouwen met een geweldige kroep en van een overweldigende mondigheid. Vrouwen van middelbare leeftijd die gescheiden of weduwe waren, of een zelfstandig bestaan hadden verkozen. Sommigen waren eenzame vrouwen met trillende handen en met jenever in de adem, hun mond immer getuit voor de uurlijkse neut. Onbeholpen seks, veel onbegrip. Het leven raakte daar even verpauperd als de buurt. De plantenbakken die er waren neergezet om, zoals ze zeiden, 'de boel op te vrolijken', raakten als eerste neerslachtig, de geurloze rozen lieten als muildieren de koppen hangen. De veelgebruikte banken zakten door hun poten en verveling kraste er haar tekens en teksten op.

'Nou moet je eens even goed luisteren...' Zo begonnen deze vrouwen meestal hun zinnen. En gelijk hadden ze. Er was een grens aan wat zij aan culturele verschillen en onhebbelijkheden konden verdragen. De meest gedenkwaardige was Marijken, met krulspelden, badjas en armen van deeg. Zij had openlijk geflirt met de tapijthandelaar, een onschuldige flirt met een clown met een gebit dat rotte en gaten als klokhuisen vertoonde. 'Je zou je tanden eens moeten poetsen,' had ze gezegd, en

hij had dat dubbelzinnig opgevat. Ook haar naam sprak hem aan, hij was makkelijk te onthouden omdat hij leek op Karima, een Moreaanse naam. Hij noemde haar dan ook Marika.

‘Misschien jij poesten,’ zo had hij geantwoord, terwijl hij op straat stond met een opgerold tapijt onder de arm en een voet richting het theehuis. Poesten, inderdaad, en hij sprak ook over *tefeloen* en *polistie*. Ze vermaakte zich met deze onbehouwen man die ze naar haar kroeg meenam, waar hij alcohol weigerde en limonade slurpte. De bezoekers hadden zich om hem heen geschaard en op de schouder geklopt. Er werd stevig gelachen en hij lachte en knikte, hoewel hij er niet veel van begreep.

‘Ver van huis,’ was wat hij steeds herhaalde. Hij dacht dat zo’n zin het altijd wel goed deed, met suggesties van vervreemding, heimwee en een eeuwig verlangen naar koestering. Hij bestudeerde de dikke tapijten die op de tafels lagen en rook de geur van verschaald bier. Hij hoorde het rumoer rondom hem aan, schudde zijn hoofd om een volk dat zich van zulke keelklanken moest bedienen en verwonderde zich erover dat er grapjes in die taal gemaakt konden worden. Het was een hopeloos verloren volk, zoveel werd hem duidelijk.

‘Let maar niet op de jongens, hoor,’ zei zij terwijl ze hem in de hand kneep, ‘ze plagen je maar wat.’ Haar ogen met doorzichtige wimpers, roze oogleden en grijze irissen stonden glazig en minzaam. ‘Heb je het niet warm in die dikke soepjurk?’

Zijn vingers wandelden onder de tafel over haar knieën. Hoeveel glazen van dat stroperige vocht had ze nog nodig, vroeg hij zich af, voordat hij aan het werk

kon? Zij sloeg zijn hand weg: 'Zo doen wij dat hier niet.'

Toen ze uiteindelijk – de schemering lag als oude vuilniszakken op straat – de kroeg verlieten, liep hij met haar naar huis toe. Ze zocht in haar schoudertas naar de sleutels en toen ze éénmaal gevonden waren, stak ze haar hand uit. Verbouwereerd keek hij ernaar alsof hem iets obsceens werd aangeboden. Hij had toch niet voor niets geduldig naast haar gezeten en tien glazen limonade achterovergeslagen? Hij wuifde mild glimlachend de hand weg en kniep in haar achterste. 'Als je dat maar laat!' zei ze en ze duwde zijn hand weg. 'Ik heb mannen afgezworen. Geen polonaise aan mijn lijf.'

In de duisternis leek ze dikker en was ze begeerlijker. Haar paarse rok spande om haar heupen, de verslaptte kraag van haar gele hemd met korte mouwen liet een stuk boezem bloot, hij zag de inkeping in het vet, slap vlees vermoeid van alcohol. Het licht van de straatlantaarns vulde haar brillenglazen. Hij bleef staan en zag hoe ze de voordeur opende, naar binnen liep en hem een afscheidsgroet toefluisterde. Maar hij liep niet weg.

'Ach, kom maar verder. Wat maakt het uit?'

Verheugd liep hij achter haar aan, dus toch wel 'boeloenaise', dacht hij. Haar huis rook naar chloor en natte honden. Blikken voedsel stonden op het aanrecht in de keuken, sla en prei lagen te rotten in de koelkast waaruit ze een berijpte fles jenever haalde. In de woonkamer stond een oude fauteuil waaruit een veer stak en de slaapkamer was een achenebbisje verzameling lakens, vuile kleren, ondergoed en, vreemd genoeg, plastic en houten wasknijpers. De bestofte luxaflex was even kleurloos als haar huid, de lamellen waren geknakt, de gebogen tralies waardoor alle vreugde uit het huis was

ontsnapt. Daar vond hun treurige buiteling plaats. Een getrek en gesjor aan kleren en lichaamsdelen, onvindbare plooiën en pijnlijke penetraties. Ze was gelukkig te dronken om er genoeg en misnoegen in te scheppen, maar het kon haar wel bekoren, een krakkemikkige roezeboes met een lompe man die een en al knie en stekels was. Hij knielde op het bed, zij lag al uitgestrekt, en hij maakte wat onduidelijke bewegingen, trok aan de houder van haar ampele buste alsof hij een ezel optuigde, de zoom van zijn habijt onder zijn kin geklemd, zijn tong opgerold tussen de kantelen van zijn gebit; hij ging gehaast ten arbeid, bang dat de inwendige bom al op het welkomstmatje zou ontploffen en als zij nou eens op-hield met lachen, dan zou het allemaal wat beter gaan. Het was seks op klompen in de modder en kussen deed hij niet. Het bed, dat gewend was aan het gewicht van één persoon op dezelfde plek, wist geen raad met deze erotische rommel en raakte in paniek. Het haalde dan ook opgelucht adem toen de schermutseling voorbij was.

‘Alsof je in een put rammelt,’ vertelde hij de volgende dag in het theehuis aan zijn gehoor. ‘Alles is nat in dit land. En dat fietsen maakt de vrouwen alleen maar wijd.’

Hij was zijn tapijt bij haar vergeten, een gelukkig toeval, want nu kon hij haar nogmaals bezoeken, zoals altijd gekleed in zijn muisgrijze habijt, met een wit overhemd eronder, maar geen broek, zelfs geen pofbroek.

Voor de karrenman, die de gebedshuizen voorbij was en richting verboden park liep, lag dat anders. Hij was ma-

ger en liep wankel, onder zijn kiel deed zich nog een tors vermoeden, maar zijn broek leek onbewoond, meer gestijfd dan geplooid. Hij strompelde voort, zijn bekken bewegend als een kubus, door zijn knieën zakkend alsof hij elk moment kon neervallen. Hij moest de band van zijn spijkerbroek, die getergd werd door een strak aange-trokken riem – hij had er extra gaten in moeten maken –, steeds optrekken. Zijn haar plakte tegen zijn schedel, zijn schouders hingen onder de geesten van de kraaien, wier poten sporen hadden achtergelaten rond zijn ogen. Een melkweg van roos lag op zijn kraag.

In zijn vorige leven was hij vrijgezel geweest en dat was hij nog steeds. Hij was schuw en verlegen in zijn omgang met vrouwen. Hij was lichamelijk niet zo vaardig, maar zijn verlangen was niet fysiek van aard. Het is gemakkelijker je lichaam te geven dan je geest, maar wat als je alleen je geest te geven hebt? Zijn gebrekkige taalkennis maakte een gesprek onmogelijk en hij wilde zo graag *praten* met een van de vrouwen. Seksuele avontuurtjes, zoals die van de tapijthandelaar, waren aan hem niet besteed, evenmin als de verhalen erover, die hij gelukkig maar nauwelijks kon horen. Maar misschien had het niets uitgemaakt als hij de taal wel kon spreken; als hij de tapijthandelaar moest geloven klonk het Paravionees als vogelgekwetter, en dat was precies wat de karrenman in zijn schemerige doofheid hoorde, en ook dat was voor hem onbegrijpelijk. Het waren vreemde tijden in een vreemder oord. Dus bleef enkel de fysieke communicatie over.

Neem bijvoorbeeld de erotische escapades van de verdwenen onderwijzer. Hemellief! Wat een keur aan vrouwen had hij niet gehad! Hoe verschillend de vrou-

wen ook waren, ze hadden iets gemeen, het was moeilijk te zeggen wat, net zoals de modellen in de catalogi van de postorderbedrijven – Otto en Neckerman waren favoriet –, die de karrenman wel eens in het geheim bekeek, via de lingerie op zoek naar de zonnebank, al begreep hij de functie ervan niet. Hij dacht dat het een koelsysteem was. Het ging hem om de vrouw die erop lag natuurlijk. Helemaal naakt! Hoe dan ook, de onderwijzer had iets vreemds en exotisch dat de jonge vrouwen blijkbaar aantrok, de zon in zijn aderen misschien of de ether in zijn longen, wie weet. Hij herinnerde zich duidelijk een jongedame, een krankzinnige vrouw, daarover was iedereen in het theehuis het eens. Ze heette Mamette, had haar haren altijd opgestoken en vastgebonden met een brede band; ze droeg kleurige en ruime kleding, ‘zigeunerkleren’, zoals zij zei, en ze was behangen met kralen en sieraden. Haar gezicht was een palet van cosmetica: blanket, mascara, kohl, smaragd-groen de oogleden, karmozijn de wangen en roze de lippen, glimmend als de omslag van een glossy. Het was moeilijk te zeggen hoe ze er werkelijk uitzag, de make-up gebruikte ze niet om accenten te leggen, maar om haar gelaatstrekken te bedekken. Ze was ook altijd gedrogeerd.

In de straat van gebruide bakstenen waar zij woonde, kon de toevallige voorbijganger bijna elke nacht een schim onder een oranje verlicht raam zien staan, waartegen hij steentjes gooide. Hij bezocht haar natuurlijk alleen 's nachts, want overdag had hij andere bezigheden. Omdat de bel van haar huis niet werkte, moest de onderwijzer op deze manier bij haar aankloppen. ‘Huis’ was een groot woord voor haar onderkomen, een ka-

mer met een mini-aanrecht en een hok waarin met moeite een toiletpot en douche waren gestouwd. Omdat er geen stenen te vinden waren in de geplaveide wegen en straten van Paravion, gebruikte de onderwijzer munten, het liefst een munt die hij steeds weer kon op-rapen. Elke keer als hij daar stond te zoeken naar het projectiel, dat zo vaak was teruggekaatst zonder dat de deur was opengegaan, vloekte hij en dacht hij eraan de volgende keer zijn zakken te vullen met grint. Zo ging het elke keer, en elke keer dat hij weer onder het raam stond, was hij het grint vergeten.

Eenmaal binnen zag hij de bont en wild geschilderde muren van haar kamer en de vele draperieën van goedkope stof, elke hoek was gevuld met paraferalia en de geur van wierook maakte hem duizelig. Rozen van kunststof stonden in een vaas, op taboeretten stonden schalen gevuld met plastic sieraden, pauwenveren, overal kitsch: ze woonde in een ware bazaar. Voor haar belichaamde de onderwijzer alles wat zij in haar dromen van cannabis of LSD voor moors aanzag, blijkbaar een combinatie van stinkende wierook en plastic dolken. Als het maar krulde, walmde, kromde, boerde of overdadig was, alles wat nep was. Op een muur had zij palmbomen geschilderd, een nachthemel met maansikkel en een verdwaalde minaret; op een andere muur bomen die geen bladeren hadden, maar veren en dons, en daarboven vreemde exotische vogels die veren verloren die weer het lommer van die bomen vormden. Een andere muur was gereserveerd voor een citroenboom tegen een hemel van wit en rood. Heel vernuftig allemaal, maar met onvaste hand getekend en met een overdaad aan kleuren. De vreemde symbolen en hagedissen die

haar hallucinaties bevolkten, had zij op het plafond getekend.

‘Ik hoor hier niet thuis,’ zei zij met gesperde ogen, haar kaakspieren in beweging, ‘mijn lichaam is hier geboren, niet mijn ziel. Ik kom uit Samarkand of Shiraz.’

Op zulke momenten wist hij dat er van seks niets terecht zou komen. Ze was geheel verloren in haar hersenspinsels. Dan pakte hij een exemplaar uit de stapel *Reader's Digest* (‘Het Beste voor Paravion’), die ergens in een hoek stond, en begon er verveeld in te bladeren, want hij had ze eerder met veel aandacht gelezen en met open mond herlezen. De tijdschriften kreeg ze van haar moeder die graag op de hoogte wilde blijven van de toestand in de wereld en wetenschap. De koppen waren aangrijpend: ‘Hoe eerlijk is onze wereld?’, ‘Maak uw eigen hangmat’ (dit artikel had hij eruit gescheurd en aan de mannen in het theehuis voorgelezen), ‘Het leven van een immigrant’ (idem dito), ‘Het verloren paradijs van Andalusië’ (de foto’s uit dit artikel sierden Bar Zach).

‘Dat je zoiets leest!’ zei ze in verwondering – hij zag er namelijk intelligent uit –, maar hij hoorde haar niet, terwijl hij in de rubriek ‘Verrijk uw woordenschat’ verdiept was: ‘16. DELTA – A: eiland in een rivier. B: laaggelegen streek. C: land omsloten door rivierarmen.’ Zij ademde over zijn schouder mee en zei: ‘Het is B, maar dan omsloten door liezen.’

‘Klopt niet,’ mompelde hij geërgerd. De antwoorden stonden een pagina verder.

De namen van oosterse plaatsen had zij weer uit goedkope edities van Perzische en Arabische poëzie. Niet dat zij wist waar die steden lagen, maar de klanken

waren betovering genoeg voor haar. En de edities waren altijd vertalingen gebaseerd op vertalingen, gebaseerd op bewerkingen van vertalingen van het origineel. Maar wat deed dat ertoe? De geest, of, zoals zij zei, de 'spirit', daar ging het om, zij zocht de 'spirit' en die vond zij.

'Luister,' zei zij en ze las voor:

Ik zag een wijze aan een roos ruiken
    'Waarom deze roos meegenomen?'
'De roos slaapt, jij die vraagt,
    En ik steel haar geurige dromen!'

'Dit vind ik *zo mooi!*' en zij lag op haar buik en keek hem over haar schouder aan. Omdat zij de hoogte had, ging het lezen haar moeilijk af, de regels dansten voor haar ogen, de verschillende tinten verdwaasden haar blik, zij begon te giechellachen, de bladzijden waren als water en zij dreef in haar visioenen. 'Kom,' – giechel – 'ik wil aan jou ruiken, mijn prins, mijn cadulleken!' – een schaterlach; zijn hand verdwaalde in de plooien van haar kleren, in een zwetende nachtmerrie van haast en ongeduld, maar hij vond bloot noch delta.

Zij was ervan overtuigd dat haar huis bezeten was, niet alleen door de *spirit* van het Morgenland, maar ook door echte geesten, of spoken. Kijk maar naar haar bestek: de ene keer had ze geen vorken meer, ze waren nergens te vinden, en de andere keer kon ze de lepels nergens vinden; dan weer had ze alleen maar messen en waren de vorken en de lepels verdwenen. Over wat er met haar lingerie gebeurde, kon ze maar beter zwijgen – en dan nog wel de gebruikte welteverstaan. Het waren

goedaardige geesten, dat wel, stel je voor. En zij hoorde vreemde geluiden, ver gekweel – ‘luister, hoor je dat?’ – en het getsjirp van krekels en het gekriek van cicaden, niet alleen tijdens haar bedwelmingen, maar ook tijdens de zeldzame, nuchtere momenten. Zij was nooit alleen, altijd omringd door haar verzameling geesten en geluiden. Tijdens het voorspel streelde zij zichzelf – hij was daar niet zo goed in, hij keek liever toe – en bracht ze zichzelf tot extatische hoogten, waarna hij zijn gezwoeg kon beginnen, waarin hij volgens haar ongevraagd werd bijgestaan door de schimmen en schimmige geruchten, o ja, ik ben er, en ik zie jullie, zeg hallo tegen mijn prins, hmm, ga door, enzovoort – dat ‘enzovoort’ voegde zij er zelf aan toe, want haar onzichtbare gezellen wisten wat hun te doen stond. Het was een uitputtende zaak seks met haar te hebben, maar wel bevredigend op een vreemde, bijna perverse manier. Een gekke vrouw is een gekkenhuis in bed. Het was een wonder dat ze niet in tongen sprak. En wanneer zij haar ogen opende – een verbaasde, vochtige en verre blik in haar grijze irissen, met tijgerstrepen rondom de pupillen –, keek zij om zich heen alsof zij uit andere sferen was neergedaald, hetgeen voor haar ook werkelijk zo was. Seks was voor haar een geestelijke pelgrimstocht door tijd en ruimte, niet de kortste weg naar de vluchtige dood die het voor hem was.

Ze kwam haar huis nauwelijks uit. En waarom zou ze? De wereld kwam bij haar op bezoek, zoals zij zei, haar huis was bezeten. En als ze het huis uit ging was dat om haar drugsvoorraad aan te vullen.

Zij vond het vreemd (‘Wat?!’) dat hij, die uit het land van cannabis kwam, nog nooit cannabis had gerookt en

ook nu weigerde met haar te roken. Algauw had zij hiervoor een verklaring gevonden: hij was van nature beneveld, dat kwam door het klimaat en de aarde van zijn geboorteland. Hij had geen middelen nodig. Zoiets. Ja, ze zag het in zijn ogen, ze voelde het in het kloppen van zijn hart. Haar pupillen waren groot en zij hield zijn gezicht in haar handen. Zij opende haar mond en kustte hem, haar tong likte zijn gehemelte en allengs vloeide haar speeksel zoetjes in zijn mond. 'Mijn prins, mijn prins,' mompelde zij zonder zijn lippen los te laten, wat de opwinding verhoogde. Zij streelde zijn huid en bekeek haar vingertoppen, alsof ze wilde zien of hij goudbruin poeder afgaf. Zij besnuffelde hem, woelde door zijn lokken en zoog zijn adem op. De arme man druppelde langzaam weg, maar zij was vastbesloten vannacht: geen penetratie. Ze duwde hem van zich af, stond op en beval hem te blijven zitten. Zij wilde hem een tulband opzetten, zijn wimpers met mascara opmaken. Ze had in hem alle oriëntaalse schoonheden gevonden die zij zocht en misschien had hij ook iets van een imaginaire prins, met de gespreide adelaarsvleugels van zijn zware, zwarte wenkbrauwen, zijn krulwimpers, wellustige mondhoeken en de sierlijke vorm van zijn kinderlijke lippen met rimpels van het roken. Zij adoreerde hem en de wereld waaruit zij dacht dat hij kwam. Zij had hem een ring met een granaat gegeven, de enige echte tussen haar valse edelstenen.

Maar hij verbrak de magie. Dat was het. Tot hier en niet verder. Hij liep boos weg en liet haar schaterend op bed achter, ze had nog een lange weg te gaan voordat haar bedwelming ten einde was. Hemel o hemel, wat waren ze eigenwijs, de vrouwen van Paravion! Het

duurde niet lang voordat hij zijn schetsmatige relatie met haar verbrak. Van al zijn concubines – nu ja, hij zag enkele vrouwen, maar hun aantal was niet zo groot als hij de bezoekers van het theehuis wilde doen geloven –, van al die vluchtige en bijna inwisselbare concubines was zij hem het meest dierbaar. Er was geen sprake van liefde, natuurlijk, hun harten spraken nu eenmaal verschillende talen. Het was niet haar drugsgebruik en de daaruit voortvloeiende onberekenbaarheid die hem afstootten, maar het plan dat zij opvatte om met hem naar Morea te gaan.

‘Naar Morea gaan?’ vroeg de tapijthandelaar ongelovig, terwijl hij elk woord nadrukkelijk uitsprak. Het hele theehuis viel stil. Dat je uit Morea *weg* wilde gaan, dat konden ze begrijpen, maar dat je *erheen* wilde gaan, voor je plezier nog wel, was verbijsterend. Het was nooit bij hen opgekomen. Wat moest je daar? Ongetwijfeld stelde Mamette zich dat land voor als een lange horizon van karavanen, een hemel waar de maansikkel nooit waste boven een firmament van klapperende kamelenhuid. Zij wist zeker dat ze zich daar thuis zou voelen, sterker nog, zij *behoorde* daar.

‘Neem mij mee, alsjeblieft!’ smeekte zij, maar hij duwde haar van zich af, de zottin. Een terugkeer zou voor hem een gewisse dood betekenen, hij zou een van de uilen worden. Hij probeerde haar ervan te overtuigen dat de werkelijkheid anders was dan haar visioenen en vooroordelen, maar hij was zich er ook van bewust dat zij daar precies zou vinden wat zij zocht, en dat zat hem dwars. Een man moest een vrouw niet alles geven, wat zou hij voor zich kunnen houden als zij ook dat van hem afnam? Want hij voelde al dat zijn boezem zijn

vleugels voor haar begon te openen en dat schrok hem af. Werkelijke liefde was niet de bedoeling geweest. Als er iets was wat zijn wezen kon doen afbrokkelen, dan was het wel liefde. Of niet zijn wezen, maar zijn... tja... hoe noem je zoiets... zijn *identiteit*: een zorgvuldig gecultiveerde identiteit zou onherroepelijk bezwijken als hij niet de man kon zijn die hij altijd was geweest en die hij wilde zijn en dat om de simpele reden dat zij niet zo'n vrouw was zoals hij vond dat een vrouw moest zijn. Mamette stelde hem gerust dat er geen culturele kloof tussen hen zou gapen, omdat zij hem en zijn cultuur *begreep*, maar het onoverkomelijke probleem bleek niet cultureel van aard, maar seksueel, in de ruimste zin van het woord. Zijn seksuele identiteit kwam in het geding. Hij kon geen deel uitmaken van haar wereld, noch zij van de zijne, ondanks haar waanzinnige visioenen en buitenwereldlijke ervaringen. Wat hij niet wilde toegeven en wat hij onherroepelijk zou moeten toegeven als hij haar wensen en grillen gehoorzaamde, als hij zich liet meeslepen door haar liefde, was het besef dat hij weigerde een mentale grens te overschrijden, zijn mentale grenzen te verruimen; maar de grootste vernedering was wel dat hij er zich bewust van zou worden dat hij al die tijd, ondanks zijn immigratie, achter hetzelfde prikkeldraad gevangen zat en zou blijven. Dat was het hem niet waard. Hij was ervan overtuigd dat een dergelijke stap hem psychisch zou vernietigen, en verder kon hij geen overtuigende reden verzinnen om die stap wel te zetten. Met andere woorden: het zou een nederlaag voor hem betekenen en dat deed hem walgen. Dus besloot hij haar niet meer te bezoeken. Elke dag dat hij met de appelverkoper of de nu dode karretier naar zijn

werk ging, beklaagde hij zijn problemen met haar.

‘De vrouwen hier,’ zei de tapijthandelaar terwijl hij kreunend opstond, ‘praten te veel. Overal op straat hoor je ze kwebbelen.’

En die twee nieuw aangekomen vrouwen uit Morea hadden die gewoonte aangenomen zoals hij tot zijn grote afgrijzen zelf had gezien. Hijzelf ging nu naar zijn Marijken toe om haar te leren zwijgen.

Het park was niet echt verboden terrein voor de mannen van het theehuis, het was alleen zo dat de onbeschaamde taferelen daar hen met afschuw en walging vervulden. De karrenman had er echter geen problemen mee, hij genoot van de wonderlijke jeugd en schoonheid daar; en het groen daar werkte op het oog als een glas muntthee op dorstige aderen. Het verkeer raasde langs hem heen en zijn gedachten tikten aange-naam in zijn onvolkomen doofheid als een antiek, in watten gehuld horloge. Hij zag met begerige ogen de verschillende soorten voertuigen en verscheidene merken auto's – o! een Mercedes! – die langsreden. Hij moest zijn inkomen nog regelen, dan zou hij ook een auto aanschaffen, wie weet een BMW. Ergens kraste een kraai, en een zwaluw scheerde hem voorbij. Hij zou hier misschien zijn oude beroep van vogelverschrikker kunnen hervatten, maar er was geen vraag naar. Als karrenman kwam hij ook niet aan werk. Dit vervulde hem met weemoed; zo veel verschillende voertuigen, maar geen kar te bekennen, behalve dan als toeristische attractie of tijdens huwelijksplechtigheden. Het was een serieus beroep, dat niet lichtzinnig opgevat diende te worden. Maar waarom werken, zoals de tapijthandelaar

zei, als je geld kon ontvangen zonder werk te verrichten? Daar had de karrenman geen antwoord op. Hij moest naar dat kantoor gaan, dat zij 'De Lommerd' noemden, en een ziekte veinzen of om onmogelijk werk vragen. Zoals dat van vogelverschrikker, dat was een perfect voorbeeld, en hij zou uit het bureau komen met een buidel vol geld en dat elke maand! Hemel o hemel, wat een rijkdommen had Paravion.

'Asjtoeblijft!' riep de karrenman, alles volgens de nauwkeurige aanwijzingen van de tapijtverkoper – die nu het wankelende bed en het eenzame hart van dronken Marijken lag te maltraiteren.

'Gezondheid!' zei de onverstoorbare ambtenaar en hij overhandigde hem een formulier vol tekens en letters die even onbegrijpelijk voor de karrenman waren als de tekens op het plafond van Mamette voor de onderwijzer. De ambtenaar wees ergens met een pen en hij zette een kruis als handtekening. Daarna wachtte hij op de ambtenaar die even verdwenen was, hoogstwaarschijnlijk om in de schatkamers van het gebouw een buidel te zoeken. Maar de karrenman liep met lege handen weg, zijn hart in duigen, zijn hoofd vol onbegrip. De tapijtverkoper beloofde de volgende keer met hem mee te gaan: hij kende het klappen van de zweep en hij zou ook werkelijk een zweep meenemen als de ambtenaar onverstoorbaar en vrekkelig bleef, zijn brillenglazen waaraan afgevalen wimpers kleefden, gevuld met het licht van de tl-buizen. De wachtkamer was vol.

Maar ondanks deze tegenslagen genoot de karrenman van Paravion. Hij genoot van de schone wegen, zo schoon dat je jezelf erin weerspiegeld kon zien, hij genoot van de beschikbaarheid van zo veel spullen en

etenswaar. Hij genoot van de verschillende afvalcontainers die overal stonden, van de ingeblikte groenten in de ziekenhuiskoele winkels – supermarkten werden ze genoemd –, hij genoot van de trams en hun heupdans die de passagiers heen en weer schudde wanneer zij klingelend een bocht maakten, hij genoot van de bomen die overal voor schaduw zorgden, compleet met een kroost van groene houten banken en een vuilnisbak, hij genoot van de grachten, die rimpelend een wiegenlied voor hem zongen, hij genoot van de vooroverhellende en schuine grachtenpanden, hij genoot van de standbeelden bedekt met patina en duivenuitwerpselen, hij genoot van het bruisen van zo veel mensenlevens, hij genoot van de pleinen en de onberispelijke kantoorgebouwen met ramen waarin het universum weerkaatste, van de vele straatbelichting, de neonreclames – de stad was 's nachts een ware boomgaard van kleurig neon –, hij genoot van de markten waar het rook naar gezouten vis, gebrande noten en kaas, van de vele eethuizen die met de mensen mee waren geëmigreerd, hij genoot van de fietsers die elke verkeersregel overtraden, hij genoot van het stille lawaai en de zinderende sensualiteit die de meisjes uitwasemden en van verliefde stellen die hun liefde op straat uitstalden voor voorbijgangers, hij genoot van het wolkenheer, van de regens en de buien, van de natte zonnen op regendagen als beslagen brillenglazen, van de regenplassen en hun weerspiegelingen, hij genoot van de chaos, van de beierd ver weg tussen het hooi van zijn doofheid, hij genoot van de duiven, van de zwervers met hun winkelwagentjes vol onbegrijpelijke huisraad, van de drankschuiten die over de effen straten kapseidsen, zijwaarts hellend door een

overbelaste lever, hij genoot van de sissende venters van genotsmiddelen, hij genoot van de drukke winkelstraten waar alles wat men nodig had te koop was en alles wat men niet nodig had, hij genoot van de rosse buurten en de uitstalling van vrouwelijk vlees, dat niet aan duitloze hem besteed was, van de vele kroegen en bars waarin klanten dronken en kwetterden en zich ontlastten zoals de vogels in de johannesbroodboom van Cheira en Heira, hij genoot van de welvaart die de mensen zichtbaar goeddeed, vooral de vrouwen met hun papieren tassen vol nieuwe aankopen in de week-einden en hun ontspannen roddels en koetjes en kalfjes op terrassen, op vensterbanken achter de geraniums, hij genoot van de broeders die steeds in aantal toenamen en hem eerbiedig bejegenden wanneer hij hun bedwelvende koopwaar weigerde, met eerbied want hij was een van hen en het deed hem goed om te zien dat ze hoe dan ook werk hadden gevonden, hij genoot van de levendige rusteloosheid van dit alles, van de Amstel die voor verfrissing zorgde en het land bevloede en het meest genoot hij van de ultieme wonderen in het park, dat hij nu betrad.

Hij genoot van dit alles, maar voelde zich er geen onderdeel van. Het bestond buiten hem om en zou voortbestaan zonder hem, en dat maakte hem weemoedig. Een weemoed die hij deelde met de andere bezoekers van het theehuis en die bij de andere mannen soms omsloeg in woede en walging. Maar wat hem betreft: hij had altijd in een cocon geleefd.

Het park was natuurlijk niet verboden voor Moreanen, maar zoals de tapijthandelaar het zag, was het een oord voor de Paravionezen en niet geschikt voor hen, er

waren te veel verlokkingen en zondigheden. Wel was daar verkoeling te vinden, maar zoals je weet, het begint met verkoeling en eindigt in misval.

2

Luister.

Een zoet iets is het gefluister van de pijnboom die haar muziek maakt bij gindse bronnen en niet minder zoet, mijn lieve herder, is de melodie van de fluit van de bokkenknapen.

De karrenman had de Amstel en de grachten horen zingen en vertellen en nu hoorde hij de melodieën van het groen die even rustgevend waren als de kleur was voor het oog. Zo bevallig was het gezang dat de bomen de kelen leken te hebben van nachtegalen, bevangen door de geest van Philomela. De wind weefde tussen de takken en het lover, en tussen al dat gezwatel klonken de fluiten van de saters en faunen, die de nimfen be loerden die aan de oevers lagen te blinken en te glinsteren. Hun lange haren waren zwartblauw en hun staartvinnen zilver, hun huid schelpkleurig. Het park was vol eksters, kraaien en roeken die van boom naar boom vloegen of in de rozentuin met hun armen op de rug wandelden. De struwelen waren vol loerende zonneogen,

als de staarten van pauwen. Gouden vruchten en rood ooft ploften op het malse gras. Schaduwen lagen als zwarte slaven te rusten op de schoot van glooiende velden en plukten met lenige vingers aan het groene kroes. De roestrode wegen waren in opperbeste stemming en lachten menige glimlach.

In een appelboom piept een zwaluw. Hier, in dit omheinde oord van genot, komt al het goede bij elkaar en hier zou ik mijn tijd het liefst doorbrengen, als ik de vrijheid had. Deze plaats is niet voor mij bestemd.

Hier maant de wind in de bomen niet tot stilte, maar laat gerucht vrij en luid zijn menige tongen spreken en hier roddelen de eksters en kraaien en roeken vrijuit. De nimfen zitten neer op de luwe oevers, bij de tamariskstruiken, en horen de melodie van verre en nabije fluiten, mijn lieve herder.

De wilgen treurden hier niet, maar doopten de ergerlijke, dode puntjes van hun lommer in de stille wateren, boomstronken van eiken lagen er loom naar hun spiegelbeeld te kijken. Mensen zaten in groepen te drinken en de wijn veroorzaakte een uitstekende dronkenschap en een heerlijke kater. Hier vonden de rijpe druiven hun hiernamaals. Mazerijnen bekers, versierd met wingerd, gingen van hand tot hand, guirlandes die de kruinen van jonge meisjes tooiden vielen, naarmate de dronkenschap toenam, in slingers uiteen. Meisjes en knaapjes liepen daar rond, van alle leeftijden en vormen, bottend en bloesemend, bloeiend en rijpend. Kinderen likten aan ijs en gekaramelliseerde appels. Veel mensen waren naakt, veel zonnebadende vrouwen lagen op hun rug mediterraan brons te zoeken, maar ze vonden kreeftrood; het melkblauw van hun zijwaarts

hangende, verleppende borsten als lampions was een herinnering aan een vergeten zogen, de reflectie van het gras erop de enige eeuwige jeugd – maar leeftijd was hier niet van belang. Het waren vooral jongedames die buikelings gelegen een boek lazen, een voet opgeheven, en sommige kroepen waren zo rond en groot dat het leek alsof een incubus op hun lendenen zat, terwijl mannelijke voorbijgangers de diepe schaduwen tussen hun benen lazen, altijd opengeslagen op dezelfde pagina. Er werd gedanst, gesport, gespeeld en gezweet. De aanwezigheid van nimfen en woudgeesten was vertrouwd, evenals de bronst van de saters, die op nimfen joegen, maar er geen vingen. Ouderlingen zaten op banken aan de oevers de eenden en zwanen te voeren, die een verre tocht op een tapisserie van wolkenSchaduwen vanaf de grachten hiernaartoe hadden gemaakt op zoek naar mos en kroos. De witte veren zagen er verkwikkend uit, een sneeuwlandschap; een enkele eend probeerde met wapperende vleugels tevergeefs op het water te gaan staan, het water gleed als een kind van zijn vette veren af.

Omgeven door een perk van gloeiende en bloeiende dahlia's stond het standbeeld van een verteller, gehuld in gesculptuurde plooien, gedecoreerd met uitwerpselen, op zoek naar het vergeten woord dat zijn vertelling verder kon doen rollen. Het riet danste, het grint knars-te, gele en rode karretjes verkochten broodjes worst, en dat die etenswaar warm bleef zonder gas of elektriciteit was een van de wonderen van Paravion. Troubadours bespeelden instrumenten en zongen de weinige munten in hun hoeden toe.

De zon was een tuimeling van edelstenen, de bos-

schages waren fluweel en de stammen rezen sterk en gespierd op. Insecten verdwaalden in een file van made-liefjes. Een blinde zonnebril lag onder de parasol van een margriet en verzamelde beelden voor de eventuele vinder. Opvallend waren twee vrouwen die, schoon-gewassen van hun ouderdom en los van elkaar gegroeid, op de oever zaten en uitgelezen planten en kruiden op hun schoot uitstalden en sorteerden. Hun haren droegen zij in knotten, gevangen in netten, ze schaterden en kibbelden. Ze droegen tevens breedgerande strooien hoeden, zeven in de handen van goudzoekers, en ze werden omringd door knapen met fraaie en lange lokken die al hun wensen vervulden, van kneep tot knuffel en verder – ‘Kom hier, jij dotje!’ De knechtjes wisselden gesprekken en de vrouwen wierpen de een een liefdevolle blik toe en de ander een wulpse oogopslag. Ze werden overhuifd door laaghangende takken met een last van blozende appels en geurige citroenen. Zo polychroom was hun heilige omgeving dat het leek alsof zij in een ruimte vol gebrandschilderde ramen zaten. Minneboodschappers van pollen en stuifmeel schrankten elkaars vlucht. Wolken zweefden op hun rug door het lazuur. In de nachten van struiken imiteerden muggen vuurvliegen en dwaallichten. Niet onbegrijpelijk, want de maan was in de middaghemel al zichtbaar.

De hanen bezongen de komst van het middaguur en gevleugelde dreumesen vlogen van boom naar boom en schoten gouden pijlen af, die onmiddellijk resultaat hadden, want overal waren vrijages te bezichtigen. Hoe deze liefdesparen hun nachten doorbrachten, was een van de raadselen van Paravion.

Onder het brokaten kroos van de vijvers en onder de

kristallen bronnen boden de zwemmende nimfen een wonderlijk schouwspel van sierlijke vervlechtingen en buitelingen; alles begon te rimpelen elke keer dat het meisje de kam door haar lokken haalde, terwijl Baba Balocks ogen deze beelden opdronken. Sommige kinderen zaten in dansende bootjes ernaar te kijken. Andere bereiden jonge ezels en centauren. Meisjes gaven hun ranke ledematen aan de minnekozingen van licht, schaduw en buitenspondelijke minnaars. Jongens renden achter ballen aan of wierpen discussen. Op gevleugelde sandalen of met gevleugelde hielen raasden jongelingen voorbij. Het water klaterde van rotsen en een fontein legde in een cirkeldans sluier na sluier af. Een paleis van een eikenboom met duizenden vensters en gewelven bood onderdak aan mussen en wierp zijn schaduw als een gulle aalmoes aan een schare mensen gezeten aan ronde dissens; de wind viel van verdieping naar verdieping, de zon barstte prismatisch uiteen. Vrije konijnen en hazen huppelden er lustig op los, stonden stil en snoeven de geuren op, hun koppen leken aan grote wasknijpers te hangen. De zintuigen gingen hier op een kroegentocht.

Een chaos van stemmen en geluiden vulde Baba Balocks hoofd terwijl hij in de afgrond van zijn extase in haar armen viel. Zij was een nest van warmte en zachte huid, heesheid en onvadembare diepten. Haar adem rook naar ijs. Hij werd misselijk van genot. De geiten keken onverstoorbaar toe en luidden af en toe een bel. Als hij zijn ogen opende lag hij nu eens in de armen van Quadryge, dan sloot hij ze weer om in de schoot van Sofia terecht te komen, dan rolde hij weer bij bewustzijn terug onder het ademen van zijn meisje met haar

transparante huid en zwarte aders, dat maar niet op-
hield met spreken, haar haar als een nacht over zijn
voorhoofd gedrapeerd.

Voor de toegangspoort stond de karrenman dit alles
gade te slaan en verscholen achter struwelen zaten an-
dere broeders zich vol walging te verlekken aan de
duizelingwekkende en diafane schouwspelen. Al snel
werd hij bij de kraag gevat.

‘Ahem!’ zei de tapijtverkoper met de handen op zijn rug
en wippend op zijn tenen.

De karrenman schrok, trok de pet van zijn hoofd,
een geur van appels woei de tapijthandelaar tegemoet.
De hemel begon te betrekken en onverstoorbaar be-
woog het park langs hen voort.

Hij had al lange tijd in de smiezen dat veel van de
broeders in het geheim naar het park gingen om naar de
nimfen te loeren en dit baarde hem zorgen. Hij, die net
Marijken had achtergelaten in diepe slaap, door de al-
cohol of door de seks, wie zal het zeggen, kende maar al
te goed de gevaren van de verleidingen van het park dat
onverstoorbaar zijn bezigheden voortzette.

‘Habtsjaa!’ zei de karrenman, zo beschaamd voelde
hij zich. Hij wrong de arme pet in zijn handen uit, blik-
te naar de grond en tekende met zijn schoenen lijnen en
sikkels op het grint. Hij was betrapt, dat was duidelijk,
maar wat kon hij zeggen? Hij was een eenzame, melan-
cholieke man en voelde zich onweerstandbaar aange-
trokken tot de mirakels van het park dat als een bont
wandtapijt tot leven was gekomen en langs hen voort-
bewoog.

De tapijthandelaar had ogen die onafhankelijk van

elkaar konden bewegen, zodat hij, terwijl hij de karrenman verwijtend, teleurgesteld en boos aankeek met het ene oog, met het andere oog het park in de gaten kon houden. Zoals de uitdrukking in Morea luidde: één oog is dronken en het andere oog houdt de politie in de gaten. Hij begreep het wel, zei hij en hij legde zijn hand op de schouder van de karrenman; die vervloekte nimfen in het park waren een beproeving voor de eerbiedige man en zij weigerden hun naaktheid te bedekken, maar aan de andere kant moest hij aan zijn eer en moraal denken. Tijdens zijn sermoen pikte de tapijtverkooper met een oog de atletische en blote leden uit die het park rijk was, een blote arm hier en een oneindig lang been daar, allemaal vrouwelijk natuurlijk, want er waren veel verdorven vrouwen in het park dat langs hen voortbewoog.

‘Darmen!’ sprak hij met walging. ‘Ze eten hier darmen!’ Hij zag iemand een broodje worst kopen. ‘En wat een kabaal!’ zei hij toen hij de liederen en het getokkel van de vele minstrelen hoorde. ‘Zulke muziek lokt demonen en duivels!’ Een meisje, blond haar, kin en boezem opgestoken, gekleed in een microrokje dat haar heupen benauwde, schrijlings op een centaur gezeten, een sigaret in een opgeheven hand, draafde langs, en betrad een oord waar het zonlicht allengs van goudgroen in bruingroen veranderde voordat zij verdween in de nevels van chloroform. Haar benen waren gekruist – de tapijthandelaar spuugde –, haar knokige knieën glansden, de lijnen van haar scheenbenen leken met een liniaal getrokken. Dat was haar bezigheid: het publiek haar romige schoonheden tonen. De eksters, kraaien en roeken namen de pijnlijke schreeuw over van

Mamette die de lucht verscheurde; zij woonde niet ver van het park vandaan, dat onverstoorbaar langs de twee mannen voortraasde.

Het gemis en de pijn van Mamette hadden hun hoogtepunt bereikt toen de geest van de onderwijzer haar visioenen bezocht. Als een pasgekooide tijger had zij in haar kamer heen en weer gelopen. Ze begreep dat hij gestorven was en ze slaakte de laatste kreet van de vele kreten die haar de stem hadden ontnomen, maar al snel kwam het besef dat hij nu voor altijd bij haar zou zijn en dat troostte haar. Zij lachte door haar tranen heen en haar boezem kwam tot rust. Wel had zij gemerkt dat de onderwijzer zijn ring niet droeg. Quadryge had de ring die ze tussen haar vingers liet draaien en bewonderde de granaat, als een van de donkere tepels die in het park lagen te zonnen, dat onverstoorbaar langs de twee mannen voortbewoog.

De hemel was geheel bewolkt nu, maar dat deerde de mensen niet. De zonnebaders lagen nog steeds op hun rug, met gesloten ogen waarachter nog steeds de zon gloeide die verdwenen was. Zo ging dat in Paravion. De namiddag naderde, de schemering zou daarna volgen en dan de sterrenloze duisternis. Het park zou bevolkt blijven en de gelagen zouden doorgaan, de zonde en het verderf. Er zouden zelfs orgieën plaatsvinden – zo dacht tenminste de tapijthandelaar. Er is niets zo teder als een bezonde vrouwenhuid koelend in de nachtlucht, het is een afrodisiacum. En niemand was gewilliger dan de vrije vrouwen van Paravion. Maar nu zette het park nog de bezigheden van de middag voort en bewoog het onverstoorbaar langs de twee mannen.

‘Kom,’ zei de tapijthandelaar, en hij trok de karren-

man met zich mee. Het was de hoogste tijd voor beraad in het theehuis. De tapijthandelaar had hier lange tijd naartoe geleefd. Hij wist wat hun te doen stond voordat de zaken werkelijk uit de hand liepen. De karrenman – stel je voor! En dat voor een man van zijn leeftijd. De tapijthandelaar floot en uit de struiken die het park omheinden kwam een horde broeders aangelopen, die hem gedwee volgden, krabbend aan hun scrotum, rochelend en hoestend. Ze wezen met hun duim over hun schouders: ‘De twee sletten uit Morea zijn er ook!’

Mamette kreeg bezoek en zoals altijd kwamen haar geesten zonder aankloppen. Zij hoorde getik op het raam, maar dat was een speling van haar geheugen; de verre, doffe slagen die ze eveneens hoorde, waren dat niet. ‘Kom binnen, kom binnen,’ zei zij en ze viel ruggelings neer op bed, haar hart uitgeput als een geredde drenkeling, haar ogen branderig van het wenen en zwemmend in de woelige onderstromen van haar hallucinaties, waar teder gezang weerklonk, *dlerewekjilren-nineenavgnizlehmō*. Demonen roddelden en een mozaïek van kleuren en levens kwam tot bloei.

Mijn cadulleken: je bent de lieveling van mijn gedachten.

3

‘Luister!’ beval de tapijthandelaar en hij zweeg.

De stilte in Bar Zach was geladen en ceremonieel. Het geluid van de televisie was uitgezet. Iedereen was er behalve de onderwijzer en de huifkarretier, die al niet meer gemist werden. De aanwezigen wachtten af tot de tapijtverkoper het woord zou nemen. Hij was nog steeds ongewassen van zijn gestoei met Marijken en zat nu gewichtig te slurpen aan thee waaraan niets te slurpen viel omdat hij al was afgekoeld. Zowel aan de binnenkant als aan de buitenkant vertoonde zijn grijze habijt witte, krijtachtige vlekken. Bij de gedachte aan wat er die middag met Marijken was gebeurd, grijsde hij. De anderen keken verwachtingsvol op. Wat hij wilde zeggen was: ‘Ik heb haar goed onder handen genomen!’, maar de plechtigheid van het moment stond dat – helaas – niet toe. Hij voelde zich kleveriger dan de karamelappels van de appelverkoper die keurig in zijn kiel en met een rode zakdoek om zijn nek geduldig zat te wachten.

De karrenman keek beschaamd naar de grond. De appelverkoper lachte heimelijk om diens opzichtige domheid: hij bezocht dagelijks het park om er zijn zoete waar te verkopen, maar hij was nooit gesnapt. Zijn geheim? Hij verkleedde zich als een Paravionees; zo werd hij nooit opgemerkt door de tapijthandelaar en zijn spionnen. Zijn geest was gevuld met de heerlijke taferelen van het park en onder zijn kiel droeg zijn singlet nog de verfspatten van het zonnige palet. De zaken gingen ook zeer goed. Buiten stond zijn boom en viel langzaam in sluimer, 's nachts verzamelden de appels een fijne dauw die in de ochtend suikerglazuur werd, en dan waren zij gereed voor verkoop. Misschien moest hij ooit uitbreiden, patent aanvragen. Hij verdiende geld, maar het ging langzaam, en het zou lang duren voordat hij zijn gedroomde Ford kon kopen. Met een vliegend tapijt uit Morea door het leven gaan was ondenkbaar: vliegende tapijten hadden hun beste tijd gehad, ze waren verouderd. Dan kon hij net zo goed een Simca kopen.

‘Toch blijf ik erbij,’ fluisterde een man in zijn oor, ‘een Golf GTI is het best!’

‘Dat zeg jij,’ antwoordde hij, en hij had een nat oor gekregen, ‘maar jij vindt Grundig ook beter dan Telefunken!’

Het schemerde, de straatverlichting brandde en in de hoofdstraat waren vuilnismannen bezig het afval van de markt weg te halen. De bruikbare spullen waren eerder door vuilnisstruiners meegenomen. De geur van zilte vis en rottend vlees hing in de lucht, dozen lagen in verschillende houdingen over de stoep verspreid, veel vuilniszakken waren door katten opengekrabd. De avond

zinderde na van het geschreeuw van de kooplui. Geplette vruchten lagen op de grond te creperen. De mannen schreeuwden, lachten en wierpen de zakken in de wachtende en grommende wagen. Zonder het afval had de straat een nog droeviger aanblik, als een moeder die van haar kinderen beroofd is. De snackbar om de hoek met zijn gele neonlichten was vol met hongerige mensen die in een nevel van reuzel hun vette hapjes naar binnen schrokken, drugsventers die een pauze namen van hun drukke werkzaamheden en passerende vrouwen, die hun hond uitlieten, met volle mond toefloten. Kruimels sproeiden uit hun mond.

Binnen het theehuis ging de thee rond en werd er volop geslurpt. Gezouten amandelen werden gretig opgepakt en smakkend opgegeten. Het was een smakelijke combinatie, evenals de lunch die bestond uit versgebakken brood met olijfolie en thee: dat was hemels, al smaakte het toch anders dan in Morea.

Achter de toog hing een oude reclameposter voor La Cigogne, een afbeelding van een ooievaar met een buidel in zijn snavel waarin een fles van de frisdrank lag: *Wij brengen u goed nieuws met La Cigogne!* luidde de slogan. Verder sierden ansichtkaarten van Moreaanse zonsopgangen en palmbomen, Moreaanse geldbiljetten, gebedssnoeren en een klok in de vorm van een minaret de okerkleurige muur. Bijzonder ondeugend was de hologramkaart van een vrouw die knipoogde als iemand naar het toilet liep, een klein hokje met een gelige pot met bruine randen waarvan de wc-bril loshing en die maar moeilijk doorspoelde; de spoelbak was veelvuldig door de waard zelf gerepareerd, maar de doortrekker, die eens een ketting was maar nu uit een touw bestond,

was nukkig. De mannen stonden daar te klateren, waarna ze aan dat arme touw rukten alsof ze verwachtten dat de gorgelende maalstroom een cascade van munten zou brengen. Zovele gouden regens hadden menige Danaë verjaagd en vele vliegen aangetrokken.

‘Ahem!’ zei de tapijthandelaar – voorzover zijn gerochel te veralfabetiseren valt.

‘Hatsjaa!’ antwoordde de karrenman automatisch, waarop de mannen in lachen uitbarstten. Hij bloosde nog dieper. Maar de stilte kwam weer terug en iedereen wachtte op de woorden van de tapijthandelaar, die een aangeboren autoriteit bezat, al straalde zijn gezicht vooral onbehouden idiotie uit. Een lange toespraak was nu nodig, maar hij wist niet wat te zeggen. Hij knikte naar de zeven mannen uit het noorden van Morea en vroeg: ‘Jullie hebben dochters, niet?’

De mannen knikten, enigszins beschaamd.

‘Zijn ze rein, maagd en gehoorzaam?’

De mannen knikten.

‘Dan wil ik jullie vragen hen ten huwelijk te geven aan de mannen hier.’

De mannen knikten weer. Het had er ooit van moeten komen. Na zeven jaren in Paravion eenzaam te hebben doorgebracht, vielen veel broeders in de valstrikken van de vrouwen hier. Hij had het met eigen ogen gezien, het park werd meer en meer bezocht, en niet alleen door de jongelui – hier richtte hij één oog op de karrenman, die nog verder ineenkromp.

‘Onze tradities en eer staan op het spel.’

De bloedlijn moest zuiver worden gehouden en voortgezet. En de vrouwen hier, zelfs de weinige uit Morea, waren niet kuis en kenden geen eerbied. Kijk

maar naar die twee vrouwen in het park, nauwelijks hier gearriveerd of ze hadden hun oorsprong al verloochend en gedroegen zich als de vrouwen van Paravion. Een boeket van verse bruiden, zedig van lichaam en geest, moest uit de rode bergen van Morea worden geplukt. De herfst en winter waren in aantocht met hun regens, hagel en sneeuw. Vooral in de witte wereld van de winter was de eenzaamheid onverdraaglijk. En er moesten nakomelingen komen om geld op te leveren, niet noodzakelijkerwijs door werk; de overheid stond elke nieuwe spruit met wat geld bij, en zich voortplanten, dat konden de broeders in het theehuis wel. De overleving van de eigen soort was noodzakelijk.

‘En jij met je Karima dan?’ vroeg een overmoedige persoon.

‘Welke Karima?’

‘Die vrouw met die antennes op haar hoofd, met wie jij in zonde leeft?’

‘Zij heet Marika en ik speel maar wat met haar. Denk je dat zij mij de baas is, hè? Het is afgelopen!’

De tapijthandelaar sloeg op zijn knie. Het besluit stond vast. Alle jaren van eenzaamheid, weemoed en walging hadden naar dit punt, naar deze beslissing geleid. Ze gingen trouwen! En wat Marika betreft, hij zou zelf het goede voorbeeld geven en haar onmiddellijk aan de kant zetten. Het werd toch tijd dat hij zijn tapijt bij haar ophaalde, hij kon die smoes niet al te lang meer gebruiken.

‘Trouwen!’ riepen de mannen eenstemmig. ‘We gaan trouwen!’

En Morea weer bezoeken, wel kortstondig.

‘Luister,’ had Marijken tegen haar dochter Mamette gezegd, tijdens een van haar zeldzame bezoeken, ‘je moet ophouden met die waanzin van je. Die man is weg, hij heeft je in de steek gelaten. Punt.’ Zij pakte een Zarolho-aansteker, die op een taboeret tussen de snuisterijen lag, en speelde ermee tussen haar vingers. Een leeg pakje sigaretten van het merk Casa Sport lag er ook: ‘Blijf daarvan af!’ riep Mamette, ze beschouwde ze als relikwieën.

Maar natuurlijk wilde haar dochter niet luisteren. Ze bleef erbij dat hij haar nachtelijks bezocht, ze was met hem, ze kon eindelijk in Morea zijn waar ze altijd al wilde zijn. Marijken was verbaasd een schaal met citroenen, amandels, sinaasappels, appels en gedroogde vijgen bij haar te zien staan, want Mamette at nauwelijks, altijd op dieet. Ze waren vast en zeker van plastic. ‘Nee hoor,’ zei Mamette, ‘die krijg ik. Ik vind ze elke week in mijn huis.’

Marijken schudde het hoofd: helemaal gek, die dochter van haar, compleet mesjogge. Ze pakte een exemplaar van de beduimelde *Reader's Digest* op (‘pagina 76, Maak vrienden: leef langer!’) en begon erin te bladeren. Op de grammofoon kraste en siste een oude opname van *Madama Butterfly*.

‘Hoor je dat niet?’ vroeg Mamette. ‘Hoor je ze niet om mij heen? En hij is er ook bij.’

‘Zoek een andere vriend, mannen zat. En die buitenlanders zijn ook niet het einde, hoor.’

‘Ja, de man die jij hebt zeker niet, die uitbuiten.’

Ze was niet opgemaakt. Haar gezicht zonder poeder en zonder het hele palet van make-up zag er leeg en verlaten uit. Haar ware wezen en uiterlijk leken nog te

schuchter om naar buiten te treden, aarzelden. Het was nu duidelijk te zien dat zij de grijze ogen van haar moeder had, met zwarte irisranden. Haar wimpers waren teleurstellend klein en bleek zonder mascara. Ze zag er niet gelukkig uit, haar witte huid was vlekkelig roze. Waren die emmers met verf voor haar gezicht bedoeld of voor haar huis?

Marijken luisterde even met een schuin hoofd en vroeg verbaasd: 'Zijn ze aan het heien op dit uur?'

Mamette fronste haar wenkbrauwen en mompelde dat ze niet wist wat die doffe slagen waren. Ze hoorde ze al een tijdje. Ze verstierven. Marijken ging verder: 'En hou eens op met die drugs, je gaat eraan ten onder.'

'Maaam, bemoei je met je eigen zaken. Moet jij nodig zeggen, met die kegel van je. Ik gebruik niet meer.'

'Ga je de muren schilderen?'

Mamette knikte en haalde tegelijkertijd haar schouders op. Volgens haar moeder kon haar kleine woning wel wat verf gebruiken; al die vreemde en lelijke tafereelen, waarom niet een egale kleur, wit of gebroken wit of een mooie lichtblauwe kleur? Mamette zei geërgerd dat dat haar zaken niet waren: 'Je begrijpt me niet en hebt mij nooit begrepen! Hou je er alsjeblieft buiten!'

Marijken voelde niet veel voor een ruzie en daarom zuchtte ze, stond op en liep weg. Mamette zette het volume hoger en haar moeder hoorde Madame Butterfly zingen: *Chi vide mai a bimbo del Giappon occhi azzurrini?* Ach, misschien had haar dochter wel gelijk. Toen zij de deur dichttrok, was Butterfly bij de gouden krullen van het kind aangekomen: *E i ricciolini d'oro...*

Dingen waren niet meer zoals vroeger, de tijden veranderden, de mensen, Paravion was veranderd met al

die nieuwkomers. Elk volk nam zijn eigen gekte mee en Mamette was daaraan bezweken. Ook haar leven was niet hetzelfde meer, sinds die man in zijn soepjurk, die ze niet eens begreep, haar van tijd tot tijd bezocht. Hij wilde maar één ding, ze *konden* maar één ding doen, aangezien hij het vertikte de taal te leren. En zelf vond ze toch enige troost, nee, niet troost, maar een soort van bevestiging in zijn gezelschap. Hij was in elk geval beter dan een roze olifant.

Ze ging een borrel halen in haar stamkroeg en nam de tram naar de oosterse buurt. In de tram morrelde ze aan haar ketting met davidsster, hetgeen ze altijd deed als ze nerveus was, wanneer haar neut op zich liet wachten. De tram was bijna geheel leeg en de lichten gaven een gevoel van onheil en verlatenheid als in een lange gang in een verlaten kantoorgebouw of inrichting. Ze dacht na over haar dochter, er was iets aan de hand en ze wist niet precies wat, en Mamette wilde het haar niet vertellen. Ze had iets in haar ogen gezien, en dan die kinderlijke ergernis, alsof ze elk moment had kunnen huilen. Wat was er?

De tram reed door straten waarin lichten en mensen nog volop in leven waren en andere verpauperde wijken, waarin een vale duisternis heerste die van enkele dagen geleden leek, een soort tweedehands duisternis. Dat was het geval bij het park in haar buurt, dat zo viezig en donkergroen was dat geen enkele regen van de vele regens van Paravion het schoon kon spoelen. Bij het kruispunt stapte zij uit en ze liep een blokje om naar het café, dat, het lot zij geprezen, tegenover haar huis stond. Daar aangekomen zag zij dat de tapijthandelaar voor haar deur stond. Hij kwam vast zijn tapijt ophalen,

dacht ze. Die smoes was synoniem geworden voor seks: het tapijt ophalen. Maar gezien het gehannes en gewapper met zijn habijt als hij aan het werk ging, hadden ze het beter 'het tapijt afkloppen' kunnen noemen.

Ze zag hem voor haar huis staan en riep hem, wenkte hem mee te gaan naar de kroeg. Hij zwaaide met zijn handen en zij liet hem staan en opende de deur van het café waaruit het gekooide, rokerige rumoer naar buiten wist te glippen. Het was er druk en gezellig. Joviaal werd ze begroet, en de barman legde een puntje jenever voor haar neer op de toog, die zweette van gemorste alcohol en gereflecteerd licht. Haar drankje trilde als haar vingers, ze hadden elkaar gemist. Zij dronk het in één teug op en daar stond alweer een andere vloeibare lorgnet voor haar klaar.

Zij leegde haar negende glaasje, toen de tapijthandelaar binnenliep. Voor het eerst besepte hij hoe weerzinwekkend hij deze plek vond met alle rook en de geur van alcohol. Hij walgde ervan en van het hele café met zijn donkerrode tapijten, bruine wanden en oude posters op de muur. Deze laatste waren de onvermijdelijke reproducties van de affiches van Toulouse-Lautrec, de vier jaargetijden van Mucha, aankondigingen voor cabaret en theater en verder vergeelde foto's van de kindertijd van de kroeg.

'Hé!' werd er in koor geroepen. 'Daar hebben we onze Morekijn! Kom en neem een limonade!'

Hij grijnsde een kromme gele grijns terwijl zijn hart vloekte alsof het zich in de hel bevond. Een oord des verderfs, hoe had hij hier ooit een stap kunnen zetten? Het was er benauwd en heet en de bezoekers zweetten

wat af. Wolkenvelden van rook, sommige nog van gisteren, zweefden onder het vergeelde plafond. Hij werd op de schouders geklopt, harder dan men in beschonken toestand dacht, en naar de bar getrokken. De waard knikte hem toe en zette een flesje Raak voor hem neer. 'Een rietje of een glas,' vroeg hij en het café schaterde het uit.

'Kom, zeg es wat in onze taal. Zeg "politie" en "poetsen", kom op, ouwe jongen!'

Hij knikte en grijnsde laf en begon Marijken aan de elleboog mee te trekken. 'Drink eerst je limonade op,' zei zij, 'ik ben nog niet klaar,' en ze boerde en hikte. Haar bril gleed over haar neusbrug neer en zij staarde in benevelde verten, haar schouders droef gekromd. Haar handen trilden niet meer en haar slordig geblondeerde permanent deed zijn naam geen eer aan. Haar blik was even glazig als haar neut. 'Je komt zeker weer je tapijt ophalen.' In één slok dronk hij zijn glas leeg, liet een boer en voelde het koolzuur zijn neus fijn prikkelen.

Toen zij van haar barkruk dreigde te glijden, ondersteunde hij haar en trok hij haar mee naar buiten.

'Op de pof dan maar weer?' vroeg de barman, die een glas aan het afdrogen was. De spiegel achter hem was behangen met ansichtkaarten, de meeste met een obscene afbeelding, en buitenlandse biljetten die herfstbladeren imiteerden. Gedroogde ruikers sierden de rand van de spiegel waarin alles vervormd werd alsof de spiegel zelf met dronken blik de wereld opnam. De spiegel reflecteerde zelfs de roze olifanten en de zwarte insecten van menig delirium. Een hartstochtelijk braken was vanuit het toilet te horen, onderbroken door een gekreund 'O

mijn god', waarna de marteling werd voortgezet.

Buiten was het fris en stil. Iemand liet zijn hond uit, die aan elke lantaarnpaal en elke boom snuffelde, een fietser zigzagde langs over de verlaten straat, een auto met ingebouwde discotheek dreunde voorbij, van de inzittenden waren alleen de tanden te zien. De eethuizen en snackbars waren nog open, Marijken wilde nog een hapje eten. Zij liepen een eethuisje binnen, witte tegels, vettige lucht, en kauwden in stilte het favoriete broodje van Marijken met rommelige, maar pittig gekruide inhoud. Aan de muur stond op een bord met sierlijke letters geschreven: *Falafel is een origineel recept uit Egypte uit de tijd van Jozef (de zeven vette jaren en de zeven magere jaren)*. Het smaakte alsof het uit de magere jaren kwam, ingevroren en wel.

Zo gelijksoortig als het menu van de snackbars was, zo verschillend waren de spellingwijzen van de gerechten. Vooral de koteletten ontglipten aan een eenduidige spelling. Geen woord werd zo mishandeld.

Zij waggelde en hij liep met wijde passen naar haar huis toe waar zij het eten uitbraakte. Haar huis was opgeruimd en afgestoft. Zelfs zijn tapijt had zij een beurt gegeven, zag hij toen hij het oprolde en op zijn schouders tilde. Met slierten kwijl aan haar mond kwam zij gekromd het toilet uit en ze spoelde in de keuken haar mond af.

'Pfoe,' zei ze, 'dat lucht op.'

Ze schudde het vet van haar buik en voegde eraan toe: 'Ik moet natuurlijk ook aan mijn lijn denken!' Ze begon zich uit te kleden. Haar kuiten waren bemarmerd met spataderen. Hij keek vol walging en opwinding naar haar geleidelijke ontbloting. Hij moest sterk zijn, het

was afgelopen, en toen zij hem aan zijn baard naar haar getuite mond trok, deinsde hij terug, zijn hart klopte wild. 'Kom, geef mij voor één keertje een kus.' Zij plakte haar mond tegen de zijne, die omrand werd door prikkelige haartjes, en begon met haar tong een opening te zoeken tussen de kraakpanden van zijn gebit; zij vond er verschillende, maar niet de juiste. Hij duwde haar van zich af. Zij viel op de bank en schaterde het uit, haar borsten hingen aan weerszijden van haar lichaam, heel aantrekkelijk, haar buik schudde en haar armen lagen loom uitgespreid over de leuning. De voorportalen van haar glinsterende vrouwdom, de binnenkant van haar dijen, waren blank als meel en lagen er uitgezakt bij als meelzakken. Haar benen vertoonden mauve plekken van het vele strompelen, stoten en vallen: zoals alle dronkaards leefde zij in een wereld vol tafelranden en onverklaarbare hoeken. Voor de rest straalde ze van nacht in het licht dat van buiten naar binnen viel – de luxaflex was niet neergelaten –, en van de maan die in haar gemoed gloeide. Zij strekte haar armen naar hem uit en wenkte hem met alle tien de vingers.

'Kom, ik ben in een romantische bui.'

Hij slikte en begon een gedeelte van zijn verstand te verliezen: het bloed werd naar beneden gepompt. Uiteindelijk overwon de walging de wellust, de vastberadenheid de erectie, en hij sprak het h-woord uit, terwijl hij haar met een wegwerpgebaar afwees. Hoewel hij geen moeite had met de oe – de Moreanen kenden die klank – en de h niet aspireerde maar een laryngale rochel gaf, begreep zij maar al te goed wat hij bedoelde en niets had hem kunnen voorbereiden op de woede die volgde. Geheel ontnuchterd stond zij langzaam op, zij

had haar bril nog op, en hij zag haar ogen in een gruwelijke razernij groter worden.

‘Ik ben een *wat?*’ krijste zij, en ze liep op hem af. Ze stootte een taboeret om, schaafde haar knie aan de rand van de glazen tafel die midden in de woonkamer stond met stapels oude en nieuwe tijdschriften, vrouwenbladen en *Reader's Digest*, maar de schaafwond leek haar niet te deren. Voor het eerst viel het hem op dat zij iets langer was dan hij, sterk ook; onder de slappe vetbuidels lag een enorme kracht gebundeld. Haar lichaam spande zich en haar vormen en vormeloze rondingen werden voller, leken zich te verjongen, en ze was aantrekkelijker dan ooit. Hij stond daar te trillen van angst en hernieuwde wellust en hij bewoog zijn begerige handen naar haar toe, om haar te bedaren, vast te grijpen en op de vloer te werpen, maar zij sloeg zijn vuige handen met een venijnige klap weg. Het voelde alsof hij een elektrische schok kreeg. Ze merkte voor het eerst op dat zijn handen vol levervlekken zaten.

En toen volgde een stroom verwensingen en scheldwoorden, enkele ervan in zijn eigen taal, die hij haar tijdens hun intieme momenten had geleerd, hetgeen hij nu betreurde, en die vaak herhaald zijn. Bij elke kreet kromp hij ineen en toen haar crescendo een hoogtepunt had bereikt, niet alleen in geluid, maar ook in grootte, was zijn diminuendo gepiep tot een onhoorbare pianissimo verstorven. Zij, reuzin, torende boven hem uit. Hij, de muis, rende in cirkels rond om aan haar toorn te ontsnappen. Zij moest bukken toen haar hoofd het plafond raakte. Zij stampte wild met haar voeten om hem te verpletteren of hem in elk geval bij zijn staart vast te pinnen.

Toen hij via het raam op het trottoir belandde, precies onder een lantaarnpaal, was hij tot een lengte van ongeveer dertig centimeter gekrompen en hij lag daar met een countertenor te kreunen en te krekelen alsof hij zonder ballouters was door de schop die hij daar had gekregen. Marijken hing uit het raam en zette haar aria van beschimpingen voort, het orkest tremoleerde, de pauken roffelden, totdat zij de climax had bereikt – een hoge E –, waarna zij het raam met een bekkenslag dicht-sloeg.

Een gouden straal begon plotseling op het hoofd van de tapijthandelaar te plenzen, niet die van de lantaarnpaal, maar van de hond die eindelijk zijn favoriete lantaarnpaal had gevonden. Dikke, stroperige, peervormige druppels spetterden op zijn kruin. De laatste tonen van een glockenspiel.

Stilte.

Doek.

Met een dergelijke donder en onweer als Marijken had voortgebracht kwam de depressieve herfst – *herfest*, zeiden de Moreanen – met zijn regens. De dagen in het theehuis verliepen even somber en monotoon als in de gangen van een gekkenhuis.

De winter kwam aarzelend, vlok na vlok, ze houdt van me, ze houdt niet van me. In Bar Zach verkleumden de mannen met klapperende tanden. Het theehuis was nauwelijks warm te krijgen. Liters thee werden er gedronken, maar niets kon de broeders opwarmen, en de sneeuwbuien raasden buiten rond als de witgeklede patiënten van een gekkenhuis.

De behoefte aan de warmte van een verse, jonge en

kuise bruid uit Morea was groter dan ooit. De sneeuw viel in rechte lijnen en wentelende cirkels. In bed starden de mannen naar het plafond, de kaart van hun eenzaamheid, en ze schreeuwden het af en toe uit in de stilte van hun duisternis als getergde dwazen in de isoleercel van een gekkenhuis.

Marijken verdrong haar dagen in de alcohol en warmde zich af en toe aan een menselijke kachel, een lotgenoot uit de kroeg meestal, iemand die zij vond tussen het grofvuil van de mensheid. Zij weende en haar hart bonkte vol woede en wanhoop tegen haar ribbenkast als een gek tegen een van de vele deuren in een gekkenhuis.

Mamette staarde uit het raam en volgde het ritme van de lome sneeuwvlokken. In rechte lijnen vielen zij uit de hemel en veranderden dan van richting. Zij neuriede en prevelde het nonsensgezag van haar vroegere bedwelmingen: *nevel nav ebol gnee, lepet njim mo lerkic nee...*

Zij hield van de sneeuw die de kale bomen in witte bontjassen kleedde. De grachten waren bevroren en de eerste schaatseren zetten er voorzichtige stappen. En als de zon scheen, was zij verrukt door de blauwe schaduwen van de kale takken op het ijs. Ze hoorde het schateren van kinderen. Zij begreep de striemen die de schaverdijners achterlieten op het bevroren water.

Met haar hand streelde zij haar zwangere buik en vroeg zich af of de foetus alleen de slagen van haar hart kon horen of misschien ook de gepantoffelde val van de sneeuw: luister.

IV

I

‘Kijk dan!’

De lente was feestelijk geweest na de zegenende regens van de winter en had alles en iedereen in een roes gebracht. De vallei Abqar was in opperbeste stemming. De geiten gaven melk, ze hadden gejongd. Waar zoogdieren samen zijn, vermenigvuldigen zij zich. Alles groeide, zelfs in dat gehucht. De beek kwebbelde vrolijk als winkelende vrouwen en droeg bladeren en ruikers mee alsof hij een bloemist had bezocht; een sneeuwval van amandelbloesems bedwelmde de neus met dodelijke geuren. De vijgenbomen staarden eindeloos naar hun onrustige reflectie, de heesters en struwelen, de witte en roze oleanders stalden hun snoepgoed uit. Nu kwam de wind alles afdrogen en stofte hij de bladeren af die levendig begonnen te zwatelen. De vogels roddelden vrijelijk. Baba Baloeck en de jonge vrouwen van het gehucht waren gelukkiger dan ooit in hun vruchtbare, bloeiende en vruchtvolle vrijheid. De moeders waren gestorven, van dementie naar een zalig onbestaan vergleden.

Een nieuwe boom groeide er aan de oever, een *falfosa*, waaraan geen bladeren groeiden, maar veertjes, turkooizen dons dat in de wind trilde. De stam was gerimpeld en leek meer van vlees dan van hout. Het lommer, jong nog, leek een nest van vogeljongen.

De herder had leren fluitspelen en de jongedames, onder leiding van Quadryge en Sofia, hadden geleerd hem te bespelen. De lessen van zijn meisje begonnen vruchten af te werpen. Zij konden hem op bestelling krijgen en zij leerden hem tederheid. De blik en liefkoozingen van Baba Baloeck vermildden en werden tegelijkertijd vuriger. Als hij een van hen streelde, was elke streling een eerbetoon aan hun schoonheid en bereidwillige jeugd; een bewijs dat de lessen resultaat hadden. Hun mondhoecken krulden op. Zij huiverden. Zijn vingertoppen bewogen liefelijker dan een menigte tegengestelde briesjes in een appelboom, die niet zo kon blozen als zij. Ze buidelden hun mond tot een maankop en hij drenkte zich met hun vloeiende heulsap. De kikkers kwaakten, de krekels tsjirpten, de vogels zongen eeuwenoude madrigalen, hij gromde, zij piepten kort en melodieus en kromden hun rug, waarop hij zijn borst verhief om hun de ruimte te geven. Inderdaad: hij was nu licht van boezem en zwaar van bil, precies zoals het hoorde. Vooral Sofia drukte zijn onderbuik hard tegen haar schaambeek en wentelde met haar heupen om haar hoogte te bereiken.

Hun muzikale en ritmische roezeboezen werd begeleid door de slagen van het meisje dat met een stok de touwen, vodden en vissersnetten, die door en door gewekt waren, in het teiltje fijnstampte en de buitenste vezels ervan verwijderde.

Tevens bespeelden ze hem als een kind of een pop, ze hingen bloesems en bloemen aan zijn koperen oorring en lieten hem voor hen zingen. Hij kon zingen, niet zo mooi en teder als Mamoerra, maar hij wist toon te houden en koord te dansen op de gevaarlijke hoge noten.

Schone Bombycina, voor anderen ben je een herderin

Zongeroosterd en mager noemen zij jou: voor mij ben je honinggoud.

Vrouwe Geit zoekt klaver en distel, Heer Wolf zoekt de Geit.

Heer Stork volgt de ploeg en ik – O! ik ben wild van jou!

‘Wie is die Bombycina?’ wilde Quadryge weten. Maar hij wist het niet. De gezangen kwamen bij hem op, tussen al het geroezemoes van de stemmen waarvan zijn hoofd bezeten was. Soms kwamen de liederen achterstevoren in hem op, een angstaanjagende zang in tongen.

Het meisje staakte haar werk, veegde de lokken van haar voorhoofd en luisterde naar zijn lied, blij, trots en weemoedig. Het was opvallend dat zij, ondanks de karavaantrek van zovele seizoenen, geen dag ouder was geworden. Zij was nog steeds zo blank dat het leek alsof zij enkel in duisternis leefde, nimmer het daglicht had gezien, noch het daglicht haar. Haar voeten waren even rood als de aarde waarop zij liepen. Als hij in haar schoot lag, rook hij dezelfde kinderlijke, zoetige geur en hoorde hij hetzelfde snelle ademen als vroeger, terwijl zij onophoudelijk sprak en vertelde (‘...een zoet

iets, mijn lieve herder, is het gefluister van de pijnboom...'). Ze was niet ouder geworden, hoewel haar huid verdorde en ruwer werd, brozer, alsof hij bij een ademtocht kon verstuivelen. Wel was er een lichte geligheid te ontwaren in haar ellebogen en vingertoppen. Dat kwam misschien door haar werk, de pulp die ze aan het maken was en die nu lag te drogen.

Plotseling stond ze op en wendde ze zich af. 'Ik heb niet veel tijd meer,' zei ze met schokkende schouders. Baba Baloeke wreef over zijn achterhoofd, dat een smak op de grond had gemaakt en keek niet-begrijpend op. Hij naderde haar van achteren, maar zij duwde hem met een elleboog weg, harder dan ze misschien dacht. Wrijvend over zijn middenrif, bleef hij machteloos staan en zuchtte. Vrouwen, hoe vaak hij ze ook bekende, hij zou ze nooit werkelijk kennen of begrijpen. Zij keerde haar gezicht naar hem toe en lachte weer, veegde haar tranen weg. Hij zag dat haar polsen zwart waren van haar tranen die als zuur strepen in haar gezicht hadden getrokken. Ze schreide tranen die even donker waren als haar bloed en fijne adertjes.

Senoenoe, de zwaluw, kwam weer terug en bracht de zomer met zich mee. Hij nam zijn intrek in de holte in de johannesbroodboom van wijlen Cheira en Heira. Deze boom was behangen met vruchten.

'Kijk dan!' zei Sofia nogmaals, en ze hield de last in haar armen voor Baba Baloeke uit.

Niet alleen het gehucht, héél Morea kende vruchtbare tijden. In de gouden herfst hadden de boeren en boerinnen het welige graan geoogst, gebogen tussen de aren waardoor de wind huiverde, en ze zongen en ze

spraken. De sikkels glinsterden, zovele doden waarden door de velden.

‘Wat is er toch, goede boer Boekaeus? Je snijdt de schoven niet goed, noch oogst je in hetzelfde tempo als je buurvrouw.’

‘Goede meester Vroeg-en-laet-met-Sikkel, heb je nooit het verlangen weg te gaan?’

‘Nooit, voorwaar, waar kan een eenvoudige boerenknecht als ik heen gaan?’

‘En jij, heer Milon, lig jij ’s nachts niet wakker van verlangen?’

‘Nee, nooit, en Hallalief verhoede dat het ooit gebeurt. Ik slaap als twee ossen en een rozenstruik.’

‘Wat deert je? Heeft Cupido je te pakken?’

‘Nee, een paardenvlieg!’

‘Als een rozenstruik? Je vrouw klaagt veel over je onrustige slaap en je stoppels. Ga naar een barbier.’

En zo ging het door. Dan stond Boekaeus kreunend op, kraakte zijn rug en staarde naar de horizon, waar ooit Paravion in de mirage had gedanst. De krekels zongen.

‘Kom, hou op met dromen en ga weer aan het werk,’ maande zijn vrouw hem, en ze zette haar lied voort.

Baba Baloeck had druiven en vijgen aan deze boeren verkocht, soms ruilde hij ze in tegen een kalkoen of een kip. Van de vijgen werd likeur gemaakt en van de druiven uitmuntende wijn. Wat ooit zondig was in Morea, was nu geoorloofd. Na afloop van hun arbeid, nadat de schoven op een kar waren gelegd, de kapsels van de herfst, zouden zij zich aan een lage tafel zetten, bedekt met een wit-rood geruit laken, en van kaas en roggebrood eten en overvloedig wijn drinken uit kruiken en

kleien karaffen. Er zou worden gezongen, vedels zouden worden bekrast, tamboerijnen geschud, de vrouwen en dochters zouden dansen, terwijl de beschaamde kinderen, de jongens, aan hun rokken en schorten trokken. Dan werden de knapen opgetild en meegevoerd in de wentelingen waaraan geen einde kwam, in de rondte en weerom! En als toespits bij de wijn waren er vijgen en amandelen – de beste combinatie.

Er was zoveel veranderd. Maar wat Sofia hem toonde kon hij niet geloven, dat kon niet van hem zijn. Daarom kruiste hij zijn armen en wendde hij zijn opgeheven gezicht af. Zij trok hem aan zijn oorbel en beval, nu woedend en geen tegenspraak duldend: ‘Kijk dan! Heb je ooit zo’n kind gezien?’

‘Het is niet van mij.’ De herder stampte met zijn voeten op de grond. Altijd een kind gebleven, Baba Baloeck.

‘Van wie anders dan? Heb je ooit zo’n kind gezien?’

Het was waar. Het kind dat Sofia toonde, een meisje, zag er wonderlijk uit: één helft was blank en van melkblauwe doorzichtigheid, de andere helft was zwart, blauwig zwart. Want Baba Baloeck was, net zoals zijn vader, een neger, met die typerende lichte handpalmen: een plek zonder melanine. Hij stamde van een familie van ooit vrijgekochte slaven, langgeleden – alleen Cheira en Heira konden zich die tijd nog herinneren –, en dat was de reden voor de minachting waarmee de vader altijd was bejegend. De mannen van het dorp hadden nooit veel opgehad met zwarten en daarom noemden ze hem ‘de slaaf’. Een slaaf, zeiden zij, was nooit geschikt om met vrijen om te gaan, noch zou hij ooit werkelijk een vrije worden, al was hij in de kleren van een vrij man ge-

boren. De slaaf diende de stok en de stok diende de slaaf, het spreekwoord luidde: 'Als je een slaaf koopt, koop er een stok bij.'

Voor al de verachting van de tapijthandelaar was groot geweest. Als hij vader Baba Baloeck met zijn blanke vrouw zag, dan snoof hij en spuugde hij op de grond: 'Vroeger kon je ze voor de waarde van een mand bonen op de markt kopen en nu lopen ze met onze vrouwen weg.' Het was hem wat. Wel had Baba Baloeck de fijne trekken van zijn moeder geërfd, het ronde voorhoofd, de grote ogen en een tedere uitstraling, maar zijn huid had zijn vader hem nagelaten, de glanzend zwarte roofof van voorgaande generaties. Als een erfstuk ging het over van vader op zoon.

'En die grijze ogen dan, die heeft zij ook van jou!' ging Sofia verder.

Dat was niet geheel waar. Baba Baloeck had lichte ogen, maar die waren, net zoals van Mamoerra, bruinig groen, de schakering van een herfstbos. Een zweem van grijs was slechts in de verste verte te ontwaren in de randen van de irissen en dan alleen bij een bepaalde lichtval. Of er was in het geheel geen grijs in zijn ogen en dan deed alleen de lichte helderheid ervan aan grijs denken. Het kind had wel duidelijk een ver heilichten van grijs in de irissen. Was Baba Baloeck dan bijziend geweest of had Sofia de zwangerschap zo goed weten te verhullen? Beide, hoogstwaarschijnlijk.

Het kind had even de ogen geopend, de knuistjes gebald en geheven, het gezicht enigszins verschilderd, het trok een grimas alsof het wilde schreien, gaapte haar mondje tot een ovaal en sloot daarna de ogen weer. Sofia keek vertederd naar haar dochter, die in een witte

doek gehuld was die vochtige plekken vertoonde en wiegde haar in de armen, dodododijnde haar in slaap.

‘Mijn cadulleken, mijn dotje,’ fluisterde zij met bedauwde ogen. Bij haar tepels waren kringen van melk te zien en haar voorhoofd vertoonde een krans van sproeten. Zij keek Baba Baloeke aan en overhandigde hem het hummeltje, dat hij onhandig en met trillende handen aannam.

‘Het is jouw kind, toe, geef haar een zoen.’

Hij tuitte zijn mond en bracht hem voorzichtig naar het ronde koontje van het kindje, alsof hij een lepel hete soep ging proeven. Het kind had een lichte geur van biscuits en biest en gaf een enorme hoeveelheid warmte af. Het was een molecuultje van een mens, een druppel van de maan, een teardrop van de nacht. De huid was zo zacht en de fontanel klopte. Blank en zwart waren gelijk verdeeld, in volmaakte symmetrie, het ene profiel was van een negroïde kind, het andere van een alabaster kind, dochter van een lelie.

De liederen van Baba Baloeke zouden niet meer dezelfde zijn, evenmin als zijn leven, dat zich vanaf nu afgezonderd achter gordijnen voltrok in het huis op de kruin van een heuvel.

Het kind was nog te klein om te kunnen glimlachen, maar in haar slaap trok zij haar mond even in een krul die voor een glimlach kon doorgaan en vader en moeder keken elkaar verheugd en verbaasd aan.

‘Kijk, ze lacht al.’

Haar mondhoeken waren nog nat van de genoten melk en ze maakte die zenuwtrek die bij baby's voor een lach doorgaat in een periode dat zij slechts huilen en slapen kunnen. Baba Baloeke voelde een brok in zijn

keel, niet van ontroering, maar van moedeloosheid. Hij stopte zijn handen in de zakken van zijn habijt en schopte een steen weg. Het was afgelopen, voelde hij intuïtief, de tijden van zorgeloos gezang en onbekommerde seks, de dagen van seks zonder resultaat, van minnekozen zonder het gevaar van vaderschap. Dit was voorbij, en hij schopte de ene na de andere kiezel weg toen hij achter Sofia de heuvel op liep, naar hun huis.

Waarom wist hij niet, want hij kende haar niet, maar hij vervloekte Bombycina, die hij zo vaak had bezongen, met haar nikkerhuid. Het kwam hem voor als was alles haar schuld.

Lelijke Bombycina waant zich schoon.

Niet honinggoud is haar huid, maar van teer;

Vrouwe Geit zoekt distels, Heer Stork volgt de
ploeg,

En Heer Wolf, O! hij zoekt jou, gulzige zeug!

‘Dat vind ik mooi!’ giechelde Sofia. ‘Dat vind ik zo mooi!’ schaterde ze.

Baba Balook werd hierna maar weinig gezien door de rest van de vrouwen. Wel waren zijn welluidende treurzangen te horen in de ochtenden en avonden. Hij werd ook niet gemist. Als hij soms aan de blik van Sofia wist te ontsnappen en naar Quadryge sloop, werd hij weggehoond. Misschien was ze jaloers, misschien moest ze dankbaar zijn dat een moederlot haar bespaard was gebleven, ze wist het niet. De andere jongedames moesten evenmin veel van hem hebben, niet alleen omdat hij nu een vader was en zich dientengevolge ook verant-

woordelijk moest gedragen, noch uit solidariteit met de jonge moeder, maar omdat zij hun handen vol hadden aan werk. De vallei Abqar was nu van hen en zij plukten de vruchten, die zij aan de boeren en boerinnen verkochten, en ze hoedden de geiten en hun jongen. Van de melk maakten zij kaas en van de druiven stampten zij wijn.

Als zij 's avonds van hun werk terugkeerden, bestoft en bezweet, de voeten rood van henna, stof en druiven, de enkelringen klingelend, riepen zij: 'Toe, Baba Baloe! Zing ons nog eens een klaagzang!'

Geen vrouw werd ooit zo bespot als de arme Bombycina en de liederen werden schunniger, ze beperkten zich tot het onderlichaam van de bezongen vrouwken met haar wijde mouwken. Hij begon altijd te zingen als ze hem dat vroegen, en zij lachten, Sofia lachte en het wonderlijke kind fladderde op zijn schapenvel met de armpjes en schopte met de beentjes: één zwart beentje, één blank beentje. Baba Baloe had een mooie stem die nachtegalen leek te baren. Senoenoe zweefde boven het huis, luisterde en wapperde daarna weer verder, in steeds groter wordende cirkels.

'Och en wee mij arme!' kreunde Baba Baloe ter afsluiting.

In die dagen van gedwongen opsluiting en vertwijfeling was hun samenzijn liefdevoller dan ooit, tenminste voor Sofia. Huiselijk geluk begon in een korte tijdspanne haar ogen met ongegeneerde liefde te kleuren: de irissen bloeiden open als zonnebloemen. Haar pupillen waren groot van innige liefde voor de vader van haar kind. Ze nam het beeld van Baba Baloe van alle kanten gulzig op en ze trok het met een langzame

daling van haar wimpers naar binnen en sloeg het op. Het was een bijna vrome beweging. Haar blik en liefkozingen vermildden en werden intenser. Als zij hem streelde, nam elke rimpel van haar handen deel aan haar strelingen en leek ze zo te verbreden tot kabbelingen die over zijn huid voeren. Ze moest echter al haar erotische technieken aanwenden om zijn mondhoeken te doen opkrullen in een genotvolle glimlach en de onwillige kater in hem te doen spinnen en ronken. Dan huiverde hij. Haar vingertoppen trippelden over zijn rug, even heerlijk als de ritselingen van de nacht die zo donker was als hij. Hij bleef desondanks nors en duwde haar soms met een elleboog weg. Dan lachte ze en draaide ze zich op haar linkerzij, naar het kind toe. Ze had geduld.

Als hij ingeslapen was, draaide ze zich naar hem om en bekeek ze zijn profiel, een hand tegen haar slaap, steunend op haar elleboog. Ze lag dan in een hypnose van vertedering en streelde zijn handen en armen, waarna haar hand verder kroop naar zijn ongebruikte pezerik, zwart en glanzend, een kleine aubergine, vol van nog te benutten zaad.

Wanneer hij op zijn rug lag, ging zij op hem zitten. Hij mocht dan alle lessen vergeten zijn, zij was dat niet.

Het kind begon zich in tweeën te splitsen; het kreeg twee hoofden: een blank, zwartharig gezichtje dat sprekend op Sofia leek, en een ander kroezig en rond, dat naar Baba Baloeke wees. Het kind werd een Siamese tweeling, verbonden bij het borstbeen. Baba Baloeke keek er met open mond en verdwaasde ogen naar, deze vrouwelijke twee-eenheid die zijn gebroed was.

Sofia met haar vilkenheupen en gracieuze bewegingen nam de zorg voor de tweeling op zich. Zij kookte, wastte, putte water, ging kruiden zoeken, stofte de kleren van de herder af, en het tapijt dat Cheira en Heira hadden geknoopt en dat opgerold in een kamer lag. De motieven ervan bestonden uit uilen, fauntjes, nimfen, een beek, een rots, een boom en een kleine, hoekige herder met een fluit in de hand.

Alles wat zij deed, straalde het geluk van jong moederschap uit, en haar blik week geen moment van de tweeling. De hele tijd neuriede zij en was ze gelukkig, intens gelukkig. Ze was begeerlijk met die zwangerschapssproeten die haar gezicht niet wilden verlaten. Haar bekken was soepeler geworden en ze bewoog het verleidelijk, niet maagdelijk, maar met de bedrevenheid van een rijpe vrouw. Ze bekeek zich in de spiegel, draaide in de rondte en stak haar billen uit. Wanneer Baba Balook haar zo zag en zijn hoofd schudde, zei ze met een loom schouderophalen: 'Als jij mij niet bewondert en mooi vindt, doe ik dat wel.' Waarna zij met een behendige beweging haar haren in een knot rolde.

Op zulke momenten wilde hij haar beminnen, briesend als een stier, maar zij verkoos een verfijnd minnespel. Het was allemaal goed zo, en hij leerde in de situatie berusten. Met de vrolijke tweeling, die onophoudelijk brabbelde en lachte, was hij onhandig. Hij wist niet hoe ze te strelen of te bespelen. Elke poging van zijn kant deed de tweelingmeisjes in huilen uitbarsten. Dan kwam Sofia ze troosten en droeg ze ze op haar rug, gewikkeld in een doek, zodat ze haar bezigheden kon voortzetten.

Toen kwam de dag dat de jonge vrouwen, onder leiding van Quadryge, naar het badhuis in de stad zouden

gaan. Vanaf de heuveltop zag Sofia ze gewikkeld in huiklakens hun huizen verlaten. Zij riepen haar en zwaaiden met hun handen. Zij vroegen haar mee te gaan, en toen zij het woord 'badhuis' hoorde, nam een koortsig verlangen bezit van haar. Een bezoek aan het badhuis was het uitstapje bij uitstek voor de jongedames. Zij bliksemflitste door het huis, op zoek naar de behoeften – de wrijfsteen, de washandjes, de zeep, de kruidenmelanges, de koperen kommen –, die zij in een buidel verzamelde. Toen zij klaar was, legde zij een mes en een hoopje zout bij het hoofdeinde van de slapende tweeling, gaf ze Baba Baloeek een smakkende kus, keek ze hem vertederd aan, gaf ze hem nog een kus, en vloog ze naar haar vriendinnen toe. (Zo gelukkig maakt het vooruitzicht alleen al aan een bezoek aan het badhuis een meisje in Morea, mijne heren. En O! Hoe mooi zijn de vrouwen van mijn land, heren!) Senoenoe vloog boven hen, maar werd overstemd door hun geschater en geklingel.

Baba Baloeek bleef bedremmeld staan en gluurde naar de tweeling die als een rozenstruik lag te slapen. Hij zou deze gelegenheid te baat nemen om het meisje in de vallei te bezoeken.

2

Voor de grote poort van de rode bazaar stond een verteller in wijde zwarte gewaden met vleermuismouwen, zijn hoofd gewikkeld in een gewrochte tulband, met elegante gebaren een kring mensen te betoveren. 'Luister, mijne heren!' beval hij, en de toehoorders deinsden achteruit. Met prachtige ogen, waaruit de nacht met zijn melkweg niet wilde wijken, bekeek hij het publiek, voordat hij verderging. Hij was een reus van een man, de plooien van zijn elegante kleding waren een sculptuur, en het was niet duidelijk of hij op een zeepkist stond, zijn sokkel. Op de grond lag zijn vliegend tapijt opgerold, op de plaats gehouden door een kei; die dingen waren grillig en konden niet altijd alleen worden gelaten. Ze waren ook hopeloos verouderd.

Zeven giechelende vrouwen liepen hem voorbij. Ze betraden de bazaar en sloegen links af. Verderop, aan de rechterkant, zaten de klerken rondom een palmboom, een tafel was verlaten, de palmbladen bewogen als rouwenden. Alleen de wind in die groene kroonluchter

wist en kon zich herinneren wat er die gedenkwaardige middag gesproken was.

‘Mevrouw,’ zei de klerk, en hij keek haar even aan. De bazaar hervatte zijn snelheid en geluiden. De bewegende palmbladen morsten af en toe wat licht over zijn fraaie gezicht, dat werd omkranst door een tuimeling van lokken als ravenveren. Er waren fluweel en levendigheid in zijn opkijkende ogen, daarna waaierden zijn wimpers neer. Hij was geheel in het zwart gekleed, een heer van de onderwereld of een balling uit de groene hemel. De wind bewoog de franjes van zijn haren met vaardige kappershanden. Een eenzame krul bengelde in de rimpelingen van zijn door gepeins vertroebelde voorhoofd. Hij straalde een droom uit waarvan de heilige visioenen de vrouw tegenover hem niet kon duiden.

‘Luister,’ ging hij verder.

‘Mijn zoon,

Nu je de verantwoordelijkheid over je moeder en zussen hebt, hoop ik dat je wilt deugen, jij deugniet. Zorg je ervoor dat ze binnenshuis blijven? Wees een man. Hier gaat alles goed. We werken hard. Het is een vreemd land. Niet geschikt voor jonge mensen of vrouwen. Die zouden maar als mussen in een storm meegevoerd worden.

Lees deze brief ook aan je moeder voor. De mensen zijn hier wel vriendelijk, maar zij kennen geen schaamte en geen beleefdheid. God noch gebod. Wij maken ons zorgen. Er is veel rijkdom hier. Het lijkt niet eerlijk dat zij die al hebben en dat wij ervoor moeten werken. Maar we doen ons best en werken. Het regent hier veel

en we hebben nog nooit zo veel wolken gezien in ons leven. Veel wolken en weinig hemel.

Hoe gaat het met jullie? Is het nog steeds zo droog? Of is er in de herfst nog wat regen gevallen? Hoeveel kosten de tomaten? En wat is de prijs van aardappels?

We werken en werken. We zullen geld verdienen en dan terugkomen. Binnenkort sturen we ook wat geld op. Tja, we zijn te moe om te werken. We hebben allemaal rugpijn. Maar de dokters hier weten niets. En dat taaltje! Het klinkt als het getsjilp van mussen. Onbegrijpelijk dat iemand zoiets kan spreken. Gelukkig weet de tapijthandelaar alles van dit land. We hangen van hem af.

Hebben we al gevraagd naar de prijs van aardappelen?

Wees een man, let goed op je zussen. Wij groeten jullie.

Vader.'

De aandacht van de toehoorders rondom de verteller werd al gauw afgeleid door een stoet van auto's met gele kentekenborden (pv), die hoestend en proestend het plein op kwam rijden. De vrolijke chaos van de stad verstarde. De drommen mensen die op de bus stonden te wachten, draaiden zich om, zelfs de passagier die onder de voeten vertrapt werd, keek op. Bussen tot de nok gevuld met reizigers hielden halt, hoofden staken uit de ramen, een enkeling zat op het dak. In de verstillende drukte werd de pet van een jongen gestolen, maar de hand van de verbaasde dief liet de buit weer vallen. Het gerinkel van bellen verstomde, evenals het geschreeuw van voetgangers en voorbijgangers. Een wachtende ezel

voor een stoplicht perste een perfecte bol uit zijn aars die zich als een roos opende en sloot, en de bol bleef in de lucht hangen, evenals de rookwolken uit de grommende Solexen en Simca's. Een politieagent zwaaide met zijn armen, floot zijn wangen rond en zijn longen leeg, maar dat het verkeer op wielen, op hoeven, op muiltjes of op schoenen voor het eerst aan zijn aanwijzingen gehoorzaamde, had niets met zijn fluitconcert te maken. Twee mannen in bruine, ruwe wollen habijten, de een zijdelings op een ezel gezeten, de ander met een knapzak en nieuwe gym schoenen die detoneerden met de rest van zijn agrarische voorkomen, hielden op elkaar de hand te schudden en keken met open monden om. Een man keek uit het raam van zijn Fiat, maar zijn verwensingen stokten in zijn keel. Fruitverkopers, ijscomannen, karretjes waar gekoelde Orangina en amandelsap werden verkocht; venters van van alles en nog wat hielden abrupt op met de lofzang op hun waar. Gendarmes, de baret op het hoofd of in de broekzak, verstijfden, en hun slingerende knuppels verstijfden eveneens. Gehurkte negers, geroosterd door de zon, in scharlaken kledij en met zwarte mutsen versierd met venusschelpen, die pinda's roosterden, staakten hun bezigheden en grimastten naar het ronkende tafereel.

De blauwe, rode en witte Fords Transit en Escort, en een enkele Golf GTI reden opzichtig en langzaam tussen de wijkende massa's. De tapijthandelaar zat in de voorste auto, die bestuurd werd door de karrenman. Deze laatste scheen zich er nog niet bewust van te zijn dat hij geen teugels in zijn handen hield, maar een stuurwiel. De tapijthandelaar, die niet kon rijden, gaf luidruchtig aanwijzingen en verwenste de bestuurder. Hij had de

zeven in huiklakens omhulde vrouwen in de smiezen gehad, ze waren van kruin tot zool bedekt, geen haarlokje, geen stukje huid was zichtbaar. Het signalement klopte. Zelfs de hand waarmee ze de omgeslagen huik vasthielden was onzichtbaar geweest. Zediger kon je ze niet krijgen. Hij had een neus voor zulke dingen, en een oog – het andere oog hield de politie in de gaten. Hij knikte tevreden en zijn hart begon van gelukkige anticipatie wild te trommelen. Hij was zo blij als een kind.

Hij stak zijn hoofd uit het raam en gebaarde de andere auto's hem te volgen. Behoedzaam meanderden de auto's naar de westkant van de bazaar, waar zich de uitgang van het badhuis bevond. Zonder de mensen op het plein een blik waardig te achten, reden ze arrogant verder. De sik en de neus opgeheven, snoof de tapijthandelaar minachtend, uit zijn ooghoeken naar de blote vrouwenbenen kijkend. Het verderf had ook hier ingezet, en wat vreemd dat verderf altijd de kleren van vrouwen tot boven de knie opvrat. Het was een gevaarlijk virus.

'Eens zal ook dit plein vol met minaretten staan,' sprak hij wijs. Want hij had gezien dat er nieuwe kramen stonden waar vijgenlikeur en wijn te koop werden aangeboden. De vrije omgang tussen de meisjes en de jongens was hem niet ontgaan. Dat was in zijn tijd wel anders geweest, en als hij in staat was zijn starre tijden mee te verhuizen naar verre oorden zoals Paravion, zou het niet moeilijk zijn de tijden hier te doen herleven. Zijn visies waren exportabel. Tuchtiging, dat hadden de mensen hier nodig.

'Aaah!' riep hij vergenoegd uit. Het was heerlijk te zwelgen in zijn verbeelding, nog heerlijker te dromen van de verse bruiden, en het heerlijkst was het anticipe-

ren op de tuchtiging die hij voor hen in petto had. Er is geen betere plek om kuisheid te leren dan in het echte-lijke bed. Wat hem ook behaagde was dat hij de kosten van een huik of andere sluier kon besparen: de vrouwen waren al ingepakt. Hij genoot van zijn vernuft en geest. Hij had eigenlijk geestelijke moeten worden.

Maar zijn euforie sloeg algauw om in ergernis toen de vrouwen maar niet uit het badhuis kwamen. Hij had de mannen opgedragen alvast gereed te gaan staan met knuppels, jutezakken en touw. Ze hadden hun posities ingenomen, gespannen als roofdieren, maar de aandacht verslapte. Nu stonden ze tegen de auto's geleund, keken verveeld om zich heen, spuugden op de grond en herschikten hun scrotums; ze gingen hun hele repertoi-re aan gebaren af. Het lange wachten maakte sommi-gen melig, en ze begonnen schijngevechten te voeren met de knuppels en de touwen, maar een strenge snauw van de leider deed hen ophouden. Hij draaide zich weer om en zag niet hoe iemand een slag schetste met zijn knuppel achter zijn hoofd. De mannen gniffelden.

'Halla! Wat zijn de vrouwen van dit land traag!' riep hij geërgerd uit, en hij sloeg op zijn dijbeen.

Vrouwen, gepoetst en glanzend als zilverwerk, kwamen dampend en rood het badhuis uit, het haar onbe-dekt en hun décolleté gul, en ze keken de mannen bru-taal aan. De mannen sloegen hun ogen neer of wendden hun gezicht af, de tapijtverkoper verwenste ze binnens-monds. Dit waren niet de vrouwen die zij zochten.

Een klokkenspel van enkelbanden en oorbellen deed de aandacht van de mannen verstijven en zij namen hun positie in. Zeven witte huiken op een rij, geen twijfel mogelijk. Quadryge, die zoals altijd vooraan liep, ver-

stelde even de zoom van haar doek, voordat een duisternis over haar wereld viel.

De auto's scheurden weg.

In de vallei Abqar had het meisje van pulp papier gemaakt en ze was bezig het in repen te snijden. Haar huid was verweerd, vergeeld en stond op het punt te vermolmen. Zij hilde, en haar zwarte tranen brandden voren in haar bleke wangen. Haar hele gezicht was een nachtmerrie van zwarte verschroeijing, een akker van ellende. Zij nam een reep vers papier en wikkelde die voorzichtig en behendig om haar onderarm en ziet! – haar huid was weer gaaf. Beetje bij beetje, ledemaat voor ledemaat, wikkelde zij zich in haar nieuwe vel, en ze staakte haar werk alleen om haar tranen weg te vegen, waarbij ze een stuk huid losrukte.

Baba Baloeke keek van achter de vijgenboom met open mond en verdwaasde ogen toe. Dit was een tijd van open mond en verdwazing. Een tijd van verandering. Zij keek op en om toen hij op de grond viel – hij wilde tegen een stam leunen, maar zijn blinde hand miste en hij viel voorover.

‘Het is bijna voorbij,’ zei ze, en ze veegde met de zoom van haar jurkje de tranen weg. ‘Het *is* voorbij.’

Ze liet de reep waarmee ze haar scheenbeen inwikkelde los en slaakte een diepe zucht. Bij de gewrichten hingen de uiteinden van het papier los, ze waren nog niet vastgeplakt. Een onvolkomen mummie.

‘Dit heeft ook geen zin meer,’ zei ze met een berijpte glimlach. Baba Baloeke kwam overeind, wrijvend aan zijn elleboog, nog steeds het kind dat zij ooit had gevonden, slapend onder de vijgenbomen. Hij was ge-

groeid, ontegenzeggelijk, maar het infantiele gegrien en de jongensachtige norsheid was hij niet ontgroeid. Dat vertederde haar, en haar tranen welden weer op toen zij hem zo bezag. Hij droeg nog steeds hetzelfde habijt, dat tot zijn geschaafde knieën reikte. Hij kon niet wennen aan de wijde broeken die de vrouwen voor hem maakten, hij had de luchtwervelingen nodig die ontstonden bij elke beweging.

‘Luister,’ fluisterde het meisje; langzaam begonnen haar windsels één voor één op de grond te vallen. ‘Ook jij zult dit oord verlaten, het is misschien beter zo. Iedereen zal mij verlaten, en wie dat niet kan, zal voor altijd verlangen mij te verlaten. Het is voorbij, ik heb je niets meer te vertellen. Je kunt je oren sluiten, de nacht van mijn zwijgen is gevallen. En het is een bittere nacht. Opgesloten in eenzaamheid, in dat zo geliefde Paravion, zie ik nauwelijks het daglicht. Ik ben hier niet alleen, al mijn schimmen houden mij gezelschap, mijn metgezellinnen. Mijn geest is vaardig over velen. Het misbaar van kikkers en insecten en het gekweel van vogels bewonen mijn geheugen. Misschien moet ik spijt betuigen om mijn razernij, om wat ik de karretier en de onderwijzer heb aangedaan, om de vernedering van de tapijthandelaar, maar ik voel geen spijt. Soms heb ik mijzelf niet in de hand, maar een hart in gevangenschap heeft zich nooit in de hand. Je moest eens weten hoe wij hier verkommeren, hoe ik hier verkwijn. De bruiden dragen juten sluiers; ze worden ontsluierd om in een andere opsluiting te leven. Alles is in beweging, alles verandert en transformeert, behalve mijn toestand. De beek heeft mijn lied gehoord, de grachten herhalen mijn woorden en weergalmen mijn lied, sneeuw valt als

amandelbloesems voor mijn ogen, het enige wit in mijn duisternis. Al mijn kleuren, vruchten en bloesems zijn van mij verdwenen. Ik hoor het verre gehuil van verlaten kinderen, het droevige gepiep van een eenzame zwaluw in een appelboom – hij houdt mij op de hoogte. Een schaduw zonder lichaam, een stem zonder omhulsel – dat is er van mij geworden. Mijn furie was gerechtvaardigd. Ik heb mijn best gedaan, maar jij zult net zoals zij worden, dat weet ik. Je bent net zoals je vader, de lieve snodel, mijn onnozele echtgenoot. Jij zult een leven leiden: wij zijn dood. In elk geval heb ik mijn stem laten horen tussen alle andere stemmen. Nu zal ik de aanmaning van de wind volgen: ik zal zwijgen, maar ik kan nooit gebroken worden.

Je moeder, Mamoerra.'

3

En zo, mijne heren de poortwachters, vond mijn vertrek plaats in het geheim van de nacht. Vrouw en kinderen, geiten en vijgenbomen liet ik achter, respectievelijk in het badhuis en in onwetendheid. De vallei Abqar met zijn demonen zal zorg voor mijn nageslacht dragen. Mijn slons van een vrouw is overal gelukkig waar een badhuis te vinden is. Ze is mooi, ja zeker, u weet hoehoe! mooi de vrouwen van mijn land zijn en zo zedig! Haar gezicht dat ik voor het laatst streelde, was het gezicht dat ik onder de egelantier van onze eerste blikwisseling zag, dat ik onder de mirte van de eerste aanraking liefhad. Dat was voordat zij met baren begon.

Halla! Halla! Paravion is groot en u bent grootmoedig, maar bedenk: er is altijd een wezen boven ons.

Ik stapte op mijn tapijt, door vaardige handen geknoopt, en vloog het witte lichtruim in.

Hoe vulde de ether mijn hoofd en longen! Ik voelde mij doorzichtig, ontdaan van mijn stoffelijk omhulsel. Mijn hart bonkte en hamerde in krankzinnige vreugde,

mijn aderen hernieuwden zich met onbezoedelde lucht, zuurstof reinigde mijn organen en deed mijn hersenen, een krioelende massa waanzin, bijna ontploffen. Het leek alsof ik niet ademde, maar van mijn adem werd ontdaan. Bizarre visioenen en lichttaferelen dansten voor mijn verblinde ogen. Een schreeuw van azuur ontnam mij bijkans het bewustzijn en verscheurde mijn primitieve vreugdekreten. Verlangen stuwde mij en mijn voertuig voort, verlangen naar Paravion van marmer en groen, waarheen zo vele mensen mij waren voorgegaan, de vorige generaties. Het nieuwe land van mijn vaders.

Daarom wil ik u, eerbiedwaardige poortwachters, verzoeken mij binnen te laten, zoals u de stoet luid toeterende auto's hebt doorgelaten. Zulke vreugdevolle claxons duiden op een bruiloft, niets minder! De oproep tot het gebed wenkt mij uit elke minaret.

En kunt u mij de weg naar het theehuis wijzen? –

Wij kunnen u niet doorlaten. We hebben meer van zulke verhalen gehoord. Elke dag hetzelfde liedje. He-laas, het zal niet gaan.

Luister, mijne heren, en houd op met gapen en verveeld kijken.

Meneer, u kunt er niet in.

En waarom niet, als ik vragen mag?

Meneer, u bent een uil.

Hafid Bouazza
September 2003

PARAVION draait om drie generaties Baba Baloeck: grootvader, vader en zoon. Deze laatste blijft alleen achter in een klein gehucht waarvan alle mannen zijn vertrokken met achterlating van hun vrouwen.

Op een dag wordt de jongste Baba Baloeck, een herder, bezocht door een mysterieus meisje dat hem inwijdt in de liefde. De ontdekking van lichamelijke behoeften gaat gepaard met het ontwaken van zijn bewustzijn. Zo komt hij er aan de hand van de verhalen die het meisje vertelt achter dat hij meer deelt met zijn voorvaders dan de naam alleen.

De jongens die overgebleven zijn in het dorp en die Baba Baloeck dagelijks treiteren verdwijnen. Hij blijft alleen over met de achtergebleven vrouwen, met wie hij zijn erotische lessen deelt. Maar ook zij verdwijnen. Naar Paravion. Deze naam is een misvatting van de personages, die het opschrift *par avion* lezen als de naam van Amsterdam, de stad die elke middag zichtbaar wordt in de mirage.

Hafid Bouazza (1970) publiceerde onder meer *De voeten van Abdullah*, *Momo*, *Een beer in bontjas*, *Salomon* en *Spotvogel*. *Paravion* werd bekroond met De Gouden Uil en genomineerd voor de AKO Literatuurprijs.

De pers over *Paravion*:

'*Paravion* is een wonderlijk en wonderschoon boek. (...) Een rijke en volwaardige roman.'

DE VOLKSKRANT

'Het op de vleugels van de verbeelding geschreven *Paravion* is Bouazza's trefzekerste literaire prestatie tot nu toe.'

VRIJ NEDERLAND

'*Paravion* is de roman waarvan je al jaren hoopte dat Bouazza die zou schrijven.'

NRC HANDELSBLAD

WWW.UITGEVERIJ.PROMETHEUS.NL

ISBN 978-90-446-0510-5

9 789044 605105